

УТВЪРДИЛ: /п/

Мария Башева - Венкова
Областен управител на Област Габрово

СЪГЛАСУВАЛ: /п/

Георги Маринов
Началник РУО-Габрово

СЪГЛАСУВАЛ: ОБЛАСТЕН СЪВЕТ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ГАБРОВО
Решение №1/28.03.2025

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЛАСТ ГАБРОВО

2025-2026 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Въведение и общи постановки за подкрепата за личностно развитие (ПЛР)	5
II. Анализ на потребностите от подкрепа за област Габрово	6
1. Анализ на факторите на външната среда /икономически, социо-културни, технически, финансови фактори – позитиви и дефицити/	6
2. Анализ на факторите на вътрешната среда	9
2.1. Идентифициране на потребност от подкрепа на деца и ученици по групи	9
2.1.1. Деца и ученици в риск	10
2.1.2. Деца и ученици със СОП	17
2.1.3. Деца и ученици с хронични заболявания	24
2.1.4. Деца и ученици с изяви дарби	27
Изводи от идентифицирането на потребност от подкрепа при различните целеви групи деца и ученици	29
III. Състояние на областната мрежа от образователни институции за учебната 2021/22 г. Общ брой деца и ученици. Кариерно ориентиране	31
1. Образователни институции в област Габрово и разпределение на децата и учениците в тях.	31
2. Кариерно ориентиране	36
Изводи	40
IV. Други институции имащи отношение към личностното развитие на децата, подрастващите и младежите в училищна възраст	41
1. Доставчици на социални услуги в общините	41
2. Доставчици на услуги за свободното време на децата и учениците	45
Изводи	55
V. Кадрови ресурс	56
Изводи	63
VI. Материални и технически ресурси за осигуряване на подкрепа за личностно развитие на деца и ученици в институции, органи и структури на територията на Област Габрово	65
Изводи	70
VII. Стратегическо планиране	72
Приоритетно направление 1: <u>Подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.</u>	72
Специфична цел 1.1: Осигуряване обща подкрепа на децата и учениците	72
Мерки	72
Специфична цел 1.2: Осигуряване на подкрепа на деца и ученици с рисково поведение	72
Мерки	72

Специфична цел 1.3: Осигуряване на допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, с хронични заболявания, с изявени дарби и деца в риск.....	73
<u>Мерки</u>	73
Специфична цел 1.4: Засилване ролята на кариерното ориентиране и консултиране, подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия	74
Специфична цел 1.5: Повишаване капацитетът за развитие на човешките ресурси и осигуряване на условия за сътрудничество за подкрепа личностното развитие на децата и учениците.....	74
<u>Мерки</u>	74
Приоритетно направление 2: <u>Подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в свободното им време</u>	75
Специфична цел 2.1: Подпомагане личностното развитие на децата и учениците чрез услугите, предоставяни от младежки центрове, неправителствени организации, читалища, школи и спортни клубове в Област Габрово.....	75
<u>Мерки</u>	75
Специфична цел 2.2: Подобряване на институционалната среда чрез разкриване и функциониране на центрове, подкрепящи личностното развитие.....	76
<u>Мерки</u>	76
VIII. Финансов ресурс	76
IX. Система за оценка и индикатори за изпълнение	77
X. Заключение	80

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ (АБРЕВИАТУРИ)

АОП	Астрономическа обсерватория и планетариум
БМЧК	Български младежки червен кръст
ГТПП	Габровска Търговско-промишлена палата
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ДГ	Детска градина
ДПС	Детска педагогическа стая
ДПЛР	Допълнителна подкрепа за личностно развитие
ДСП	Дирекция „Социално подпомагане“
ДЦП	Детска церебрална парализа
ЕПЛР	Екип за подкрепа за личностно развитие
ЕС	Европейски съюз
ЗПУО	Закон за предучилищното и училищното образование
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗ	Министерство на здравеопазването
МКБППМН	Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни
МОН	Министерство на образованието и науката
МСНВ	Младежки съвет по наркотични вещества
НГПИ	Национална гимназия за приложни изкуства
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НУ	Начално училище
НЧ	Народно читалище
НП	Национална програма
НПВУ	Национален план за възстановяване и устойчивост
НТЛД	Национална телефонна линия за деца
ОРЕС	Обучение от разстояние в електронна среда
ОУ	Основно училище
ОбСНВ	Общински съвет за наркотични вещества
ПГИ	Професионална гимназия по икономика
ПГМЕТ	Професионална гимназия по механоелектротехника
ПГТМ	Професионална гимназия по транспорт и машиностроене
ПГТ	Професионална гимназия по туризъм
ПИЦ	Превантивно-информационен център
ПЛР	Подкрепата за личностно развитие
ПМГ	Природоматематическа гимназия
ПМС	Постановление на Министерски съвет
ПТГ	Професионална техническа гимназия
РБ	Регионална библиотека
РДСП	Регионална дирекция «Социално подпомагане»
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РЗОК	Районна здравноосигурителна каса
РУО	Регионално управление на образованието
РЦПППО	Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование
СК	Спортен клуб
СОП	Специални образователни потребности
СТЕМ	STEM /Science, Technology, Engineering, Math/ Наука, Технология,

	Инженерство, Математика
СУ	Средно училище
ФК	Футболен клуб
ЦНСТ	Център за настаняване от семеен тип
ЦНСТДМБУ	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи без увреждания
ЦНСТДМУ	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания
ЦПЛР-АОП	Център за подкрепа за личностно развитие – Астрономическа обсерватория и планетариум
ЦПЛР-КО	Център за подкрепа за личностно развитие „Кариерно ориентиране – Габрово“
ЦПЛР-ДК	Център за подкрепа за личностно развитие – Детски комплекс
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦСОП	Център за специална образователна подкрепа
ЦСРИ	Център за социална рехабилитация и интеграция

I. ВЪВЕДЕНИЕ И ОБЩИ ПОСТАНОВКИ ЗА ПОДКРЕПАТА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ (ПЛР)

Образованието и личностното развитие на децата и учениците е основен фактор за бъдеща успешна реализация. Всеки човек има възможността да осъзнае и развие своите умения, таланти и потенциал, осигурявайки си по-успешна лична и професионална реализация. В този процес той получава и специализирана подкрепа в рамките на образователната система, както и открива възможности за развитие в общността. Такава подкрепа е регламентирана както в Закона за предучилищното и училищно образование, така и в Наредбата за приобщаващо образование, което демонстрира ангажимента на държавата към създаването на благоприятни условия за образователна и социална интеграция.

Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на деца и ученици в област Габрово представлява двугодишен стратегически документ, който се реализира в съответствие с изискванията на Закона за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващо образование. Това е петият стратегически документ, който цели да създаде системна и устойчиво подкрепяща среда за развитието на младите хора в региона. Стратегията е резултат от задълбочена оценка на предходните стратегии и опита от тяхното изпълнение, което позволява усъвършенстване на подходите и оптимизиране на действията за постигане на заложените цели.

Разработена е от специализирана междуетатна група, в която участват представители на различни институции и организации, обединени около общата цел за осигуряване на подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в областта. Тази съвместна работа на възможно най-много заинтересовани страни гарантира съгласуваност в усилията и създава условия за по-ефективно взаимодействие между различните сектори, ангажирани в образованието, здравеопазването, социалната работа и други области, имащи отношение към личностното развитие.

Подкрепата за личностно развитие се предоставя на всяко дете и ученик, като осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им и е в съответствие с индивидуалните им образователни потребности. Основен принцип на ЗПУО е подкрепата за детето и ученика да се осъществява на ниво най-близко до мястото, където живее и учи. Подкрепата на личностното развитие в системата на предучилищното и училищното образование, осъществявана от образователните институции, се подчинява няколко основни принципи. Те включват изграждане на позитивен организационен климат, който насърчава сътрудничеството и комуникацията между участниците в образователния процес. Важно е да се акцентира на утвърждаването на позитивна дисциплина, основана на разбиране и подкрепа за децата и учениците, като същевременно се разработват стратегии за преодоляване на проблемното поведение чрез подходи, които гарантират ефективна превенция и подкрепа. развитието на училищната общност се осъществява на базата на анализа на съществуващите предизвикателства и необходимостта от отговор на индивидуалните потребности на всяко дете.

Както и предходните, така и настоящата стратегия е съобразена с разпоредбите на чл. 177, ал. 1 от ЗПУО и чл. 4, ал. 1 от Наредбата за приобщаващото образование, които определят два вида подкрепа за личностно развитие – обща и допълнителна, които се осигуряват в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие, а в някои случаи и в домашни, болнични условия или от разстояние.

Общата подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 от ЗПУО е насочена към развитието на потенциала на всяко дете и ученик и включва:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. допълнително обучение по учебни предмети при условията на този закон;
3. допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
4. допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
5. консултации по учебни предмети;
6. кариерно ориентиране на учениците;
7. занимания по интереси;
8. библиотечно-информационно обслужване;
9. грижа за здравето;
10. осигуряване на общежитие;
11. поощряване с морални и материални награди;
12. дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
13. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
14. логопедична работа.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие по чл. 187, ал. 1 от ЗПУО е насочена към деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания, след извършване на оценка на потребностите и включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Тази стратегия е не само продължение на усилията за реализиране на приобщаващо образование, но и стъпка напред в утвърждаването на ефективна областна политика, която отговаря на индивидуалните потребности на децата и учениците, като същевременно се съобразява с националните образователни приоритети. Тя обединява усилията на всички заинтересовани страни, за да гарантира, че всяко дете има възможността да се развива в безопасна и подкрепяща среда, която му позволява да реализира своите пълни потенциали.

II. АНАЛИЗ НА ПОТРЕБНОСТИТЕ ОТ ПОДКРЕПА ЗА ОБЛАСТ ГАБРОВО

1. Анализ на факторите на външната среда /икономически, социо-културни, технически, финансови фактори – позитиви и дефицити/

Област Габрово е най-малката в България (с обща територия 2 023 кв.км.) и обхваща четири общини - Габрово, Дряново, Севлиево и Трявна. Тя е една от петте области в Северен централен район.

По официални данни на НСИ към 31 декември 2023 г. населението на Област Габрово е 94 862 души, което представлява 1.5% от населението на България и 13.9% от

населението на Северен централен район. В сравнение с 2022 г. населението на областта намалява с 1 095 души, или с 1.1%.

Запазва се тенденцията Габрово да бъде една от областите с най-неблагоприятна демографска картина, като през 2022 г. отново се подрежда веднага след тройката на дъното (областите Видин, Смолян и Силистра). Коефициентът на естествен прираст е вторият най-нисък в страната (след този в област Видин) със стойност от -18,0‰ (при -9,7‰ в страната). За сравнение през 2021 г. област Габрово е заемала 3 място по най-нисък коефициент на естествен прираст. Коефициентът на механичен прираст е положителен (2,8‰), но не може да компенсира естествения. Продължават усилията на общините за подобряване качеството на живот, за да се подобри механичния прираст, особено сред младото население. Очаква се в бъдещ план това да повлияе и на естествения прираст. За съжаление предвид високия процент застаряващо население и вследствие ковид пандемията, смъртността също е висока.

Населението по общини бележи трайна тенденция към намаление, като в сравнение с 2022 г. най-голямо е намалението на населението в община Трявна – 1,52 % (- 136 души), община Габрово – 1,15 % (- 582 души), община Дряново – 1,05 % (- 78 души) и най-малко е намалението в община Севлиево – 1,03 % (-299 души).

Таблица 1 Население на област Габрово по години

год.	общо	мъже	отн. дял	жени	отн. дял	град	отн. дял	село	отн. дял
2018	108 404	52 213	48,17	56 191	51,83	88 800	81,92	19 604	18,08
2019	106 598	51 298	48,12	55 300	51,88	87 265	81,86	19 333	18,14
2020	105 788	50 874	48,09	54 914	51,91	84 546	79,92	21 242	20,08
2021	103 404	49 703	48,07	53 701	51,93	82 576	79,86	20 828	20,14
2022	95 957	45 500	47,42	50 457	52,58	76 407	79,63	19 550	20,37
2023	94 862	44 996	47,43	49 866	52,57	75 456	79,54	19 406	20,46

Запазва се много ниската стойност на раждаемостта в областта в сравнение със средната за страната. В област Габрово тя е по-ниска, спрямо предходната година, особено голям спад има в раждаемостта в селата. Стойностите през последните години варират между 5,8 ‰ – 8 ‰. Изразена тенденция за трайно намаляване броя на населението, като продължава и неговото прогресивно застаряване.

Данните за възрастовата характеристика на населението в област Габрово показва, че има плавен спад на възрастовата група, която попада в обхвата на образователната система. Въпреки този спад, на фона на общия брой на населението, дялът на младото население (до 19 г.) през 2023 година леко се е увеличил - 16,14% при 16,08% за 2022 г., (средно за страната 19% за 2023 г.). Към 31.12.2023 г. децата до 15 години в областта са 11 084, или 11.7% от общия брой на населението.

Таблица 2: Възрастова структура на населението в област Габрово

години	възрастови групи						
	общо	0-19	%	20-64	%	65+	%
2019	106 598	16 550	15,52	59 084	55,43	30 964	29,05
2020	105 788	16 468	15,57	58 493	55,29	30 827	29,14
2021	103 404	16 266	15,73	57 036	55,16	30 102	29,11
2022	95 957	15 427	16,08	51 701	53,88	28 829	30,04

2023	94 862	15 311	16,14	50 835	53,59	28 716	30,27
------	--------	--------	-------	--------	-------	--------	-------

Задълбочаването на застаряването на населението се вижда ясно и в коефициентите на възрастова зависимост. Коефициентът на възрастова зависимост на населението на над 65 години към това на 15–64 години пък е 51,6% (при 37,7% в страната) – вторият най-висок в страната (след този в област Видин).

Към 31.12.2023 г. общият коефициент на възрастова зависимост в областта е 72,3% или на всяко лице от зависимите възрасти се пада по-малко от две лица в активна възраст. Застаряването на населението през годините води до повишаване на неговата средна възраст, която от 49.1 години в края на 2022 г. нараства до 49.2 години през 2023 г.

По данни на Института за пазарна икономика brutният вътрешен продукт, заплатите и пенсиите в област Габрово продължават да нарастват, а нивото на бедност остава сравнително ниско. През 2021 г. brutният вътрешен продукт достига 16,5 хил. лв. на човек от населението и е шестият най-висок в страната. Преките чуждестранни инвестиции също нарастват, достигайки 3,4 хил. евро на човек, и поставят областта в челната петица по този показател. Стойността на произведената продукция също се повишава до 30,2 хил. лв. на човек. Габрово изпреварва столицата и вече е областта с най-много усвоени европейски средства на човек от населението.

Коефициентът на икономическа активност нараства значително и вече трайно е над средните стойности в страната – 77,0% в областта при 73,6% в страната. Този ръст е съпроводен едновременно от голямо увеличение на заетостта и от леко повишение на безработицата. Коефициентът на заетост достига 70,9% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,1% (при 5,2% в страната). Габрово е една от областите с най-висок дял на средните в работната сила (63,0% при 54,2% в страната), което отговаря на индустриалния и профил. Същевременно дяловете и на висшите, и на тези с основно и по-ниско образование са сравнително ниски – съответно 23,5% (при 29,8% в страната) и 13,5% (при 16,0% в страната). Предизвикателство пред пазара на труда остава застаряването на населението.

Представянето на областта в сферата на образованието е много добро. Габрово отново е сред областите с висок коефициент на записване на населението в V–VII клас и през 2022 година. Делът на второгодниците се повишава, но остава сравнително нисък. Съответствието между професионалното образование и профила на икономиката е 44,7% (при 53,6% в страната) през 2023 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас през 2023 г. е 31,3 т. (при 35,3 т. в страната). Средната оценка на матурите по български език и литература в областта е по-ниска от средната за страната („Добър“ 3,80 при „Добър“ 3,93 в страната), но делът на слабите оценки продължава да е по-нисък от средния (17,3% при 17,9% в страната). Учениците от областта са с добри резултати на национални и международни олимпиади, особено в технически и научни дисциплини. Регионът е известен със силна традиция в инженерните науки, което се отразява и в успехите на гимназистите в тези специалности. Габрово остава сред областите с най-висок брой на студентите – 43,9 на хиляда души от населението (при 33,2 на хиляда души в страната).

Културният живот и туризмът в Габрово са сред най-интензивните в страната, отреждайки на областта четвъртото място в класацията в тази категория (след Бургас, столицата и Варна). Основна причина за това е изключително големият брой на посещенията на музеите – 3340 на хиляда души в областта (при 619 на хиляда души в страната) през 2022 година. Посещаемостта на театрите също е относително висока. Посещенията в библиотеките и кината се повишават, но не достигат средните за страната стойности на човек от населението.

Съгласно резултатите от проучване през 2024г. на Агенцията по заетостта и Комисиата по заетост към Областния съвет за развитие относно потребностите на

работодателите от работна сила в област Габрово, сред най-важните и трайно необходими за работодателите знания и умения, които трябва да притежава персоналът, са: самоконтрол и дисциплина – 96,1%, сътрудничество/работа в екип – 88,3%, комуникативни умения – 80,5%. Медийната грамотност и ръководни/организационни умения са уменията, които попълнителите на анкетата работодатели не считат за необходими за техния персонал. Като най-важна компетентност за персонала, работодателите от област Габрово определят „личностна и социална компетентност“ – 12,7% и „математическа компетентност“ – 11,7%. За пореден път над 1/3 от работодателите (32,1%) не намират най-важната за тях компетентност в изброените в анкетата. С равен дял, сред водещите специалности от регулираните професии, по които след 3-5 години ще се търсят и наемат специалисти с висше образование, са „машинно инженерство“, „педагогика“, „електротехника, електроника и автоматика“. За специалистите със средно образование трите най-търсени професионални направления са: „моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства“, „машиностроене, металообработване и металургия“, „администрация и управление“. 41,2% от работодателите са посочили отговор „други“ специалисти със средно образование. По отношение специалистите с висше образование, „педагогика“ и „медицина“ продължават да бъдат след водещите специалности от регулираните професии, по които както сега, така и след 3-5 години ще се търси и наема работна ръка. Към момента областната болница изпитва остра необходимост от медицински сестри, като персоналът, който осъществява тези функции отдавна е в надтрудоспособна възраст.

Личностното развитие на децата и учениците трябва да бъде съобразено както с изискванията на местния бизнес и тенденциите в развитието на общините от област Габрово, така и с глобалния стремеж за развитие на иновации, дигитализация и климатична неутралност, за които е необходима както технологична готовност, така и обезпеченост с обучен и квалифициран човешки ресурс.

В контекста на задълбочаващите се демографски предизвикателства, все по-належащо става изграждането на благоприятна среда за личностно и професионално развитие на децата и учениците. Инвестирането в потенциала на младите хора чрез целенасочени политики в сферата на образованието и кариерното ориентиране може да изиграе ключова роля в задържането на завършващите ученици в област Габрово. Необходимо е да се търсят нови методи за повишаване на професионалната реализация на младите хора в региона. Това, от своя страна, не само би намалило тенденцията за миграция към по-големи икономически центрове, но и би създало устойчиви предпоставки за икономически растеж и стабилизиране на демографската картина чрез ефективно използване на местните човешки ресурси.

2. Анализ на факторите на вътрешната среда

2.1. Идентифициране на потребност от подкрепа на деца и ученици по групи

Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие е насочена към всяко дете или ученик, живеещ в някоя от общините на територията на областта, независимо от неговите физически и умствени възможности.

Съгласно Закона за предучилищно и училищно образование подкрепата за личностно развитие се предоставя в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и ученик. Допълнителната подкрепа се предоставя на деца и ученици със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания, след извършване на оценка на потребностите. Образователната интеграция и осигуряване на подкрепяща среда за развитие на тези групи деца и ученици със специални потребности са от съществено значение за осигуряване на

техния бъдещ независим живот. Отпадането от училище и липсата на образование в последствие се съпровождат със социални рискове като безработица, бедност, липса или недостатъчни грижи за здравето и образованието на детето, отклоняващо се поведение.

2.1.1. Деца и ученици в риск

Законовата дефиниция на "Дете в риск" е дете:

- а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;
- б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание в или извън семейството му;
- в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
- г) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

В таблица 3 по-долу са представени данни за деца и ученици в риск от Област Габрово, разделени в четири важни групи.

Таблица 3. Данни за деца и ученици в риск за учебната 2023/2024 г.

	Габрово	Дряново	Севлиево	Трявна	Общо за област Габрово
Деца без родителска грижа или чиито родители са починали, неизвестни, лишени са от родителски права или родителските им права са ограничени, в т.ч с родители в чужбина	48	17	40	13	118
Деца, жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание във или извън семейството му	1	0	2	0	3
Деца, с отклонение от общоприетите норми на поведение /извършители на тормоз	23 /20-агресивни прояви, 2-обида и заплахи, 1-уронване на престижа и достойнството на съученик/	0	30	0	53
Деца в риск от отпадане от училище или отпаднали от училище (с отсъствия по неуважителни причини).	38 /броят им е по-голям, но голяма част от учениците се повтарят всеки месец/	2	57	3	100

В сравнение с предходни години се отчита трайно намаляване на броя на децата без родителска грижа в област Габрово, като за последните 2 години броят им от 292 спада на 118. Това е най-голямото намаление, което се отчита за последните години. Минимално увеличение се наблюдава само в категориите „Децата, жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание във или извън семейството му“, както и „Децата, с отклонение от общоприетите норми на поведение/извършители на тормоз“. Отчита се намаление и при децата в риск от отпадане от училище.

Отделите „Закрила на детето“ към Дирекции „Социално подпомагане“ – Габрово и Севлиево осъществяват текущата практическа дейност по закрила на детето в общините, определят и провеждат конкретни мерки за закрила на децата и контролират изпълнението им.

Общият брой на случаите на деца в риск, с които са работили отделите „Закрила на детето“ през 2023 г. е 496, в т. ч.:

- Брой деца насочени към социални услуги в общността – 347 деца.
- Брой деца настанени в семейства на близки и роднини – 62 деца.
- Брой деца настанени в приемни семейства – 52 деца.
- Брой деца настанени в социални услуги резидентен тип – 35 деца.

Общият брой на случаите на деца в риск, с които са работили отделите „Закрила на детето“ през 2024 г. е 469, в т. ч.:

- Брой деца насочени към социални услуги в общността – 335 деца.
- Брой деца настанени в семейства на близки и роднини – 54 деца.
- Брой деца настанени в приемни семейства – 41 деца.
- Брой деца настанени в социални услуги резидентен тип – 39 деца.

Таблица 4. Децата в риск и деца с увреждания в област Габрово по години

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. Общ брой на случаите на деца в риск, с които са работили ОЗД/ДСП Габрово и ОЗД/ДСП Севлиево	696	750	667	643	604	496	469
- Брой деца насочени към социални услуги в общността	510	475	411	389	374	347	335
- Брой деца настанени в семейства на близки и роднини	68	134	130	134	125	62	54
- Брой деца настанени в приемни семейства	85	100	85	76	68	52	41
- Брой деца настанени в социални услуги резидентен тип	33	41	41	41	37	35	39
2. Брой на децата с увреждания в област Габрово, подпомагани от ДСП – Габрово и ДСП – Севлиево	563	544	549	588	605	606	655

За разлика от предходни периоди, вече няма деца настанени в специализирани институции на територията на област Габрово. Наблюдава се спад в общия брой деца в риск, като за сметка на това расте броят на децата с увреждания, които се подпомагат от дирекциите „Социално подпомагане“. За последните 2 години с около 50 расте и броят на децата с увреждания, подпомагани от Дирекции „Социално подпомагане“ – Габрово и Севлиево:

2023 година – 606 деца

- деца с определени над 90%ВСУ – 204 бр.

- деца с определени над 70%ВСУ – 200 бр.
- деца с определени над 50%ВСУ – 202 бр.
- 2024 година – 655 деца
- деца с определени над 90%ВСУ – 210 бр.
- деца с определени над 70%ВСУ – 210 бр.
- деца с определени над 50%ВСУ – 235 бр.

Голяма роля за личностното развитие на тези деца оказват Местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН). Такива комисии са сформирани към четирите общини от област Габрово и работят успешно по организиране и реализиране на следните дейности:

- организират и координират социално-превантивната дейност на територията на общината - превенция на ученическата престъпност, чрез запознаване на учениците с противообществените прояви и последствията по ЗБППМН за извършителите;
- търсят и установяват малолетните и непълнолетните, които се нуждаят от помощ и вземат мерки за тяхната социална защита и развитие;
- разглеждат противообществените прояви, извършени от малолетни и непълнолетни по сигнали на прокуратура, съд, полиция, граждани и налагат законосъобразни възпитателни мерки;
- привеждат в изпълнение наложените мерки и осъществяват контрол върху изпълнението им;
- оказват помощ на родителите или лицата, които ги заместват, срещащи затруднения при възпитанието на децата си.
- провеждат конкурси, беседи, срещи и др. за ограничаване и намаляване употребата на психоактивни вещества и агресия сред учениците;
- запознават учениците с основни нормативни документи, регламентиращи поведението им в училище и обществото, правата и отговорностите им;
- запознават с начините за предпазване от попадане в трафик на хора;
- организират инициативи за ваканционните дни.

Важна е ролята на обществения възпитател като орган на Местната комисия, извършващ индивидуална корекционно-възпитателна работа с малолетните и непълнолетните. Това са специалисти, които имат за задача да оказват помощ на родителите или лицата, които ги заместват, в поправянето и превъзпитанието на малолетните и непълнолетните правонарушители, съдействат за правилното организиране на обучението, труда и почивката на малолетния или непълнолетния и сигнализират компетентните органи, когато съществува опасност за физическото или психическото развитие на подрастващите. Обществените възпитатели са хора с професионална подготовка и умения за работа с деца. При подбора им се държи на качества като - отговорност, добронамереност, принципност, толерантност, авторитет. При взаимодействието си с детето е нужно да проявяват търпение и емпатия. Да има ясна мотивация за постигането на целите. Критериите за оценка на възпитателната работа пряко произтичат от правата и задълженията на обществения възпитател.

В изпълнение на задачите, предвидени в ЗБППМН, Местните комисии в общините Дряново и Трявна организират и синхронизират дейността си с всички органи, институции, организации и структури на територията на общината и областния град, ангажирани с превенцията на асоциалните прояви на малолетните и непълнолетните, с опазване живота, здравето и правата на децата и защита на техните

интереси. Съвместната работа им е оценена като ползотворна и безпроблемна. Местните комисии имат своето място и принос, съобразно професионалните компетенции на своите членове. Работят в партньорства, които биха допринесли за постигането на траен позитивен ефект от работата с малолетни и непълнолетни извършители на противообществени прояви и престъпления, за предотвратяване на отклоняващо се поведение и най-вече в реализацията на ранната превенция. Наблюдава се позитивно отношение на заинтересованите страни. Има диалог и воля за прилагане на добри практики и иновативни подходи.

През 2024 год. Местната комисия към Община Трявна продължи съвместната си дейност с УКБППМН, педагогическите съветници и училищните ръководства, отдел „Закрила на детето“, инспектор ДПС, съд, прокуратура, медии, НПО, читалища, музей, детско селище и др. организации на територията на общината и извън нея. Непрекъснато е търсенето на нови партньори за изпълнение на задачите, които Местната комисия си е поставила.

През 2024 г. в Местната комисия към Община Трявна са разгледани 9 възпитателни дела по отношение на 7 непълнолетни лица и 5 малолетни лица. Наложена е възпитателна мярка – „Предупреждение“ – чл. 13, ал.1, т.1 от ЗБППМН – 10 пъти. Мярката „Поставяне под възпитателен надзор на обществен възпитател“ – чл.13, ал.1, т.5 от ЗБППМН е наложена на 3 лица.

Добра практика в дейността на МКБППМН - Трявна е да поддържа постоянна връзка с представителите на образователните институции, с цел да се подпомага работата по изпълнение на планове за действие по ранна превенция с учениците, да се предоставя подкрепа при евентуални трудности, свързани с отклонения в поведението на децата, проблеми с родителите, както и по повод съвместни действия и мерки за обхващане и задържане на деца и ученици в образователната система. Педагогическите съветници и училищните психолози първи диагностицират децата с проблем. Заедно с тях се набелязват мерки за мотивиране и стимулиране на децата за редовно посещение на учебни занятия.

В Община Дряново функционира Консултативен кабинет, към който се насочват деца и ученици с противообществени прояви. Към комисията са назначени и 4 обществени възпитатели, които през 2024 г. са работили с 5 деца. Реализираните инициативи от МКБППМН през изтеклите две години бяха насочени към превенция в училищните общности за създаване на среда, която влияе за намаляване на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните. Проведени са: Ден на розовата фанелка - световен ден за борба с тормоза в училище, беседи в часовете на класа във връзка със световния ден за борба с тютюнопушенето, деца и ученици взеха участие в националната кампания срещу насилието над и между деца „Бъди смел, бъди добър“, организирана от ДАЗД, проведени беседи и дискусии в двете училища, с участието на здравния медиатор на тема СПИН и ХИВ, раздадени информационни материали, проведени беседи от Инспектор ДПС на теми, свързани с наркотични вещества, видове престъпления, безопасно поведение в интернет, трафик на хора, телефонни измами и др., организирани спортни турнири - великденски и коледен футболни турнири, турнир по тенис на корт и др.

Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните в Община Габрово организира и координира социално-превантивната дейност на територията на общината, съвместно с образователните институции и структурите, ангажирани с превенцията на асоциалните прояви на малолетните и непълнолетните. Работа ѝ е насочена към превенция на рисковото поведение у подрастващите; осмисляне свободното им време и намаляване повторното извършване на противообществени прояви или престъпления от деца. Акцент в работата на комисията има превантивната работа и през годината има проведени значителен брой превантивни дейности, като летни занимания, в които се включиха

757 ученици от всички училища в града. Учениците от гимназиален етап участваха във форум театър, свързан с превенция на зависимости, проведени са конкурси за снимка с послание “Зад завесата на здравето“ и подкаст на тема “Хора без етикети...стигмата ХИВ/СПИН“, отбеляза се Деня на християнското семейство с деца, преминали през МКБППМН, техните семейства и православната църква, проведе се конкурс за Коледни венци, работи се и с ЦНСТ.

През месец септември, 2024 година към МКБППМН - Габрово беше открит Консултативен кабинет. Той е предназначен за извършване на консултативна, превантивна и възпитателно-корекционна дейност на деца на възраст от 8 до 18 години и техните родители. В кабинета екип от специалисти – обществени възпитатели, секретар и членове на местната комисия, работят с децата, извършили правонарушения, както и с техните родители. Подкрепа получават и деца, които не са с наложени възпитателни мерки, но съществува сериозна опасност за тяхното възпитание и развитие.

МКБППМН работи активно с обществените възпитатели. През 2024 година са разгледани 96 възпитателни дела по отношение на 86 малолетни и непълнолетни, на които са наложени общо 124 възпитателни мерки по Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Най-голям е броят на извършените кражби, следван от агресивните прояви спрямо други лица и рушенето на чуждо имущество.

В МКБППМН – Севлиево са получени 33 за 2023 г. и 37 за 2024 г. сигнала за образуване на възпитателно дело. Образувани са 34 възпитателни дела. Разгледани за 2024 г. са 33 възпитателни дела, от които 2 са по преписки получени през месец декември 2023 г. Едно възпитателно дело е отложено поради заминаване на непълнолетния и семейството в чужбина. 2 преписки са препратени за разглеждане в други комисии по компетентност. Три преписки са получени в края на м. ноември, но са насрочени за разглеждане през следващата календарна година.

Районната прокуратура – Габрово, Териториално отделение - Севлиево е изпратила 20 (17 за същия период през 2023 г.) преписки за образуване на възпитателни дела през тази година. Районна прокуратура – Габрово е изпратила 8 преписки, а Окръжна прокуратура – Габрово е изпратила 1 преписка. През 2023 г. Районно управление на МВР - Севлиево е подало 8 сигнала за образуване на възпитателно дело.

Запазва се тенденцията мярката по чл.13, ал.1 т.5 - „поставяне под възпитателен надзор на обществен възпитател“ да е сред най-ефективните, поради продължителността на въздействие върху детето/младежа и помощта от специалисти, която получават родителите на малолетния/непълнолетния извършител по въпросите на възпитанието му. Като ефективна е определена мярката по чл.13 ал.1 т.10 - „задължаване на непълнолетния да извърши определена работа в полза на обществото“.

МКБППМН - Севлиево продължава да работи и по първична превенция. Реализират се дейности за намаляване и предотвратяване на агресия, асоциално поведение, употреба и разпространение на наркотични вещества. Мероприятията се осъществяват съвместно с ангажираните по проблемите на децата и младежите институции и структури и чрез помощните органи на комисията. През годината МКБППМН - Севлиево успя да реализира традиционните превантивни дейности и кампании – летни занимания, състезание „Мама, татко и аз“, конкурс за коледна картичка, срещи за родители и др.

В унисон с цялостната политика на МОН за сигурна образователна среда - превенция и интервенции в случай на насилие и тормоз в училище, се прилага механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, съгласно който са сформирани екипи във

всички образователни институции. Те провеждат срещи, разнообразни тренингови форми на обучение за решаване на конфликти, здравно образование, общуване, кариерно развитие и други, според нуждите в определения клас или група ученици.

В работата по случаи на насилие върху деца се прилага Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, съгласно който са сформирани 4 мултидисциплинарни екипи на общинско ниво. През 2023 г. и 2024 г. екипите на местно ниво са провели по 28 бр. общи екипни срещи, на които са разждани сигнали, както следва:

2023г.

- Брой случаи на деца, жертви на насилие - 28 в т.ч. :
 - Физическо – 16
 - Сексуално – 2
 - Психическо – 10

2024г.

- Брой случаи на деца, жертви на насилие - 28 в т.ч. :
 - Физическо – 18
 - Сексуално – 7
 - Психическо – 3

Няма драстично увеличение броя на случаите на деца жертва на насилие в сравнение с предходни години, като водещо е физическото насилие в училище и семейството. Съгласно обобщените данни на областно ниво източници на сигналите за дете жертва на насилие или в риск от насилие, по които са работили екипите са от: НТЛД 116 111, училище, социални услуги, МВР, специализирани институции за деца, родители, съседи, самото дете, както и от други източници. За успешната работа по прилагане на Координационния механизъм от съществено значение е ангажираността на всички заинтересовани страни (специалисти от доставчиците на социални услуги в общността, системата на здравеопазване, образователните структури, полицията, съда и прокурор), както и информираността на гражданите относно възможностите за подаване на сигнали. Голяма част от работата с деца от тази целева група е свързана именно с личностната подкрепа за тях и техните семейства.

По отношение децата в риск от отпадане/отпаднали от училище се прилага Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. Основните причини за отпадане на децата са:

1. Икономически – ниски доходи на семейството, безработни родители и др.;
2. Социални – родителска незаинтересованост, липса на контрол от страна на семейството, отрицателно въздействие на средата, лоши битови условия, влияние на различни криминогенни фактори и др.;
3. Личностни – липса на мотивация за учене, негативно отношение към училището, трудности в общуването с учители и другите деца, личностни особености и др.;
4. Етнокултурни - Това са специфичните етнически, религиозни и езикови измерения. Силно действащите са вътрешногрупови норми и натискът на етнокултурните традиции сред уязвими етнически общности и групи предопределят специфичните причини за преждевременното напускане на училище: отсъствие на познавателна мотивация, ниска степен на готовност за училище, липсва мотивация на родителите за получаване на образование от децата им, по-ниска ценност на образованието и др.

За прилагането на успешни мерки за задържане на децата и учениците в образователната система от значение е междуинституционалното сътрудничество.

Дейностите, свързани с Механизма за съвместна работа на институциите за обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, се фокусират в няколко основни направления:

- ✓ Съвещения с директорите на образователните институции, които имат за цел обсъждане на мерките за включване на децата и учениците;

- ✓ Предоставяне на методическа подкрепа от страна на Регионалното управление за образование - Габрово на екипите за обхват от областта за работа с Информационната система за реализация на Механизма;

- ✓ Проактивно справяне със случаите на неизвинени отсъствия чрез генериране на писма към общините и предприемане на мерки, съгласно нормативните документи;

- ✓ Работа за подобряване на междуинституционалното сътрудничество чрез редовни срещи и посещения на адреси на ученици и деца от уязвими групи.;

- ✓ Провеждане на работни срещи на терен за споделяне на училищни политики за преодоляване на образователни дефицити и повишаване резултатите и качеството на подготовка на учениците /децата в училищата и детските градини.

Своевременната междуинституционална комуникация и сътрудничество на всички заинтересовани страни е гарант за реализиране на дейностите по Механизма.

Само чрез постоянен и открит диалог между учители, ръководители на училища, родители, образователни институции и общността можем да идентифицираме нуждите на децата, да изградим подходящи стратегии за подпомагане и да осигурим среда, която стимулира техния успех в училище. Това включва споделяне на информация, опит и ресурси, както и изграждане на взаимно доверие и разбирателство. Като ключови фактори за успеха на образователната система е единното усилие и ангажираността на всички заинтересовани страни в справянето с предизвикателствата и постигането на целите за образователно развитие. Използват се възможностите за приобщаване чрез включване на децата и учениците в различни дейности по Национални програми - "България - образователни маршрути", "Заедно в изкуствата и спорта" и "Хубаво е в детската градина", в изяви по Националния спортен календар и други инициативи на общините.

Усилията на регионалния екип по прилагане на Механизма, съвместно с екипите от детските градини и училищата, приоритетно са насочени към 4, 5, 6 и 7 годишните деца, които трябва да постъпят за първи път в подготвителна група или първи клас, но не са записани. За незаписаните в детските градини 4 годишни деца екипите за обхват предприемат действия за мотивиране на родителите им да подготвят документи за записване.

Фокусът на мерките е ориентиран и към задържане на учениците в задължителна училищна възраст в училище, за които са налице много отсъствия, ниски оценки, лошо поведение, както и специфични лични, семейни или други обстоятелства. Увеличава се броят на генерираните писма от училищата чрез Информационната система на Механизма до кметовете на четирите общини за налагане на санкция по чл. 347 от ЗПУО за натрупани неизвинени отсъствия в рамките на месец за ученици. Училищните екипи осъществяват дейности с тези ученици на ниво училище за превенция на отпадането им.

На ежемесечните заседанията на Областния координационен център установените от екипите за обхват проблеми се обсъждат и се търси разрешаването им чрез обединяването на усилията на всички заинтересовани страни.

Провеждат се и работни срещи с представители на детските градини и училищата за прилагане на конкретни мерки за работа. Споделят се добри практики за

предотвратяване на отпадането на учениците от училищата, както и добрите практики за взаимодействие с родителите.

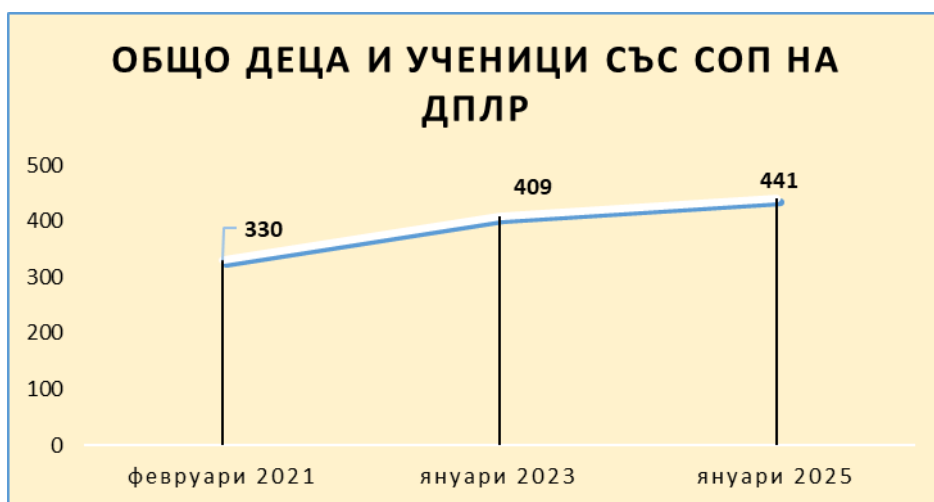
Ефективният диалог и съвместните усилия на всички заинтересовани страни е гарант за реализиране на дейностите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.

2.1.2. Деца и ученици със СОП

Броят на децата и учениците със СОП към месец януари 2025 година е 441, от тях 404 се обучават в детските градини и в училищата с ресурсно подпомагане, а 37 в изнесени паралелки в Център за специална образователна подкрепа.

Анализът на цифровите данни за изминалите три години показва повишаване на броя на децата и учениците със СОП. Продължава да се поддържа стремежът за ранно диагностициране на индивидуалните потребности чрез скрининг в детска възраст – 3-3,5 години.

Фиг. 1 Данни за броя на деца и ученици със СОП от 2021 год. до 2025 год.

Фиг. 2 Данни за разпределението на децата и учениците със СОП, които се обучават с ресурсно подпомагане и в изнесени паралелки

За 37 ученици от първи до дванадесети клас, в резултат на оценка на индивидуалните образователни потребности и реализирана процедура, е организирано

обучение в изнесени паралелки в Център за специална образователна подкрепа – гр. Габрово и в 1 изнесена паралелка в социалната услуга ЦНСТДМУ „Хризантема“ и „Борово“ и 1 изнесена паралелка в социалната услуга – ЦНСТДМУППМГ, кв. Велчевци, общ. Габрово. В център за специална образователна подкрепа се предоставя педагогическа и психологическа подкрепа, логопедична терапия, ерготерапия, допълваща и алтернативна комуникация. Специалните педагози и терапевти реализират обучението на учениците и в социалните услуги.

Таблица 5. Брой деца и ученици в изнесена група или паралелка към януари 2025г.

Институция	Бр. деца/ученици
В изнесена паралелка в социалната услуга – ЦНСТДМУППМГ - кв. Велчевци, гр. Габрово	5
В изнесена паралелка в социалната услуга – ЦНСТДМУ „Хризантема“ и „Борово“	5
В Център за специална образователна подкрепа – гр. Габрово	27

Повечето деца със специални образователни потребности в Област Габрово се отглеждат в семейна среда или близка до семейната. Тази целева група включва деца с физически, умствени, сензорни, психически и комплексни увреждания. Увеличава се броят на децата с увреждания, попомагани от Дирекциите „Социално подпомагане“ Габрово и Севлиево.

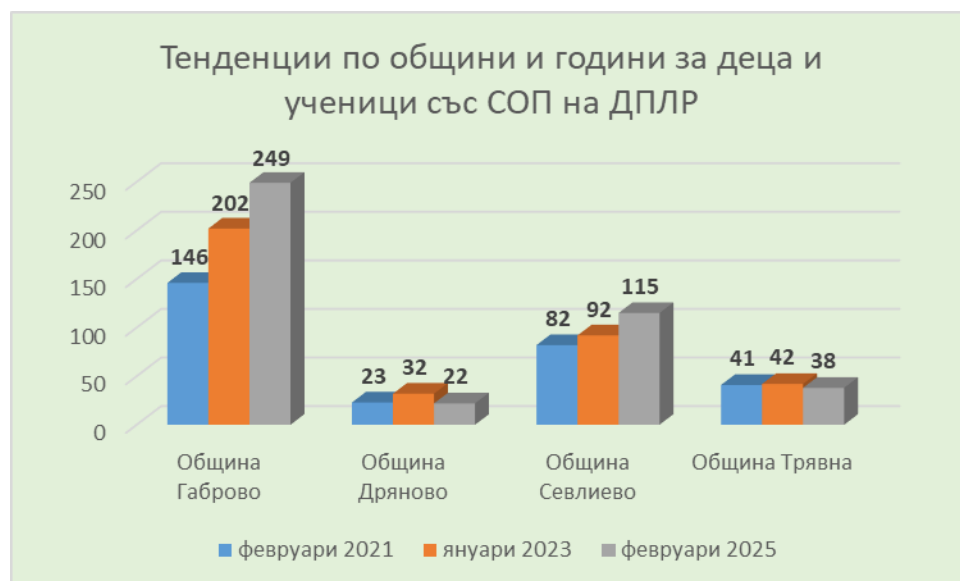
Таблица 6. Данни за деца и ученици със специални образователни потребности с допълнителна подкрепа към 20.01.2025 г.

	Габрово	Дряново	Севлиево	Трявна	Общо за област Габрово
Общ брой на децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават с ресурсно подпомагане в детски градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38 от ЗПУО	248	27	120	46	441
- От общия брой – с ресурсно подпомагане от РЦПППО	86	16	70	27	199
- От общия брой – с ресурсно подпомагане от училище с и ДГ	125	11	50	19	205
- Общ брой на децата и учениците със СОП, които се обучават в ЦСОП	37				37
1. Деца и ученици със сензорни увреждания от общия брой	3	4	5	1	13
2. Деца и ученици с множество увреждания от общия брой	48	2	9	1	60
3. Деца и ученици интелектуални затруднения от общия брой	15	3	22	1	41

4. Деца и ученици с езиково-говорни нарушения от общия брой	19	3	11	7	40
5. Деца със специфични нарушения на способността за учене (обучителни затруднения, дислексия, дисграфия, дискалкулия) от общия брой	82	8	43	24	157
6. Деца и ученици с разстройства от аутистичния спектър от общия брой	32	1	5	4	42
7. Деца с емоционални и поведенчески разстройства	20	3	17	6	46
8. Деца и ученици с неврологични и други / епилепсия, диабет, астма и др.	21	3	4	2	30
9. Други	8	1	4	0	12
общо	248	27	120	46	441

Общият брой на децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават с ресурсно подпомагане в детски градини по чл. 35 и в училищата по чл. 38 от ЗПУО, е 404, от тях 199 с ресурсно подпомагане от специалисти, назначени в Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и 205 с ресурсно подпомагане от специалисти, назначени в училище.

Фиг. 3 Разпределение на деца и ученици със СОП с ресурсно подпомагане по общини от 2021 год. до 2025 год.

Разпределението на деца и ученици със СОП по общини за последните три учебни години показва, че в общините Габрово и Севлиево се увеличава броят им. Това налага необходимостта от интензивна допълнителна подкрепа за преодоляване на съществуващите дефицити. Подходът, който се прилага налага обединяване усилията на екип от специални педагози, психолози, медицински специалисти, ръководени от основната цел – детето да получи най-подходящите грижи, съобразени с неговите специфични нужди във времето.

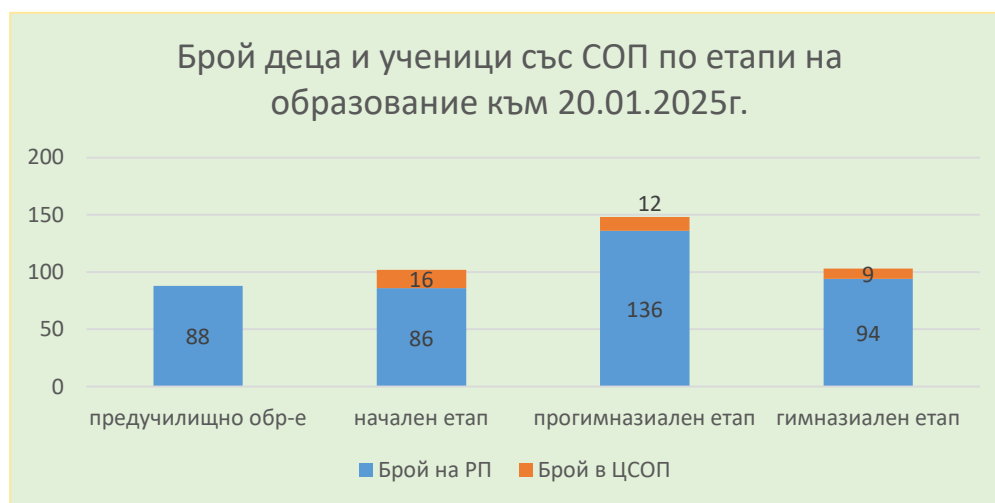
Най-голяма е концентрацията на ученици със СОП в прогимназиален етап, а в останалите етапи броят им е продължава да бъде приблизително равен. Положително се отчита ролята на ранното въздействие още в предучилищна възраст.

Фиг. 4 Разпределение на деца и ученици със СОП по образователен етап, в който се намират, към 20.01.2025г.

Относно разпределението на учениците, които се обучават в ЦСОП, най-голям е броят им в начален етап.

Фиг.5 Съотношение на деца и ученици на ресурсно подпомагане и в изнесени паралелки по етапи на обучение.

По-голям е броят на учениците, които получават ресурсно подпомагане в училище от ресурсни учители, назначени в образователната институция.

Таблица 7. Брой деца и ученици със СОП с ресурсно подпомагане през периода 2020-2023 год.

Брой деца и ученици	февруари 2021г.	януари 2023г.	януари 2025г.
от Регионален център	159	184	199
от училище или ДГ	133	190	205

Фиг. 6 Съотношение на ресурсното подпомагане от РЦПППО и от ДГ/училище

Към януари 2025 година се наблюдава постигане на по-високи стойности на предоставеното ресурсно подпомагане на децата и учениците от специалисти, назначени в училище и детска градина.

По реда на чл. 135, ал. 3 и чл. 136, ал. 2 от Наредба за приобщаващото образование на 404 деца и ученици със специални образователни потребности се предоставя допълнителна подкрепа ресурсно подпомагане, включващо адаптиране на учебното съдържание съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците, осигуряване на помощни средства, съвместна работа с учителя в групата/класа, консултиране на учителите по отношение изграждане на подходяща среда в детската градина/училището, обучение в полезни умения и подготовка за самостоятелен живот. Според индивидуалните потребности и практическите възможности на децата и учениците се предоставя подкрепа от логопед и психолог.

Децата и учениците със СОП имат различни потребности, на които има стремеж да се откликва чрез специалисти с комбинирани компетентности - психолог-ерготерапевт, логопед- слухово-речеви рехабилитатор, ресурсен учител-психолог. В хода на учебния процес деца и ученици се подпомагат и от помощник на учителя, назначени в детски градини и в РЦПППО.

Допълнителната подкрепа на децата и учениците със СОП се реализира от Екипи за личностно развитие на територията на детската градина или училището. Като проблем може да се отбележи, че в голяма част от училищата са назначени ресурсни учители, но не функционират пълни ЕПЛР, като най-често в тях липсва логопед. Такива са ОУ „Неофит Рилски“ – Габрово, СУ „Отец Паисий“ – Габрово, СУ „Райчо Каролев“ – Габрово, СУ „Максим Райкович“ – Дряново, ПТГ „Др. Василиади“ гр. Габрово, ПГТ „Пенчо Семов“ гр. Габрово.

В училищата ОУ „Христо Ботев“ – Габрово, ОУ „Св.св.Кирил и Методий“ – Габрово, СУ „Васил Левски“ – Севлиево, ОУ „Стефан Пешев“ – Севлиево и СУ „П.Р.Славейков“ – Трявна са назначени ресурсни учители и функционират училищни екипи, в състава на които са включени психолог и/или логопед и ежедневно подпомагат децата и учениците със специални образователни потребности от училището. От декември 2024 година броят на децата и учениците в групата, с която работи ресурсния учител, е не повече от 12 ученици. Изключение в бройката има в 3 училища, което ще важи до края на учебната 2024-2025 година.

Създадена е организация родителите при необходимост да подпомагат учителите за адаптирането на ученика в образователната среда. Осъществяват се диагностична, консултативна дейност и рехабилитация на комуникативните нарушения.

За пълноценно адаптиране и социализация децата и учениците със СОП се включват в различни допълнителни извънкласни форми и занимания по интереси. За успешното им личностно развитие и изява се стимулират да участват в различни състезания и конкурси, организирани от образователните институции. РЦПППО периодично организира различни инициативи и събития с участие на децата със СОП и техните родители.

С оглед предоставяне на качествено материално подпомагане ресурсните кабинети в образователните институции са оборудвани с компютърна и копирна техника, обзавеждане, учебни помагала, съвременни дидактически материали. В почти всички детски градини и училища, в които се обучават деца и ученици със специални образователни потребности са осигурени интернет достъп и комуникации. В 18 институции има съвременни пособия за оборудване на ресурсни, психологически и логопедични кабинети и дидактически материали за конкретната ресурсна подкрепа, закупени по проект на МОН „Подкрепа за приобщаващо образование“. Запазен е броят на детски градини и училища, в които са оборудвани сензорни стаи (в ДГ „Първи юни“ – Габрово – сензорна стая и комуникатор; ДГ „Мики Маус“, ДГ „Мечо Пух“ – Габрово; ДГ „Младост“ – Габрово; ОУ „Христо Ботев“ – Севлиево); кабинети за рехабилитация и кинезитерапия (ДГ „Мики Маус“, ОУ „Христо Ботев“ – Севлиево); кабинет за работа по метода „Монтесори“ (ДГ „Мечо Пух“ – с. П.Славейков; ОУ „Стефан Пешев“ – Севлиево) и наличната в ДГ „Дъга“ – зала за релационна психомоторика с кърт за сензорно стимулиране. Комуникатор се използва още и в ЦСОП и в РЦПППО.

РЦПППО разполага със зала за биофийтбек /невролингвистичен тренинг/. Функционира и интерактивен под, който също стимулира и подпомага когнитивното развитие на децата и учениците. Функционира и зала за ерготерапия и сензорна интеграция, която е оборудвана със средства от бюджета на РЦПППО Габрово. Има назначен и ерготерапевт, който да провежда специализираната терапия в нея. В ЦСОП е открита нова зала за ерготерапия от ерготерапевт. През настоящата година предстои въвеждането в експлоатация на терапевтичен център към РЦПППО Габрово, намиращ се на ул. „Антим“ 1, № 3. В него ще функционират солна стая, зала за ерготерапия, сензорна зала и зали за други терапевтични програми, специализирани за деца и ученици със СОП.

По преценка на училищните екипи за учениците със СОП в училищата и в изнесените паралелки в ЦСОП се изготвят индивидуални учебни планове, чието изпълнение ежесечно се контролира. На училищните ръководства се оказва методическо и организационно съдействие. За учебната 2024-2025 година са разработени общо 164 индивидуални учебни планове.

В РЦПППО Габрово се провеждат ежегодни безплатни консултации през м.юни и м. септември от специалистите, работещи в регионалния център, с родители на деца, които имат притеснения и съмнения по отношение на тяхното развитие и необходимостта от допълнителна подкрепа. Освен тях са провеждани и редица консултации с родителите на включените за ресурсно подпомагане деца. Организирани и реализирани са и множество инициативи, свързани с децата и учениците със СОП и техните семейства. На регулярните родителски срещи през учебната година са провеждани допълнителни консултации с родителите на тези деца. Поддържа се постоянна връзка между родителите и специалистите във връзка с напредъка и личностното развитие и затрудненията пред развитието на техните деца. Провеждани са редовни консултации от страна на ресурсния учител с учителите по предмети. При част от учениците не се получава желаната подкрепа от страна на родителите, като причините за това са от различен характер.

В резултат на съвместни действия между РУО и РЦПППО 28 ученици, завършващи седми клас с удостоверение за завършен клас, са консултирани и насочени по реда на нормативните изисквания за продължаване на образованието в осми клас.

Работата в новия кабинет по кинезитерапия в СУ „Петко Р. Славейков“ в Трявна е организирана като децата със специални образователни потребности се разпределят в групи, от по 4-5 ученици, в зависимост от тяхната възраст и нужди. С тях се занимават логопед, психолог и ресурсен учител, които провеждат съответните занимания с децата по график. По този начин учениците със СОП имат възможност за по-лесна интеграция и адаптация към училищния процес, както и към социализация, и самостоятелен живот. Обучението със специалисти е на място, без допълнителни разходи за посещение на специализирани кабинети.

Подкрепящата среда за ресурсно подпомагане е подобрена в сравнение с предходната Стратегия – изградени са специализирани кабинети за ресурсно подпомагане, за логопедична и за психо-социална подкрепа; осигурено е съвременно оборудване, специализирани дидактически средства и учебни помагала; педагогическите специалисти са преминали обучения; разработени са учебни ресурси в някои направления.

Основните направления, в които е необходима подкрепа са:

- **Осигуряване на достъпна архитектурна среда** - В голяма част от детските градини и училищата съществува достъпна инфраструктура - налични са 14 асансьора/подемни платформи, 12 рампи, 11 санитарно-хигиенни помещения за инвалиди. В образователните институции се търсят източници за осигуряване на технически средства, специализирано оборудване, специализирана подкрепяща среда и разумни улеснения, включително чрез реализиране на дейности в изпълнението на проект „Подкрепа за приобщаващото образование“.

- **Адаптиране на учебния материал** - Тъй като всяко дете и ученик със СОП има индивидуални специфики в развитието си, в начина на възприемане и в необходимостта от избор на подход в процеса на учене, учебното съдържание по различните образователни направления/учебни предмети за съответния клас/група се адаптира от ресурсния учител, съвместно с учителя по предмета, за да може да се предаде на детето/ученика на достъпно за него ниво. Многообразието в диагностиките на децата и учениците предполага прилагане на различни и строго индивидуални педагогически подходи и методики, които са в компетентностите на ресурсните учители и специалните педагози. Учителите по учебни предмети преминават през редица квалификационни курсове за придобиване на тези необходими компетентности. Специалистите от РЦПППО непрекъснато разработват, адаптират и обогатяват библиотеката си с работни листове и материали, които предоставят на общообразователните учители. Те са подходящи и съобразени със спецификата на всяко дете или ученик и следвайки индивидуалната учебна програма, разработена от ЕПЛР, могат да се използват в учебните часове. Това води от своя страна до повишаване на мотивацията за учене при децата и учениците със СОП и подобряване на емоционално, поведенческото и когнитивно развитие. Специалистите от РЦПППО Габрово многократно провеждат семинари и квалификационни обучения за педагогически специалисти от областта. Темите са свързани както с прилагане и въвеждане на картата за функционална оценка (88 педагогически специалисти, които са получили по 1 кредит), така и практическо обучение на тема „използване на игровизацията като метод за мотивация при деца и ученици със СОП“ – 29 педагогически специалисти. През изминалата година беше проведено обучение за 42 учители и специалисти, работещи в детската градина на тема „Използване и прилагане на ранна скринингова оценка и насоки за стимулиране развитието на 3 годишните деца“. При необходимост за някои ученици се изготвят индивидуални учебни планове с редуцирани учебни предмети и брой часове за изучаване. Тяхното изпълнение се контролира ежемесечно от Регионално управление на образованието.

- **Осигуряване на достатъчно ресурсни учители, психолози, логопеди и др. специалисти** – в резултат на правилното разбиране за важността на дейностите в

подкрепа на децата и учениците се увеличава броя на образователните институции, в които се назначават специалисти за предоставяне на подкрепа за личностно развитие, както от бюджета на институцията, така и по проект. Необходимо е да се работи не само с учениците, а и с техните семейства в посока интеграция на децата с увреждания сред връстниците им, психологическа и социална подкрепа за родителите на деца с увреждания.

- **Координация със социални услуги**, които децата и учениците със СОП потребяват - подобрена е координация със социални услуги, които предоставят логопедична или психологическа подкрепа на децата и учениците със СОП и се наблюдава положителна тенденция за създаване и изпълнение на общ план за подкрепа.

- Сериозно предизвикателство за работата с деца и ученици със СОП се оказват **интензивните миграционни процеси и непрекъснатата промяна на местоживеенето** на родителите и отписването и записването в едно или друго училище.

2.1.3. Децата и ученици с хронични заболявания

През учебната 2023/2024 година детските заведения и училищата в област Габрово са посещавани от общо 12 270 деца, от които 3 090 деца на възраст от 1 до 7 години и 9 180 деца в училищна възраст.

С профилактични прегледи са обхванати общо 10227 деца, (83,3% от подлежащите) от които 2770 деца на възраст от 1 до 7 г. (89,6% от подлежащите) и 7457 ученици (81,2% от подлежащите).

С новооткрити заболявания са 2468 деца (24,1%) от обхванатите с профилактични прегледи общо 10227 деца, от които 553 деца (19,9%) посещаващи детски заведения и 1915 ученици (25,7%). По този показател има леко завишаване на относителния дял при децата на възраст от 1 до 7 години и няма промяна при учениците.

Най-разпространените новооткрити заболявания сред децата до 7 г. възраст са:

1. Пневмония - 56 деца (10,1 %)
2. Хроничен бронхит - 52 деца (9,4%)
3. Хронични заболявания на тонзилите и аденоидните вегетации - 45 деца (8,1 %)
4. Смушчения в зрението - 38 деца (6,9%)
5. Затлъстяване - 27 деца (4,9%)
6. Алергичен ринит - 29 деца (5,2 %)
7. Астма - 17 деца (3,0%)

Отбелязаното в предходния период увеличаване на относителния дял на децата, посещаващи детски заведения със смушчения в зрението и затлъстяване показва обратна тенденция.

Най-разпространените новооткрити заболявания сред учениците са:

1. Затлъстяване - 290 ученика (15,1%)
2. Смушчение в зрението - 247 (12,9%)
3. Нарушения на рефракцията и акомодацията – 241 ученика (12,6%)
4. Гръбначни изкривявания - 99 ученика (5,2%)
5. Хронични заболявания на тонзилите и аденоидните вегетации - 91 ученика (4,7%)
6. Астма - 82 ученика (4,3%)
7. Алергичен ринит - 78 ученика (4,1%)
8. Пневмонии – 69 ученика (3,6%)
9. Гастрит и дуоденит – 43 ученика - (2,2%)
10. Епилепсия - 39 ученика (2,0%)

Водещи в относителния дял на новооткритите заболявания остават затлъстяването и зрителните смущения и нарушения. Гръбначните изкривявания са се изкачили от 7-мо на 4-то място – от 3,8% на 5,2%.

Диспансерно наблюдение на децата в област Габрово през учебната 2023/2024 година.

В областта през отчетния период, на диспансерно наблюдение са подлежали 717 деца (5,8% от всички), от които 63 деца (2,04% от децата в детските заведения) и 654 ученика (7,12 % от учениците).

Структурата на заболяванията сред децата, подлежащи на диспансерно наблюдение е следната:

1. Болестите на дихателната система заемат първо място сред заболяванията при децата – 22 деца (35% от диспансеризираните). Най-много са децата, боледуващи от астма - 20 деца (31,7%). С алергични ринити са 2 деца (3,2%).

2. Психичните разстройства са на второ място сред заболяванията при децата - 13 деца (20,6% от диспансеризираните), от които 9 деца (14,3%) са с генерализирано разстройство в развитието (в т. ч. детски аутизъм) и 4 деца (6,4% - с други поведенчески и емоционални разстройства).

3. На трето място са болестите на нервната система – 10 деца (15,9% от диспансеризираните), от които 2 деца с ДЦП (3,2%), 5 деца с епилепсия (7,9%), 2 деца с хидроцефалия (3,2%) и 1 дете с първични мускулни увреждания (1,6%).

4. Болестите на сетивните органи се нареждат на четвърто място сред заболяванията – 7 деца (11,1%) с намаление на зрението на двете очи.

5. Следват вродените аномалии – със сърдечни аномалии са 2 деца (3,2% от диспансеризираните).

Няма значителни промени в структурата на заболяванията спрямо предишния период.

Структурата на заболяванията сред учениците, подлежащи на диспансерно наблюдение е следната:

1. Болестите на дихателната система са най-разпространените заболявания - 172 ученика (26,3% от диспансеризираните). На първо място в групата е бронхиалната астма с преобладаващ алергичен компонент - 81 (12,4%), следвана от алергични ринити причинени от полени - 53 ученика (8,1%), обикновен хроничен бронхит – 22 ученика (3,4%).

2. Болестите на сетивните органи се нареждат на второ място сред заболяванията при диспансеризираните ученици - 157 ученика (24,0%), като водещи в групата са: намаление на зрението на двете очи - 126 случая (19,3%), следвани от неврит на зрителния нерв – 26 ученика (4,0%).

3. Болестите на костно-мускулната система заемат трето място – 85 диспансеризирани – 13,0%, като водеща в групата е сколиозата - 78 случая (12,0%).

4. Заболяванията на нервната система заемат четвърто място – 71 диспансеризирани (10,9%). Най-много в тази група са учениците с епилепсия – 43 диспансеризирани (6,6%), следвани от ДЦП - 16 ученика (2,5%).

5. Психичните разстройства са на пето място сред заболяванията - 66 диспансеризирани (10,1%) с психични разстройства, като с най-голям дял са учениците с генерализирано разстройство в развитието (в т.ч. детски аутизъм)- 21 случая (3,2%), следвани от фобийни тревожни разстройства - 19 диспансеризирани ученика (2,9%).

6. Болести на ендокринните жлези и обмяната - 42 ученика (6,4% от диспансеризираните, като с инсулинозависим диабет са 20 ученика (3,0%).

7. Болести на сърдечно-съдовата система - 29 ученика (4,4% от диспансеризираните), всички с първична хипертония.

Структурата на болестите се запазва почти същата в сравнение с предишния период. Прави впечатление, че е увеличен броя на гръбначните изкривявания при учениците.

Обхватът с профилактични прегледи на децата до 18 г. в област Габрово през 2023/2024 година - 83,3% е по-висок от преходния период (75,5%). Най-висок е обхватът с профилактични прегледи в община Дряново - 99,7%. Отново най-нисък е обхватът с профилактични прегледи на децата в община Севлиево - 67,4%, но е по-висок от този в преходния период - 53,6%.

Антропометричните показатели на децата, посещаващи детски заведения в областта са в нормата (вкл. и разширена норма): за ръст при 98,2% (97,3% в предишния период) и за телесна маса при 98,3% (98,8% в предишния период).

Антропометричните показатели на учениците в областта са в нормата (вкл. и разширена норма): за ръст – 96,2% (97,8% в предишния период) и за телесна маса - 88,1% (90,3% в предишния период). Учениците с отклонения по показателя телесна маса са 11,9%, което е леко завишение спрямо преходния период, когато са били 9,7%. Това увеличава риска за здравето им в по-късна възраст.

Резултати от проведените тестове за физическа дееспособност на децата, посещаващи детски заведения - нормите за съответната възраст са покрили 2242 деца (72,5%) на възраст от 3 до 7 години.

При изследване на физическата дееспособност почти всички ученици (96,9%) са покрили нормативите по отделните показатели и са получили оценка над среден 3.

От всички ученици в областта само 80 (0,87%) са включени в групи по лечебна физкултура в училищата.

Оценката на здравословното състояние на учениците в област Габрово като цяло е положителна. Подобрява се обхвата с профилактични прегледи и включването на ученици в групи по лечебна физкултура в училищата. На фона на националната и световна тенденция за увеличаване на нарушенията на рефракцията и акомодацията, в областта те остават на същото ниво. Констатира се някои неблагоприятни резултати по отношение на антропометричните показатели за телесна маса и увеличаване на гръбначните изкривявания.

Препоръки за подобряване на здравословното състояние на децата и учениците.

Към ръководствата на общините:

1. Осигуряване и поддържане на материално-техническата база на детските заведения и училищата в съответствие с нормативната база и съобразена с възрастта и ръста на децата.

2. Осигуряване на здравословно хранене на децата, отговарящо на физиологичните норми и изисквания, в съответствие с нормативните документи.

3. Осигуряване на медицинско обслужване на децата в детските заведения, съгласно Наредба № 3 на МЗ за здравните кабинети в детските и учебни заведения.

Към ръководствата на детските заведения и училищата:

1. Поддържане на материално-техническата база в детските заведения и училищата в съответствие със санитарно-хигиенните изисквания.

2. Осигуряване на хранене на децата, отговарящо на физиологичните норми и изисквания, в съответствие с нормативните документи.

3. Организиране и провеждане на разнообразни форми на спорт и физическа активност на децата.

4. Запознаване на родителите с резултатите за здравословното състояние на децата с цел предприемане на мерки от тяхна страна за здравословно хранене и повишаване на двигателната активност на децата.

Към медицинските специалисти от здравните кабинети в детските заведения и училищата:

1. Участие в изработването на дневния режим на сън, хранене и занимания на децата, съобразно възрастта им.
2. Участие и контрол по спазване на изискванията за здравословно хранене на децата на възраст от 0 до 7 години, съгласно: Наредба № 2 на МЗ за здравословно хранене на децата на възраст от 0 до 3 години в детските заведения и кухни (обн. ДВ, бр. 28/2013 г.) и Наредба № 6 от 10.08.2011 г. за здравословно хранене на децата на възраст от 3 до 7 години в детски заведения.
3. Участие и контрол по спазване на изискванията за здравословно хранене на учениците, съгласно Наредба № 37 от 21.07.2009 г. за здравословното хранене на учениците (обн. ДВ, бр.63 от 07.08.2009 г.).
4. Организиране и провеждане на здравно-образователни дейности с децата и родителите относно рисковите фактори за хроничните незаразни болести - нездравословно хранене, ниска двигателна активност, тютюнопушене, както и за профилактиката на заразните и паразитни заболявания.
5. Включване на децата със затлъстяване и гръбначни изкривявания в групи по лечебна физкултура.
6. Участие в организиране и прилагане в детските заведения и училищата на действащи програми (регионални, национални и международни) за профилактика и промоция на здравето.
7. Участие в провеждането на профилактични и протиепидемични дейности за предотвратяване възникването и ограничаване на разпространението на заразни и паразитни заболявания в детските заведения и училищата.
8. Осъществяване на контрол върху текущото хигиенно състояние на детските заведения и училищата.
9. Информиране на родителите за необходимостта от предоставяне на данни за проведените профилактични прегледи на децата им.

2.1.4. Деца и ученици с изявени дарби

Формирането на децата и учениците като активни и пълноценни граждани на съвременното общество изисква не само усвояване на знания и умения, отговарящи на образователните стандарти, но и цялостна подкрепа за тяхното личностно развитие. Важен аспект в този процес е насърчаването на индивидуалните им интереси, таланти и възможности, което допринася за изграждането на увереност, самостоятелност и критично мислене. Ангажирането на въображението и творческия потенциал на децата чрез разнообразни извънкласни дейности – спорт, изкуства, наука, доброволчество – създава благоприятни условия за тяхното интелектуално, емоционално и физическо развитие. В дългосрочен план това не само подпомага тяхната социализация и адаптация в динамично променящата се среда, но и изгражда у тях устойчиви ценности, мотивация за учене през целия живот и стремеж към активен принос към обществото.

Съгласно Закона за закрила на детето, дете с „изявени дарби“ е дете, което е **показало трайни способности и постижения в областта на науката, изкуството или спорта, надвишаващи постиженията на неговите връстници.** В таблица 8 са представени данните за деца и ученици с изявени дарби и умения в областта на науката, спорта и изкуството.

Таблица 8. Данни за деца и ученици с изявени дарби – данни за уч. 2023 / 2024 г.

	Габрово	Дряново	Севлиево	Трявна	Общо за област Габрово

Деца с постижения в областта на науката	169	87	52	10	318
Деца с постижения в областта на спорта	82	15	98	14	209
Деца с постижения в областта на изкуството	53	32	135	8	228

Общият брой на децата и учениците с изявени дарби за последната учебна година е 755. Училищата в областта имат основния ангажимент за откриване, подкрепа за развитието и реализиране дарованията на всяко дете. Те осигуряват желани извънкласни извънучилищни дейности в сферата на науката, изкуствата и спорта за пълноценно ангажиране свободното време на учениците. Детските градини предлагат допълнителни педагогически услуги, съобразно заявеното желание.

Учениците активно участват в олимпиади по различни предмети, фестивали и конкурси в областта на музиката и изобразителното изкуство и състезания по различни спортни дисциплини, за което получават признание на местно, областно, национално и международно равнище. Насърчаването на творческите заложби и потребности на деца с изявени дарби е на основание Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби.

На учениците, класирали се на призови места на конкурси и състезания, включени в Програма на мерките за закрила на деца с изявени дарби от държавни и общински училища за съответната година, отговарящи на изискванията, посочени в Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби, се предоставя финансово подпомагане под формата на едногодишна стипендия. Право на стипендия има ученик от общинско или държавно училище, който е класиран индивидуално през настоящата година на първо, второ или трето място на конкурс, олимпиада или състезание в областта на изкуствата и науката на национално и международно равнище. Освен за стипендии учениците могат да кандидатстват и за еднократно финансово подпомагане за участие в пленери, майсторски класове и лагери.

Общият брой на учениците от община Габрово, участвали в различни области на познанието, е 304. По-значителен е броят на учениците в областта на науката. С най-много изяви и постижения са учениците от ПМГ „Акад. Иван Гюзелев“. За двете години – 2023 и 2024 са стимулирани 12 ученици, на които е предоставена 12-месечна стипендия. Изявите им са в областта на информатика, спорт, английски език и народна музика.

Постиганията на учениците се популяризират, като ежегодно в община Габрово се провежда церемонията „Дарования и постижения“ за награждаване на учениците и техните учители и треньори, допринесли за постигане на високите резултати.

През 2023 и 2024 година за единадесета поредна година в община Габрово бяха проведени „Летни занимания“ за учениците от 1 до 4 клас през месеците юни и юли. Обхванати са над 600 ученици. За тях бяха закупени различни спортни пособия за занимание, когато са в училището. Организиран са посещения на РЕМО „Етър“, НМО, РИМ, Библиотека „Априлов-Палаузов“, ИМИ, КСЕ „Сръндак“, Боженски чифлик – Съботковци, ДХС и МАИР Боженците, като за децата всичко е безплатно.

В Програма за закрила на детето в община Севлиево ежегодно се предвиждат мерки за закрила на децата с изявени дарби. Подкрепят се изявите на даровитите деца с еднократно финансово подпомагане, като средствата са осигурени от общинския бюджет. Ежегодно ученици от общината се класират за получаване на едногодишни стипендии за заети призови места на национални състезания, финансирани по Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби на МС. За 2023/2024 година са наградени 13 ученика.

Бизнес сдружение "Севлиево 21 век" връчва годишни стипендии на изявени ученици от средните училища на Севлиево на тържеството по случай Деня на

народните будители 1-ви ноември. За учебната 2023/2024 година годишна стипендия от по 1200 лева получиха двама от дванадесети клас и един от единадесети. Еднократна стипендия от 200 лв. бе връчена на шестима младежи.

Община Севлиево и Младежка зона – Севлиево за поредна година наградиха младежи, които популяризират доброволчеството чрез своите инициативи, труд, идеи и събития, които осъществяват. На тържествена церемония „Доброволец на годината“ се раздават отличия в категории. Това събитие се организира за трета поредна година на 5 декември – Международният ден на доброволца. За 2023/2024 година бяха отличени в индивидуални категории 26 младежа на възраст 13-19 години и в групови - 112 младежа.

Традиционна за община Севлиево е и церемонията „Спортист на годината“. Бяха отличени 10 спортиста за постигнати призови места, 35 за постигнати високи спортни резултати и 37 за спортни постижения.

В Община Дряново не функционират Центрове за подкрепа за личностно развитие или специализирани обслужващи звена по ЗПУО и до този момент работата с талантливите и даровити деца в свободното им време в областта на науката, изкуството и спорта се осъществява в клубовете, кръжоците и школите в училищата, спортните клубове, читалищата. В Общинската програма за закрила на детето ежегодно се заделят средства от общинския бюджет за подпомагане изяви на даровитите деца. За 2024 г. е осигурено еднократно финансово поощрение на 64 ученици с изяви дарби, в размер на 6450 лв., съгласно Правилника за стимулиране на деца с изяви дарби в Община Дряново.

По случай Празника на Дряново в Почетната книга “Дарования и постижения” се вписват имената на учениците, отличени в национални и международни форуми за изминалата учебната година и допринесли с достиженията си за издигане авторитета на Община Дряново. За 2024 г. са вписани имената на над 100 изяви ученици.

За четвърта поредна година община Дряново връчва годишни стипендии за ученици от гимназиален курс, на стойност 100 лв. месечно за всеки стипендиант. Със Заповед на кмета за учебната 2023/2024 г. са отпуснати годишни стипендии на 9 ученици, от които 3 са от ПГИТ „Рачо Стоянов“ и 6 са от СУ „Максим Райкович“. Общата сума на стипендиите е 8 100 лв. За трета година бяха осигурени и 13 стипендии за ученици с изяви дарби от 5 до 7 кл., на стойност 50 лв. месечно за всеки стипендиант. Общата сума на отпуснатите средства е 5 850 лв. За първи път за учебната 2023/2024 година са отпуснати и 4 стипендии за ученици от гимназиален курс с изявена дарби в областта на спорта, на стойност 100 лв. месечно за всеки стипендиант за срок от една учебна година /девет месеца/. Общата сума на предоставените средства е 3 600 лв.

ИЗВОДИ ОТ ИДЕНТИФИЦИРАНЕТО НА ПОТРЕБНОСТ ОТ ПОДКРЕПА ПРИ РАЗЛИЧНИТЕ ЦЕЛЕВИ ГРУПИ ДЕЦА И УЧЕНИЦИ:

- ✓ Обхватът с профилактични прегледи на децата и учениците до 18 години в област Габрово расте. Със 7,8% повече деца и ученици са преминали профилактични прегледи, спрямо предходните 2 години. С новооткрити заболявания са 2468 деца (24,1%) от обхванатите с профилактични прегледи общо 10227 деца, от които 553 деца (19,9%) посещаващи детски заведения и 1915 ученици (25,7%). По този показател има леко завишаване на относителния дял при децата на възраст от 1 до 7 години и няма промяна при учениците.
- ✓ Отбелязаното в предходния период увеличаване на относителния дял на децата, посещаващи детски заведения със смущения в зрението и затлъстяване показва обратна тенденция.

- ✓ Структурата на болестите се запазва почти същата в сравнение с предишния период. Прави впечатление, че е увеличен броя на гръбначните изкривявания при учениците. От всички ученици в областта само 80 (0,87%) са включени в групи по лечебна физкултура в училищата.
- ✓ С цел избягване на детска смъртност и усложнения в ученическа възраст, е необходима по-добра профилактика и насочване усилията към подобряване на дейностите по програмите „Детско здравеопазване“ и „Майчино здравеопазване“, както и намаляване влиянието на рисковите фактори.
- ✓ Област Габрово прилага успешно Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст за област Габрово като за 2024г. Габрово отново е сред областите, в които се наблюдава повишаване обхвата на децата и учениците в образователната система. По данни на МОН само в 5 области на страната се отчита повишение на коефициента на обхват и Габрово е една от тях. Заслугата за това е обща, на всички институции, които са участват в Механизма за обхват и добрата координация между тях. Ще продължи ефективният диалог и съвместните усилия на всички заинтересовани страни като гарант за реализиране на дейностите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.
- ✓ Създадени са условия за развитието на деца с таланти в областта на науката, изкуствата и спорта чрез учредяване на награди и отпускане на стипендии.
- ✓ Расте размерът на предвидените средства за стипендии и еднократни финансови поощрения на деца с изявени дарби, както и видовете награди и поощрения.
- ✓ В съответствие със зададените целеви стойности на МОН за приема на ученици в STEM паралелки, в област Габрово е нарастнал дялът на STEM профили и специалности.
- ✓ Инвестициите в STEM центрове са особено важни, защото те подготвят младите хора за предизвикателствата на съвременния технологичен свят. На този етап има изградени STEM центрове в 7 училища в цялата област - ОУ „Неофит Рилски“, ПМГ „Акад. Иван Гюзелев“, ПГТ „Пенчо Семов“- Габрово, ПТГ „Д-р Никола Василиади“, Професионална гимназия по механоелектротехника „Ген. Иван Бъчваров“ в Севлиево, НГПИ "Тревненска школа", ПГИ „Рачо Стоянов“ – Дряново. Планираното разкриване центрове и в останалите училища се забави през изминалия период, тъй като политическа криза повлия и на усвояване на финансирането по Националния план за възстановяване и устойчивост, част от който е и процедурата "Училищна STEM среда". Оборудването на училищата с нови компютри, интерактивни дъски, 3D принтери, лаборатории по роботика и други съвременни технологии е стъпка напред в образованието. Тази тенденция е в унисон с развитието на Габрово като индустриален и иновативен център, както и обвързаността с възможностите за продължаване на образованието в Технически университет – Габрово.
- ✓ Продължава да се увеличава броят на децата и учениците със СОП и те са не малка част от целевата група, която се нуждае от допълнителна ресурсна подкрепа. Тенденцията за увеличаване се наблюдава както за областта, така и за общините Габрово и Севлиево. Най-голяма е концентрацията на ученици със СОП в прогимназиален етап. Напредъкът при работата с децата/учениците със СОП по индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми е в различна степен според потребностите и възможностите им.
- ✓ Нараства броят на желаещите и преминали обучения за работа с деца и ученици със СОП в област Габрово. Поддържа се висок интересът към различните семинари в присъствена форма, свързани с работата с деца и ученици със СОП и

- се увеличава броя на специалистите от областта, преминали различни квалификационни обучения проведени от РЦПППО Габрово.
- ✓ Нараства броят на специалистите, назначени в образователните институции. Към януари 2025 година се наблюдава постигане на по-високи стойности на предоставеното ресурсно подпомагане на децата и учениците от специалисти, назначени в училище и детска градина.
 - ✓ Запазва се броят на учениците - общо 164, за които са разработени индивидуални учебни планове, чието изпълнение се контролира ежемесечно от РУО – Габрово.
 - ✓ Елементите на подкрепящата среда за ресурсно подпомагане като цяло са подобрили в сравнение с предходната Стратегия – изградени са специализирани кабинети за ресурсно подпомагане, логопедична и психо-социална подкрепа, осигурено е съвременно оборудване, специализирани дидактически средства и учебни помагала; педагогическите специалисти са преминали обучения; разработени са учебни ресурси. Въпреки това продължава да съществува необходимостта от адаптиране на учебното съдържание спрямо индивидуалните възможности и потребности на децата и учениците; продължаваща квалификация на учителите според конкретните индивидуални потребности на обучаемите.
 - ✓ Извършва се ранно оценяване на децата в детските градини. Забелязва се нарастване на броя на децата в първа група на ДГ, при които е констатирана необходимост от допълнителна подкрепа. Това от своя страна допринася за по-бързото компенсиране на дефицитарните области, включването на различни специалисти и целенасочени дейности за личностно развитие. За съжаление расте броят на родителите, които отказват ранен скрининг на детето, което води до забавяне на работата по компенсиране на дефицитите.
 - ✓ В училище се извършва скрининг на училищната готовност на учениците от първи клас. Този скрининг дава възможност за идентифициране на обучителни затруднения или нуждата от предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие.
 - ✓ Чрез участието в проекти, осъществяващи финансиране на дейности за целевите групи, се увеличава броят на персонала в ДГ и училищата, подпомагащ осъществяването на допълнителна подкрепа на личностното развитие.

III. СЪСТОЯНИЕ НА ОБЛАСТНАТА МРЕЖА ОТ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ ЗА УЧЕБНАТА 2023/24 Г. ОБЩ БРОЙ ДЕЦА И УЧЕНИЦИ. КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ.

1. Образователни институции в Област Габрово и разпределение на децата и учениците в тях.

През учебната 2024/2025 година в област Габрово функционират следните следните образователни институции:

- Детски градини – 19 броя;
- Училища – 30 броя: едно начално училище, петнадесет основни училища, пет средни училища, две профилирани гимназии, шест професионални гимназии, Национална гимназия по приложни изкуства „Тревненска школа“;
- Центрове за подкрепа за личностно развитие – 4 броя / ЦПЛР Астрономическа обсерватория - гр. Габрово, ЦПЛР - ДК „Й.Йовков“ – гр. Севлиево, ЦПЛР – Кариерно ориентиране и Център за специална образователно подкрепа/.
- Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – 1 брой.

През 2024 година не е извършвана оптимизация на училищната мрежа и няма закрито училище или детска градина.

Броят на децата и учениците към 20.01.2025г. е 11907 спрямо 11296 за 2023 година. В общините Габрово, Севлиево и Дряново се наблюдава намаляване броя на децата и учениците, а в община Трявна - малко увеличение.

Таблица 9. Разпределение на децата и учениците по общини

Община	Детски градини	Училища	Общо
Габрово	1 393	5 098	6 491
Севлиево	1 081	2 822	3 903
Трявна	237	625	862
Дряново	161	490	651
Общо за област Габрово	2 872	9 035	11 907

Разпределението на учениците в различните учебни заведения и на децата в детските градини е видно в таблица 10.

Таблица 10. Данни за мрежата от училища и детски градини към 01.2025г.

№	Име	Местоположение	Вид	Брой деца /ученици
	Училища			
1.	НУ "Васил Левски"	гр. Габрово	начално	161
2.	ОУ "Ран Босилек"	гр. Габрово	основно	497
3.	ОУ "Неофит Рилски"	гр. Габрово	основно	481
4.	ОУ "Христо Ботев"	гр. Габрово	основно	226
5.	ОУ "Иван Вазов"	гр. Габрово	основно	118
6.	ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	гр. Габрово	основно	521
7.	СУ "Райчо Каролев"	гр. Габрово	средно	430
8.	СУ "Отец Паисий"	гр. Габрово	средно	439
9.	ПМГ "Акад. Иван Гюзелев"	гр. Габрово	профилирана гимназия	589
10.	Национална Априловска гимназия	гр. Габрово	профилирана гимназия	645
11.	ПТГ "Д-р Никола Василиади"	гр. Габрово	професионална гимназия	611
12.	ПГТ "Пенчо Семов"	гр. Габрово	професионална гимназия	380
13.	СУ „М. Райкович“	гр. Дряново	средно	408

14.	ПГИТ "Рачо Стоянов"	гр. Дряново	професионална гимназия	82
15.	ОУ „Христо Ботев”	гр. Севлиево	основно училище	145
16.	ОУ „Стефан Пешев”	гр. Севлиево	основно училище	572
17.	ОУ „Христо Ботев”	Севлиево, с.Добромирка	основно училище	48
18.	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”	Севлиево, с. Душево	основно училище	89
19.	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”	Севлиево, с. Градница	основно училище	78
20.	ОУ „Свети солунски братя”	Севлиево, с. Крамолин	основно училище	20
21.	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”	Севлиево,с.П.Славейков	основно училище	50
22.	ОУ „Васил Левски”	Севлиево, с. Шумата	основно училище	115
23.	СУ „Васил Левски”	гр. Севлиево	средно училище	1004
24.	ПГТМ - Градница	Севлиево, с. Градница	професионална гимназия	108
25.	ПГМЕТ „Ген. Иван Бъчваров”	гр. Севлиево	професионална гимназия	432
26.	ПГ „Марин Попов”	гр. Севлиево	професионална гимназия	161
27.	ОУ „Проф. П. Н. Райков	гр. Трявна	основно училище	81
28.	ОУ „Васил Левски“	Трявна, гр. Плачковци	основно училище	28
29.	СУ „Петко Р. Славейков“	гр. Трявна	основно училище	390
30.	НГПИ „Тревненска школа“	гр. Трявна	национално училище	126
<i>Общо за област Габрово:</i>				9035
	<i>Детски градини</i>			
1	ДГ "Дъга"	гр. Габрово	детска градина с яслена група	144
2	ДГ "Първи юни"	гр. Габрово	детска градина с яслена група	70
3	ДГ "Ран Босилек"	гр. Габрово	детска градина с яслена група	112
4	ДГ "Мечо Пух"	гр. Габрово	детска градина	150
5	ДГ "Мики Маус"	гр. Габрово	детска градина	137

6	ДГ "Младост"	гр. Габрово	детска градина	96
7	ДГ "Перуника"	гр. Габрово	детска градина	183
8	ДГ "Радост"	гр. Габрово	детска градина	180
9	ДГ "Слънце"	гр. Габрово	детска градина	178
10	ДГ "Явор"	гр. Габрово	детска градина	143
11	ДГ "Детелина"	гр. Дряново	детска градина	161
12	ДГ „Слънце”	гр. Севлиево	детска градина с яслена група	246
13	ДГ „Пролет”	гр. Севлиево	детска градина с яслена група	247
14	ДГ „Щастливо детство”	гр. Севлиево	детска градина с яслена група	167
15	ДГ „Радост”	гр. Севлиево	детска градина	209
16	ДГ „Мечо Пух”	Севлиево, с.П.Славейков	детска градина	212
17	ДГ „Калина“	гр. Трявна	целодневна с яслена група	129
18	ДГ „Светлина	гр. Трявна	целодневна	91
19	ДГ „Осми март“	Трявна, гр. Плачковци	целодневна	17
Общо за област Габрово:				2872

В центровете за подкрепа за личностно развитие - ЦПЛР - Астрономическа обсерватория и планетариум - АОП, ЦПЛР – Кариерно ориентиране – Габрово и ЦПЛР „Детски комплекс „Й.Йовков“ – Севлиево се предоставят дейности от обща подкрепа за личностно развитие на ученици от I до XII клас.

В област Габрово има 2 средишни детски градини и 12 средишни училища, които осигуряват обучение, транспорт и хранене на ученици от населени места, в които няма образователна институция, както следва:

✓ **детски градини:**

1. ДГ „Детелина” – град Дряново, община Дряново;
2. ДГ „Мечо Пух” – село Петко Славейков, община Севлиево с 4 бази с изнесено обучение, части от ДГ „Мечо Пух”, село Петко Славейков, община Севлиево, както следва:

- 2.1. База с изнесено обучение село Батошево, община Севлиево;
- 2.2. База с изнесено обучение село Градница, община Севлиево;
- 2.3. База с изнесено обучение село Душево, община Севлиево;
- 2.4. База с изнесено обучение село Крамолин, община Севлиево;

✓ **училища:**

1. ОУ „Христо Ботев” – град Габрово, община Габрово;
2. ОУ „Отец Паисий” – град Габрово, община Габрово;

3. СУ „Райчо Каролев” – град Габрово, община Габрово;
4. СУ „Максим Райкович” – град Дряново, община Дряново;
5. ОУ „Св. св. Кирил и Методий” – село Градница, община Севлиево;
6. ОУ „Св.Св. Кирил и Методий” – село Душево, община Севлиево;
7. ОУ „Свето солунски братя” – село Крамолин, община Севлиево;
8. ОУ „Св.Св. Кирил и Методий” – село Петко Славейков, община Севлиево;
9. ОУ „Васил Левски” – село Шумата, община Севлиево;
10. ОУ „Христо Ботев” – град Севлиево, община Севлиево ;
11. ОУ „Стефан Пешев” – град Севлиево, община Севлиево;
12. СУ „Васил Левски” – град Севлиево, община Севлиево.

За учебната 2024-2025 година в област Габрово има 1 защитена детска градина с 6 бази и 3 училища, както следва:

✓ **детски градини:**

ДГ „Мечо Пух” – село Петко Славейков, община Севлиево с четири бази с изнесено обучение, части от ДГ „Мечо Пух”, село Петко Славейков, община Севлиево както следва:

- База с изнесено обучение село Батошево, община Севлиево;
- База с изнесено обучение село Градница, община Севлиево;
- База с изнесено обучение село Душево, община Севлиево;
- База с изнесено обучение село Крамолин, община Севлиево;

✓ **училища:**

1. ОУ „Христо Ботев” – село Добромирка, община Севлиево;
2. ОУ „Свети Солунски братя” – село Крамолин, община Севлиево;
3. ОУ „Васил Левски” – село Шумата, община Севлиево.

През учебната 2024-2025 година десет училища са със статут на иновативно училище, като броят им от предходната стратегия е запазен. Разпределението им по общини е както следва:

- В община Габрово пет училища са иновативни – ОУ „Неофит Рилски“, Основно училище „Христо Ботев“, ПМГ „Акад. Иван Гюзелев“, Средно училище „Райчо Каролев“ и ПТГ „Д-р Никола Василиади“. Чрез участие по националните програми на МОН в училищата са създадени атрактивно обзаведени помещения за дейности по интереси, специализирано оборудване на учебни кабинети и лаборатории за лабораторна и експериментална работа по природни науки, в съответствие с развиващите се съвременни нови технологии, стимулиращи личностното развитие на учениците. В три от тях - ОУ „Неофит Рилски“, ПМГ „Акад. Иван Гюзелев“ и ПТГ „Д-р Никола Василиади“, е изградена и съвременна STEM образователна среда, която е в подкрепа на иновативните проекти.
- В община Дряново от м. юли 2024 г. СУ „Максим Райкович“ е със статут на иновативно училище.
- В община Севлиево функционират три иновативни училища – ПГМЕТ „Ген. Иван Бъчваров“, ПГ „Марин Попов“ и ОУ „Стефан Пешев“.
- В община Трявна иновативна е НГПИ "Тревненска школа".

В училищните проекти са заложени следните елементи на иновативния процес:

- иновативни елементи по отношение на организацията и/или съдържанието на обучението;
- организиране по нов/усъвършенстван начин управлението, обучението и образователната среда;
- използване на нови методи на преподаване;

- разработване по нов начин на учебно съдържание, учебни планове и учебни програми.
- участие в педагогически форуми, свързани с обмен на опита от въведените иновации с други училища по НП „Иновации в действие“ на МОН.

2. Кариерно ориентиране

Дейности по кариерно ориентиране в периода на предходната стратегия са провеждани от ЦПЛР „Кариерно ориентиране - Габрово“, Областна администрация, общините, училища, институции, НПО, сдружения на фирми, социални партньори, като те са били от разнообразен характер и в по-голям обем в сравнение с периода на Covid.

За системата на училищното образование дейностите по кариерно ориентиране и консултиране са регламентирани в „Програмата за кариерно ориентиране на ниво училище“, разработена от МОН. Това е програмен документ, в който са описани обема, качеството и методологията на провеждане на кариерното ориентиране във всички видове училища и образователни етапи. Методиката е единна и важи за всички области на страната. По този начин се цели системност и качество на предлаганите услуги по кариерно ориентиране в училищното образование.

Другите, споменати по-горе социални партньори, осъществяващи дейности по кариерно ориентиране провеждат такива от позицията на своя опит и експертиза.

Институцията, която реализира „Програмата за кариерно ориентиране на ниво училище“ в училищата на територията на област Габрово е **ЦПЛР „Кариерно ориентиране - Габрово“** (ЦПЛР - КО.) Като приемник на Център за кариерно ориентиране – Габрово, ЦПЛР - КО има дванадесет години опит в работа с учениците. Центърът е институция в системата на предучилищното и училищно образование и по смисъла на чл. 180 от Закона за предучилищното и училищно образование е за кариерно ориентиране в училищното образование и изпълнява взаимодопълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия, и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда. Целева група на Центъра са учениците от всички образователни степени от училищата на област Габрово и техните родители/ настойници/ попечители. Темите за работа с учениците са разнообразни и обхващат области като себепознание, познание за пазара на труда, формиране и развитие на умения за планиране и управление на кариерата, вземане на решение, целеполагане и т.н. Изборът на тема за работа е съобразен с възрастта, етапа на развитие и необходимостта от кариерно ориентиране в съответния образователен етап. Центърът осигурява и методическа подкрепа на педагогическите екипи за осъществяване на дейностите по кариерно ориентиране в училище.

Броят теми за работа по кариерно ориентиране в училищното образование са регламентирани в Приложение №5 към Наредба 13 за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, което определя рамковите изисквания при организиране на часа на класа. Там са добавени по една тема за IV, VII и X клас. Това се определя от кариерните консултанти като крайно недостатъчно и далеч по-малко от предвидените в „Програма за кариерно ориентиране на ниво училище“ 4 задължителни и 4 препоръчителни теми за работа през учебната година във всеки клас.

Положителна тенденция е фактът, че ЦПЛР КО успява да провежда дейности и в останалите класове от 1 до 12 клас, не само в 4, 7 и 10, а и самите класни ръководители също проявяват интерес учениците им да се включат в дейности по кариерно ориентиране, извън тези, предвидени в Наредба №13. Темите са разнообразни и се избират съвместно от училището и консултантите от Центъра.

Тъй като задължителните теми за работа по кариерно ориентиране в училище са само три, плюс тези по „Моето първо работно място“ в 12 клас всяко училище само решава какъв обем дейности ще заложи в годишния си план. На лице е и противоречие в нормативната уредба на МОН кой трябва да извършва дейностите по кариерно ориентиране в училище.

Дейностите по кариерно ориентиране се провеждат в часовете на класа или в друго време, което не нарушава учебния процес. Затруднение при осъществяването на груповите дейности в часовете на класа оказва факта, че в повечето училища часовете на класа се провеждат в дните понеделник и вторник, което води до физическа невъзможност да бъдат обхванати цялостно от екипа на ЦПЛР – КО.

ЦПЛР – КО предлага услугата индивидуално консултиране на ученици. Индивидуалната консултация дава възможност да се обърне внимание на индивидуалната заявка на ученика и/или неговия родител и да се работи целенасочено, което няма как да се постигне в груповата работа в клас. През периода са провеждани такива в четирите общини. Предвид локацията на Центъра в областния град, повечето индивидуални консултации се провеждат след приключване на груповите. Тоест, забелязва се връзка между провежданите групови дейности в час на класа и проведените индивидуални консултации. Логично, училищата с по-малко заявки за групови дейности, броят на индивидуалните консултации също е по-нисък.

В училищата, в които има назначени училищни психолози и/или педагогически съветници, също се провеждат консултации по кариерно ориентиране, в това число такива за подобряване на мотивацията за учене и продължаване на образованието. При нужда кариерните консултанти осигуряват методическа помощ на педагогическите специалисти за провеждане на дейностите по кариерно ориентиране в училище.

Провеждат се родителски срещи по инициатива на ЦПЛР – КО, които целят да подкрепят родителите при подпомагане на техните деца в процеса на взимане на решение за продължаване на образованието в осми клас, както и да разяснят реда и условията за кандидатстване. Услугата се предлага на всички училища, а родителските срещи се организират по заявка от тяхна страна. Съдържанието на информацията, предоставена на тези срещи, е съобразена с резултатите от предварително анкетно проучване, проведено сред родители на седмокласници.

В рамките на **Националната образователна кампания „Моето първо работно място“** в област Габрово ежегодно се провеждат обучения на завършващите 12-ти клас ученици. Темите са регламентирани в Приложение №5 на Наредба №13 и са свързани с постъпването им на работа, работното време, почивки и отпуски, прекратяване на трудовите договори, здравословните и безопасни условия на труд и т.н. Обученията се провеждат от предварително обучени по темите класни ръководители и от преподаватели от КНСБ. Включени са обучители от екипа на Регионалния съвет на КНСБ и председатели на синдикални организации на КНСБ, които представят професията, която упражняват в предприятието или учреждениято. Националната образователна кампания за ученици „Моето първо работно място“ се реализира от 2012 г. от Конфедерация на независимите синдикати в България и Синдиката на българските учители в партньорство с МОН. Целта на кампанията е да се улесни прехода от училище към пазара на труда на зрелостниците и да се подпомогне кариерното им развитие, като се информират за правата и задълженията им на работното място.

ЦПЛР – КО организира и **клубове „Кариера“**. През изминалия период такива има в две габровски училища - ОУ „Неофит Рилски“ и ОУ „Иван Вазов“. Дейността на клуба е насочена към информирания и осъзнат избор на професия. Занятията са под формата на обучения, групови посещения в училищата, предлагащи прием в 8-ми клас, институции и фирми с цел запознаване с професии на реални работни места. Всички ученици преминават през етап на индивидуално консултиране. Дейността ще продължи и през време на новата стратегия.

Анкетното проучване, провеждано от ЦПЛР – КО, сред учениците от 7 и 12 клас, които се намират на прехода между образователните степени, дава информация за нагласите при избора на образование, социалния кръг, подпомагащ избора, вижданията на младежите за мястото на бъдещата им професионална реализация и др. Тази информация дава възможност на кариерните консултанти да планират по-добре работата си в различните образователни етапи. В по-широк план резултатите от анкетата биха били полезни за планиране на политиките за професионално ориентиране и задържане на младежите в областта.

Извън дейностите, провеждани от ЦПЛР КО Габрово, в повечето училища се провеждат допълнителни дейности, имащи пряка връзка с професионалното ориентиране на учениците. Съвместно с различни институции като полиция, пожарна, болници, администрации, библиотеки, музеи и др., основните училища организират в часовете на класа посещения на различни специалисти, които да представят своите професии. Професионалните гимназии традиционно участват в състезания по професиите и организират посещения на по-малките ученици и производствени практики на по-големите във фирмите партньори на училището. Във всички училища, които имат ученици в 12 клас, се организират срещи и с представители на различни висши учебни заведения, представляващи интерес за абитуриентите, на които се представят възможностите за обучение във ВУЗ-овете и условията за кандидатстване.

Много от средните училища и гимназии реализират проекти, свързани с професионалното ориентиране и развитие на учениците, финансирани със средства от ЕС и по национални програми, в които учениците могат да изградят и развият различни знания, умения и компетентности, не само професионални, но и личностни, които да ги подпомогнат в тяхното кариерно развитие.

Традиционно вече, през време на летните занимания на учениците, Община Габрово и МКБППМН организират посещение на ученици на реални работни места в няколко фирми и институции от региона. Посещенията дават възможност на учениците да разширят познанията си за света на професиите.

Технически университет - Габрово също работи с учениците от гимназиалните етапи, като по този начин способства за подпомагане на избора при продължаване на образованието и прехода между образователните степени. Ежегодно се провежда националното състезание за средношколци "Мога и зная как", организирано от МОН, регионалният кръг, на което се провежда в ТУ- Габрово, и средношколско състезание „Енергетика“. Във всички средни училища на област Габрово се провеждат срещи за представяне на специалностите на университета.

В университета работи Университетски кариерен център (УКЦ). Основните дейности на УКЦ са насочени към: организиране на фирмени представяния и семинари; подпомагане процеса на подбор на студенти за стажантски позиции и работни места; подготовка на студентите за кандидатстване за стаж и работа; връзка между бизнеса, академичните среди и студентите; информация за търсенето и реализацията студентите от ТУ – Габрово; подпомагане на студентите и младите специалисти да осъществят ефективна връзка с пазара на труда.

При сътрудничеството на ЦПЛР „Кариерно ориентиране - Габрово“ и УКЦ при ТУ- Габрово се осигурява приемственост между кариерното ориентиране в училищното и висшето образование. От 2017 година УКЦ е част от събитията “Дни на кариерата” и “Дни на кариерата: ИТ, Комуникации и Аутсорсинг”, организирани от най-голямата компания за комплексни HR услуги в България JobTiger. Инициативата е насочена към студентите, но УКЦ и ЦПЛР – КО организират посещение на ученици от 12 клас от средните училища. На тези форуми, учениците имат възможност да се срещат и разговарят лице в лице с представители на фирмите – участници и да осъществят първи реални контакти с бъдещи работодатели, да се запознаят с най-търсените позиции в известни компании и с възможностите за стажове и практики в тях. През периода на

стратегия 2025-26 г. провеждането на тези форуми ще продължи, а двата кариерни центъра ще продължат да организират ученици за участие в тях.

Габровска търговско - промишлена палата е една от активните организации, осъществяваща проекти, свързани с кариерното ориентиране и професионално развитие на ученици и студенти. През периода на стратегията 2023-2024 в партньорство с университета в Бохум, Германия бе изпълняван проект „Cereer intelligence“, който надгражда други три проекта по предприемачество и кариерно ориентиране. Проектът бе в няколко фази и насочен към въвеждането на виртуален асистент в платформата за кариерно ориентиране и обучение по предприемачество CAREER 4.0. В работата по проекта участваха ученици от три училища от общините Габрово и Севлиево, а кариерните консултанти от ЦПЛР – КО бяха включени в проекта като обучители.

През периода 2025-26 г. отново в партньорство с университета в Бохум, Германия и други европейски институции - партньори, ГТПП ще изпълнява проект „Digital Coach Intelligence“, в чиито дейности ще вземат участие ученици от общините Габрово и Севлиево.

Във връзка с Европейската година на уменията, по инициатива на Европа директно - Габрово бяха реализирани и проектите: „Аз мога.. Аз харесвам“ (2023 г.) и „Дни на креативното мислене“ (2023 г. и 2024 г.).

Проектите на ГТПП дават възможност учениците да разгърнат своя потенциал, да развият различни преносими умения, и да се докоснат до европейски методи и практики за обучение на ученици и студенти. С участието си в тези проекти кариерните консултанти от ЦПЛР – КО повишават своите знанията и капацитет.

Младежки център - Габрово, Инспекция по труда и Дирекция „Бюро по труда“, организираха съвместно събитие „Ще работя през ваканцията“, насочено към младежите под и над 18 години, които нямат голям опит на трудовия пазар, и цели да им даде насоки в търсенето на работа, да ги ориентира как се случва постъпването, включително, и ако са непълнолетни, какви документи трябва да имат, за какво да внимават. Събитието имаше продължение „Ще работя през ваканцията 2“ и целта му бе да свърже търсещите работа младежи и фирмите в града и в областта.

Община Севлиево и Младежка зона – Севлиево през 2023 и 2024г. организираха поредица от срещи „Млад и успешен. Как?“ с млади и реализирали се севлиевци в различни професионални направления – култура, спорт, мениджмънт, частно предприемачество, човешки ресурси и др., работещи за български и чужди фирми. В неформална обстановка гост-лекторите разказваха за своя житейски път, изборите и предизвикателства пред тях на младежи от 13 до 22 годишна възраст. Проведени са 16 срещи.

През 2024г. Областна администрация – Габрово реализира няколко инициативи, свързани с кариерното и личностно развитие на младите хора - „**Кариерен компас**“, с фокус върху професионално ориентиране и развитие, и „**Лексикон на успеха**“ - за мотивиране на децата към нови знания и сбъднати мечти чрез примера на известни личности. Кампанията „Кариерен компас“ се осъществи в партньорство с ЦПЛР „Кариерно ориентиране“ в 10 и 11 клас на училища от цялата област като основните дейности бяха насочени към решаване на тестове за избор на професия и ролеви-игри за представяне при интервю за работа. Организиран бяха и няколко издания на инициативата „Лексикон на успеха“, в които участваха успели, млади и утвърдени вече предприемачи и спортисти.

Община Габрово в партньорство с образователните институции организира на 29 юни 2023 г. „**Моделирай бъдещото си**“. Събитието бе с фокус върху възможностите, които предлагат габровските средни училища, а на седмокласниците и техните родители бе предоставена възможност да се срещнат с ученици и преподаватели от гимназиите. Възможности за неформално образование представиха езикови, изобразителни, музикални и танцови школи. В рамките на събитието се

проведоха два панела. Единият насочен към учениците. В него експерти в областта говориха за актуални теми като: изкуствен интелект, безопасен интернет, какви възможности за младите хора предлагат Младежки център – Габрово, младежкият парламент и Клубовете по интереси и др. Вторият панел бе насочен към педагогическите специалисти, които имаха възможност да получат информация за програмите в образованието, възможностите на Еразъм+, програма Мобилност.

ИЗВОДИ:

- ✓ В област Габрово е изградена добра мрежа от учебни заведения, покриваща нуждите от образование и личностно развитие на деца и ученици от предучилищна и училищна възраст. Най-голям е броят на училищата в областния център – Габрово, където е съсредоточен и най-голям процент от учениците в областта. През последната година не е оптимизирана училищната мрежа. В област Габрово има 2 средищни детски градини и 12 средищни училища, които осигуряват обучение, транспорт и хранене на ученици от населени места, в които няма образователна институция, както и 1 защитена детска градина с 4 бази и 3 училища.
- ✓ В няколко училища броят на учениците е много малък. Броят на децата и учениците към 20.01.2025г. е 11907 спрямо 11296 за 2023 година. В общините Габрово, Севлиево и Дряново се наблюдава намаляване броя на децата и учениците, а в община Трявна - малко увеличение.
- ✓ Запазва се броят на училищата със статут на иновативни в област Габрово, като през учебната 2024-2025г. те са отново 10, но в тази бройка има и такива, които за първи път стават иновативни.
- ✓ По отношение изграждането на интегрирана учебна среда от ново поколение - STEM среда, имаше застой през последните 2 години, тъй като имаше забавяне в реализацията на мерките по НПВУ.
- ✓ СУ „Максим Райкович“ – гр. Дряново предстои да започне да работи по създаването на STEM среда. Концепцията, подадена от училището е Информатика и Информационни технологии. Ще се оборудват и модернизират наличните компютърни кабинети, ще се изгради още един такъв.
- ✓ През 2022 г. в област Габрово са реализирани инициативи за създаване на достъпна физическа и архитектурна среда в образователните институции - изградени са рампи за достъп за хора в неравностойно положение и ново оборудване на специализирани кабинети - ресурсен кабинет, за психологическа и логопедична подкрепа.
- ✓ С нарастването дела на STEM профили и специалности в габровските средни училища се обновява и материално-техническата база чрез изграждане или планиране на нови кабинети, оборудвани с високотехнологични системи и софтуери, които създават облик на нова образователна среда за развитие на младите хора.
- ✓ През 2024г. Габрово отново е сред областите, в които се наблюдава повишаване обхвата на децата и учениците в образователната система. По данни на МОН само в 5 области на страната се отчита повишение на коефициента на обхват и Габрово е една от тях. Това се дължи и на доброто партньорство между всички институции, които работят по реализацията на т.нар. Механизъм за обхват – екипите за обхват, РУО, общините, Дирекции „Социално подпомагане“, Детска педагогическа стая, РЗИ и Областна администрация. Само по себе си задържането на децата в училище е предпоставка за личностно развитие.

- ✓ Обвързването на финансирането на училищата с броя на децата, без да се оценява качеството и ефективността на учебния процес са също предпоставка за дефицити в личностното развитие на всички деца и подрастващи.
- ✓ Много от институциите, работещи с деца и младежи осъзнават важността на кариерното ориентиране в училищното образование. Във всички общини на област Габрово се провеждат дейности по кариерно ориентиране в училище и се осъществяват проекти, насочени към личностното и професионално развитие на учащите се.
- ✓ Броят на задължителните часове за кариерно ориентиране в училище остава нисък. Бизнесът демонстрира желание за съвместни дейности по кариерно ориентиране. Практиката до момента показва, че не се срещат нуждите на бизнеса с интереса на учениците, въпреки полаганите усилия. Работата в следващите години трябва да бъде насочена към това определени професии да бъдат популяризирани сред децата и учениците, да се представят по по-атрактивен начин, да се акцентира върху възможността за ранни стажове и връзка с работодателите. С оглед правилното бъдещо планиране на необходимостта от кадри, да се предприемат повече инициативи за ранно професионално ориентиране и развитие.
- ✓ Дейностите по кариерно ориентиране се предлагат в четирите общини на областта. Провеждат се повече от предвидените в Наредба №13 задължителни теми за работа в час на класа, но по-малко от заложените в „Програма за кариерно ориентиране на ниво училище“ дейности за всеки клас. Необходими са нормативни промени за регламентиране на дейността кариерно ориентиране и консултиране в училище. Към момента насоките за по-скоро пожелателни, а не задължителни.
- ✓ Дейности се провеждат от различни институции, администрации, обединения на бизнеса, НПО и др., но има нужда от по-добра комуникация и съвместна работа при тяхното организиране и реализация.
- ✓ Наблюдава се тенденция за голямо текучество сред кариерните консултанти в ЦПЛР – КО. Причината за това е липсата на статут и регламент за професионално развитие на назначените на тази длъжност специалисти. Необходими са законови промени за регламентиране статута на кариерните консултанти.
- ✓ В училищата с по-малко заявки за групови дейности, броят на индивидуалните консултации също е по-нисък. Това се дължи на факта, че повечето индивидуални консултации по кариерно ориентиране, проведени от ЦПРЛ - КО се провеждат в училище, след приключване на груповите занятия в час на класа. Особено в училищата извън областния град.

IV. ДРУГИ ИНСТИТУЦИИ ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЛИЧНОСТНОТО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА, ПОДРАСТВАЩИТЕ И МЛАДЕЖИТЕ В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

1. Доставчици на социални услуги в общините

Доставчици на социални услуги в общините

- **Дневен център за деца и младежи с увреждания, гр. Габрово**

Дневен център за деца и младежи с увреждания представлява социална услуга в общността, която предоставя целодневна, полудневна или почасова грижа, в зависимост от индивидуалните потребности на потребителите. Услугите на центъра се

ползват от деца и младежи с различни видове увреждания – двигателни, зрителни, ментални и множествени. Капацитетът на услугата е 40 места, като към месец декември 2024 г. услугата са ползвали 53 деца и младежи.

- **Дневен център за деца и/или младежи с увреждания, гр. Габрово, кв. Велчевци**

Дневният център обслужва деца на възраст до 18 г. с различни видове увреждания. Капацитетът на услугата е 20 места, като през месец декември 2024 г. услугите на Центъра са ползвали 27 потребители почасово. С децата и техните семейства работят специалисти логопед, психолог, специален педагог, рехабилитатори, социален работник. В Центъра са създадени условия за корекционно - компенсаторна работа с децата, придобиване на полезни навици, подобряване на физическото, интелектуалното и емоционално състояние на потребителите.

- **Дневен център за деца и пълнолетни лица с увреждания, гр. Дряново**

Услугата е предназначена за деца, младежи и пълнолетни лица с различни видове увреждания. Капацитетът на услугата е 50 места. През месец декември 2024 г. услугата са ползвали 45 потребители. Потребителите посещават услугата целодневно, полудневно или почасово по определен график. В услугата се предлагат различни занимания на посетителите като: готварство, изработват се мартеници, коледни украси, учат се на свещолеене, градинарство, пчеларство и др.

- **Дневен център за деца и младежи с увреждания, гр. Севлиево**

Социалната услуга предлага целодневна грижа за деца и младежи с увреждания. Капацитетът на услугата е 24 места. През месец декември 2024 г. услугата са ползвали 24 потребители. С децата се провеждат ежедневни занимания: развитие на комуникативни умения, обучение в умения за самостоятелност и независим живот, оказване на психологическа подкрепа, развитие на социални умения, психомоторно възстановяване, педагогическа дейност, рехабилитация и лечебна физкултура, трудотерапия, работа с родителите и семействата на децата и младежите, музикотерапия, арттерапия, свободни дейности.

- **Център за социална рехабилитация и интеграция за деца от аутистичния спектър, гр. Габрово**

Потребители на социалната услуга са деца с проблеми от аутистичния спектър. Капацитетът на услугата е 20 места, като за месец декември 2024 г. услугата са ползвали 39 деца. В Центъра работата с децата е почасова, като посещенията при специалистите се извършват по предварително изготвен график. Насоката за работа с всяко дете е индивидуална, в зависимост от конкретните потребности. С децата работят психолози, логопед, специален педагог.

- **Център за социална рехабилитация и интеграция, гр. Трявна**

Център за социална рехабилитация и интеграция предлага комплекс от социални услуги на хора с увреждания и деца, свързани с предоставянето на рехабилитационни услуги в специализирана среда и в домашна среда, психологични консултации, социално консултиране, трудотерапия за придобиване на умения за участие в трудова дейност и самостоятелно справяне с проблеми и затруднения, логопедична услуга, която включва основно работа с деца от детските градини на територията на община Трявна. Предоставяните социални услуги са почасови. Капацитетът на услугата е 40 места, като за декември 2024 г. са обслужени 64 потребители от които 20 деца. За

пълноценното личностно развитие на потребителите на социалните услуги- деца са изготвени индивидуални планове за подкрепа според нуждите им с цел повишаване качеството на живот и социална интерграция.

- **Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания, гр. Габрово**

Социалната услуга е предназначена за деца без увреждания, за които до момента на настаняването им в Центъра няма възможност за отглеждане в биологичното им семейство, семейство на близки и роднини, приемно семейство. Капацитетът на услугата е 5 места, като към месец декември 2024 г. са заети 5 места. Целта на развитието на социалната услуга е да допринесе за подобряване качеството на живот на децата и младежите в общината, като условие за свободното им и пълноценно личностно развитие.

- **Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания, гр. Габрово – кв. Трендафил и кв. Борово (2 Центъра)**

Потребители на услугите са деца и младежи с различни видове увреждания. Двата Центъра са социални услуги от резидентен тип, които се предоставят на деца и младежи с увреждания, за които към момента на настаняване са изчерпани възможностите за връщане в биологичното семейство, настаняване при близки и роднини или приемно семейство. Капацитетът на всеки Център е 14 места. Към месец декември 2024 г. капацитетите и на двата центъра са запълнени. Осигурена е възможност децата и младежите да ползват социални услуги в общността и да посещават училище, в зависимост от конкретните им нужди и потребности.

- **Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи - кв. Велчевци**

Потребители на услугата са деца и младежи с различни видове увреждания с потребност от постоянни медицински грижи. Центърът е с капацитет от 8 места. Към декември 2024 г. в центъра са настанени 8 деца и младежи с тежки множествени увреждания, нуждаещи се от постоянни медицински грижи и е осигурена 24-часова непрекъсната грижа от медицински специалисти. Услугата се предоставя в координация с останалите услуги, предоставяни в общността, за ранна интервенция, рехабилитация и дневна грижа, в които на всяко дете и младеж, според индивидуалните потребности, се предоставят специализирани медицински, педагогически и социални грижи. Децата са включени в дейността на Центъра за специална образователна подкрепа – Габрово.

- **Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания, гр. Севлиево**

Центърът е предназначен за деца без увреждания, лишени от родителска грижа и е с капацитет 12 места. Към месец декември 2024 г. ползващи услугата са 12 деца. В центъра е създадена среда близка до семейната, в която децата получават индивидуална грижа, подкрепа за личностно развитие и изграждане на умения за самостоятелен и независим живот.

- **Център за обществена подкрепа ИМКА, гр. Габрово**

Услугите в Центъра за обществена подкрепа са насочени към деца в риск, от общността, деца с отклоняващо се поведение, деца с обучителни и затруднения, деца с говорни дефицити, както и деца жертви/свидетели на насилие, деца в риск от отпадане от училище, деца настанени в приемни семейства, деца настанени при близки и

роднини, приемни семейства и осиновители и др. Центърът предлага и услуги насочени към родители и към различни специалисти работещи с деца: (възпитатели, педагози, социални работници, психолози) и др. специалисти, работещи с деца в риск в общността. Капацитетът на услугата е 25 места. За месец декември 2024 г. услугите на центъра са ползвали 25 деца, като общо са преминали 55 човека, включващи деца и близки, с които работят.

- **Център за обществена подкрепа към SOS Детски селища, гр. Габрово**

Центърът за обществена подкрепа предоставя услуги за деца и семейства, с цел предотвратяване на изоставянето на деца в специализирани институции, превенция и корекция на рисково поведение, превенция от отпадане от училище, превенция на насилието, консултиране и подкрепа на деца и семейства в риск, оценяване, обучение и подкрепа на приемни родители и осиновители и др. Капацитетът е 50 места, като за месец декември 2024 г. услугите на центъра са ползвали 74 потребители, а за периода са преминали 176 потребители на социални услуги (в това число - родители, настойници, приемни родители, свободни консултации).

- **Център за обществена подкрепа, гр. Дряново**

Ползватели на услугата са: деца в риск и техните семейства, семейства, които не могат да се справят с проблемите и търсят професионална подкрепа за отглеждане и възпитание на детето, деца и младежи, застрашени от отпадане от училище, деца от общността, с които се работи по превенция на рисковото поведение. Капацитетът на ЦОП е 25 места, за декември 2024 г. услугите са ползвали 26 потребители. Към декември 2024 г. е работено по 136 случая: терапия и рехабилитация - 40, информиране и консултиране - 29, общностна работа - 55, обучение за придобиване на умения - 5, застъпничество и посредничество - 7.

- **Център за обществена подкрепа, гр. Севлиево**

ЦОП предоставя социалната услуга за деца и семейства в риск, целяща превенция на изоставянето, на насилието и отпадане от училище; деинституционализация и реинтеграция на деца; обучение в умения на самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции; консултиране и подкрепа на семейства в риск; оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители; консултиране и подкрепа на деца с противообществени прояви. Капацитетът е 40 места, като за месец декември 2024 г. услугите на центъра са ползвали 46 човека (общия брой преминалите през месеца по направления е 46).

- **Център за обществена подкрепа към SOS Детски селища, гр. Трявна**

Център за обществена подкрепа управляван от сдружение SOS Детски селища България е с капацитет от 25 места. За месец декември 2024 г. през социалната услуга са насочени 41 деца на социални услуги (в това число - родители, настойници, приемни родители, свободни консултации, доброволци, бежанци). Като през същият месец са преминали 159 потребители на социални услуги (в това число - родители, настойници, приемни родители, свободни консултации).

Центърът за обществена подкрепа предлага комплекс от социални услуги за деца в риск и техните семейства, които са насочени към превенция на насилието и асоциалното поведение, превенция на отпадане от училище, закрила на деца, жертви на малтретиране, насилие и negliжиране, консултиране и подкрепа на деца с отклоняващо се поведение, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция – подкрепа при напускане на социални услуги от резидентен тип и приемна грижа.

- **„Комплекс за социално-здравни услуги за деца и семейства“ в община Габрово и Общностен център за социални, здравни, образователни услуги за деца от 0 до 7-годишна възраст и техните родители в Община Севлиево**

И двете услуги предоставят здравно-социални услуги за ранно детско развитие в подкрепа на семейства с деца от 0 до 7 години, включително с увреждания, на деца от 0 до 7 години в риск и техните семейства и на деца и възрастни в риск. Услугите, които се предоставят в комплекса и в центъра включват: Ранна интервенция на уврежданията; Предоставяне на психологическа подкрепа и консултиране на бъдещи и настоящи родители за формиране и развитие на родителски умения; Подкрепа за осигуряване на здравна детска консултация и дейности по превенция на заболяванията; Индивидуална педагогическа подкрепа на деца с увреждания; Допълнителна педагогическа подготовка за повишаване на училищна готовност за равен старт в училище.

2. Доставчици на услуги за свободното време на децата и учениците

В тази категория попадат читалища, клубове, музеи, библиотеки, художествени галерии, неправителствени организации и други, в чиито приоритети са подкрепа на детското и младежко развитие извън училище, които насърчават неформалното и гражданското образование на подрастващите.

Читалищата на територията на област Габрово се явяват един от основните доставчици на услуги в подкрепа личностното развитие на децата и учениците през свободното им време. Към тях са сформирани множество клубове, кръжоци, школи, формации и състави, които развиват допълнителни образователни дейности и насърчават любителското творчество сред подрастващите. В област Габрово има 91 читалища с над 290 клуба за занимания на деца и ученици, разпределени по общини както следва:

- Габрово – 46 читалища, над 130 клуба
- Дряново – 13 читалища, над 60 клуба
- Севлиево – 28 читалища, над 90 клуба
- Трявна – 4 читалища, над 10 клуба

Действащите читалища осигуряват възможност на децата и младите хора да развиват своите интереси, способности и талант в сферата на народни песни и танци, модерни танци, театрално изкуство, изобразително изкуство, приложни изкуства и др. Те работят в посока развитие и обогатяване на културния живот в общината, чрез съхраняване на традициите и възпитаване и утвърждаване на националното самосъзнание и културна идентичност. Разнообразни форми на работа предлагат и читалищните библиотеки. Те осигуряват достъп до информация и разширяват възможностите за самостоятелно развитие на младите хора.

Разнообразни дейности за децата и учениците се предлагат в **Регионалния исторически музей, Художествената галерия „Христо Цокев“, Интерактивния музей, Дом на хумора и сатирата, библиотека „Априлов - Палаузов“** и читалищните библиотеки. Същевременно спортните клубове, предоставят възможност за активно занимание със спорт – волейбол, футбол, баскетбол, бокс, вдигане на тежести, плуване, бадминтон, карате, колоездене, таекуон-до и др.

Регионалната библиотека „Априлов - Палаузов“ - Габрово провежда събития, обучения и инициативи, като по-голямата част от тях са естествено свързани с популяризиране на книгата и четенето като най-ефективните „лостове“ на човешкия прогрес. В библиотеката съществува Обучителен и интернет център на съвременен ниво, който се използва като база за обучения от различен характер.

В община Габрово функционира **Център за подкрепа за личностно развитие – Астрономическа обсерватория и планетариум (ЦПЛР-АОП)**, <http://planetarium-gb.eu/>, като просветна, културна и изследователска институция, тясно свързана с работата на училищата, естествено вписваща се в структурата на града и района на централна България. Осъществява общинската политика за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на деца и ученици от 5 до 18-годишна възраст в общината. Центърът осъществява дейности за популяризиране на астрономията и природните науки, масови прояви и публични изяви, които подпомагат обучителния процес. Заниманията се провеждат в постоянни и временно действащи групи през учебната година и ваканциите и са насочени към надграждане на знанията в областта на природните науки, екологията и опазването на околната среда. Развиват се интереси и се създават условия за откриване на деца и ученици с изяви дарби. Организират се и участия в провеждане на общински, областни, национални и международни олимпиади, конференции, семинари, проекти и др. Астрономическа обсерватория и планетариум се посещава годишно от около 10 000 човека.

На територията на община Габрово функционират няколко организации, чиято дейност е насочена към развитие на доброволчеството сред децата и учениците – Център за работа с доброволци към Община Габрово, Младежки съвет по наркотични вещества към Община Габрово, Център за работа с доброволци към ИМКА Габрово, Клуб на доброволците към Регионална библиотека – Габрово.

ДФА “Габровче” е създаден през 1975 година по инициатива на кметството на град Габрово с цел да издирва, изучава и съхранява музикално – танцовия фолклор на България и да го популяризира сред подрастващите поколения. Концертният състав включва оркестър от народни инструменти, народен хор, детска и младежка танцови формации.

На територията на община Севлиево функционира Детски комплекс „Йовко Йовков“, който съгласно промените в ЗПУО се преобразува в Център за подкрепа за личностно развитие. **ЦПЛР-ДК „Й. Йовков“** осъществява общинската политика за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците от 6 до 18-годишна възраст в община Севлиево, като организира и провежда дейности за развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата им в национални и международни конкурси и фестивали. Организационно-педагогическите форми на Детски комплекс „Йовко Йовков“ обхващат ежегодно над 400 деца и ученици от общината. Цялостната дейност е организирана в две области:

- „Наука и технологии“ – 8 групи с включени 128 деца и ученици;
- „Изкуства“ – 18 групи по изобразително изкуство, музикално изкуство, театрално изкуство, танцово изкуство, с включени 294 деца и ученици. От м.10.2024 г. след дълго прекъсване, възстановихме шахматната дейност в комплекса имаме клуб „Шах и мат“.

През ваканциите ЦПЛР-ДК организира и провежда целодневни летни занимания за деца от 6 до 8 години в лятна занималня „Туити“. Резултатите от дейностите на организационните педагогически форми се представят пред родителите и обществеността на публични изяви с регионален, национален или международен характер, вкл. и он-лайн, когато ситуацията го изисква. Наред със задължителния учебно-възпитателен процес, ЦПЛР-ДК е организатор на Национален конкурс „Златна есен-плодовете на есента“, който е включен в Националния календар на МОН за изяви по интереси и Наредба за закрила на даровити деца на Министерство на културата. ЦПЛР-ДК е организатор и на Общински фестивал на художествената самодейност „Децата-творци на красота“, както и на различни инициативи и общински мероприятия. Художествено-творческите състави присъстват в културния афиш на Общината. Учениците от школите на ЦПЛР-ДК са носители на престижни награди от национални и международни конкурси, фестивали, което е доказателство за високия

професионализъм на учителите. През 2021, 2022 и 2023 година бяха спечелени три проекта по Национални програми на МОН. Първият проект е за обзавеждане и оборудване на музикален кабинет „В света на музиката“-НП на МОН 2021, вторият проект „Деца - творци на красота“ е предназначен за оборудване, обзавеждане на зала за танци, театър и песен, както и закупуване на сценични костюми и аксесоари за театър, танци и фолклор. Третият проект е на тема: „Концерт спектакъл от деца за деца „Пъстроцветие“ по НП на МОН 2023. Основната цел е закупуване на сценични костюми, декори за сцена, сценично осветление, театрални костюми и много аксесоари за фолклор, театър и танци, микрофони, синтезатор и др. Заклучителният етап на проекта беше представянето на концерт-спектакъла пред местната публика в Дом на културата „Мара Белчева“-Севлиево. Спектакълът е авторски, дело на учителите и служителите от ЦПЛР-Детски комплекс – музика и аранжimenti, хореография, сценарий, заснемане. През 2024 г. е одобрен проект „Екологична въртележка“ към ПУДООС и МОСВ – за оборудване на кабинет по екология с нови енциклопедии, нагледни табла, интерактивен дисплей и таблети за всяко дете.

В двора на ЦПЛР има изградена единствена по рода си в област Габрово площадка по БДП. Тя е дело на съвместната работа на Община Севлиево и Ротари клуб-Севлиево и приятели, Интеракт клуб, Бизнес сдружение „Севлиево 21 век“. През цялата учебна година деца от детските градини и начален курс в училищата провеждат по график часове по БДП на открито при нас. Провеждаме и празници по безопасно движение съвместно с Община Севлиево и РУО-Габрово.

Разнообразни форми на работа с деца и ученици в община Севлиево предлагат и читалищните библиотеки, Историческият музей, Градската художествена галерия и Градската библиотека.

Градска библиотека – Севлиево е един от културните институти в града, чиято дейност е насочена към подкрепа на образованието и личностното развитие на децата и младежите. Организира инициативи, свързани с популяризиране на книгата и четенето, обучения с различен характер. Към библиотеката функционира Школа за творчество, чиято цел е да провокира любопитството на младите хора, да ги подкрепи в стремежа им да открият своите възможности и силни страни и да им помогне да ги развият.

В обособена Тийн зона се осъществяват различни събития за стимулиране общуването между децата и тийнейджърите, за развиване на здравословно себеусещане у тях. През летните ваканционни дни те имат възможност да се включат в разнообразни творчески ателиета съобразно своите интереси, да разширяват знанията и уменията си под формата на игра.

Спортната база в община Севлиево напълно отговаря на потребностите на децата и младежите. Регистрирани са 23 спортни клуба по волейбол, футбол, баскетбол, плуване, борба, бадминтон, карате, таекуон-до, моделизъм и др., които успешно развиват спортно-състезателна и тренировъчна дейност, като по този начин изграждат и затвърждават здравословния начин на живот у подрастващите. Спортните клубове, които са регистрирани на територията на община Севлиево и притежават изискуемите от Закона за физическото възпитание и спорта документи, получават финансово подпомагане на проектен принцип съгласно утвърдена от Общински съвет наредба. Индивидуално се подпомагат и изявени спортисти от гр. Севлиево.

В шест спортни клуба в община Дряново, обхващащи над 180 деца, се предоставя възможност за активно занимание със спорт на децата и младите хора – лека атлетика, ориентиране, тенис, футбол, шах и канадска борба към клуб за хора с увреждания.

Към 31.12.2024 г. на територията на община Трявна са регистрирани десет спортни клуба в Министерството на младежта и спорта. През 2025 г. се очаква и клуба по джудо да получи регистрация от съответната федерация. Във функциониращите спортни клубове се практикуват различните видове спорт, в които могат да спортуват

активно младите хора (футбол, баскетбол, лека атлетика, тенис на корт, шахмат, бойни изкуства, йога и риболовни спортове), част от които са субсидирани с целеви средства от бюджета на общината и дават възможност на децата и учениците да се занимават активно със спорт. Ежегодно се организират турнири по футбол, тенис, шахмат и лека атлетика. Традиционно се организира церемония по награждаване на 10-те най-добри спортисти на Община Трявна. През 2024 г. за първи път събитието се проведе в салона на НЧ „Пенчо Славейков 1871“ – гр. Трявна и премина пред голям интерес от страна на граждани. Община Трявна и МКБППМН ежегодно провеждат конкурси за деца, като: конкурса за Васил Левски, детски видеорецитал на патриотични стихотворения „България – майка на герои“, посветен на 3-ти март, литературния конкурс „Магията на детското перо“ по случай 2 април – Международен ден на детската книга, както коледния конкурс за картичка. Общината оказва съдействие и на ГДПБЗН за провеждането на общинския кръг на конкурса за рисунки „С очите си видях бедата“.

Неделното училище „Св. Евтимий Патриарх Търновски“ към Тревненска духовна околия продължава своето развитие, а децата към него се включват в различни прояви, като Великденски и Рождествен концерт.

На територията на област Габрово работят и редица неправителствени организации. Някои от тях имат постоянни дейности насочени към децата и младежите в училищна възраст. В посока личностно развитие работят активно различни организации с младежка насоченост: Сдружение „ИМКА“ - Габрово, Сдружение „Свят на бъдещето“, Фондация „Фондация Серендипия“, Сдружение „Промяната е в Теб“ – Трявна, "Младежки форум 21 век" – Севлиево, „Габрово преди и сега“, Организацията на Българския младежки червен кръст, Младежкия съвет за наркотични вещества, Фондация „Обществен дарителски фонд – Габрово“, Сдружение „Обсерватория за идеи 2Д“, Малка театрална компания, Сдружение „Индустриално Габрово“, Клуб „Смарти кидс“ и др.

- **Сдружение ИМКА-Габрово - <https://www.ymca-gabrovo.org/>**

Сдружение ИМКА-Габрово е младежка организация, която работи вече 34 години в подкрепа на развитието на младите хора, децата и семействата в Габровска област и в България, най-вече в сфери като младежки и социални дейности, доброволчество и други дейности насърчаващи на личностното развитие и израстване. Сдружението работи и за проучване на проблемите и на ресурсите на децата, младите хора и семействата в общността, предоставяне на информационни, консултантски и обучителни услуги и осъществяване на програми за свободното време, както и дейности в подкрепа на развитието на специалисти, работещи с деца и младежи, услуги в подкрепа на неформални групи и граждански организации.

От 2023 година организацията трансформира едно от помещенията в сградата, която Сдружение „ИМКА“ управлява в Споделено пространство. Споделеното пространството осигурява възможност на различни групи младежи, граждани и организации да провеждат индивидуални и групови срещи, представяния и обучения, които да предоставят още по-широки възможности за лично и професионално израстване. От началото на 2025 година, в споделеното пространство ще функционира НР hub, в рамките на който деца, младежи и различни групи граждани ще могат да имат свободен достъп до компютърна техника, както и възможност да усвояват или да надграждат своите дигитални умения, благодарение на партньорството с компанията НР.

Сдружение „ИМКА“ в качеството си на доставчик на социални услуги предоставя комплекс от общодостъпни и специализирани услуги в рамките на Център за обществена подкрепа (като информиране и консултиране, застъпничество и посредничество, обучение за развитие на умения, консултиране и терапия и обществена

работа). Средногодишно в рамките на предоставяните социални услуги се подкрепят повече от 90 деца и техните семейства.

В качеството си на доставчик на услуги за свободното време организацията предоставя 7 седмична програма от детски дневни и приключенски лагери за деца на възраст 6 до 13 години, в рамките на които децата имат възможност да развиват базисни социални умения, да се забавляват и да обогатяват своите знания за пребиваване сред природата, за опазване на биологичното разнообразие, за опазване на българските традиции, за работа в екип, творчески умения и критическо мислене и др.

В периода 2025-2027 година организацията предстои да реализира 3 проекта, насърчаващи личностното развитие, младежката активност, както и подкрепата за родители и учители, а именно:

1. Проект: "Заедно по-здрави", с подкрепата на фонда „Ти и Lidl за нашето утре” - ще пилотира модел за насърчаване на здравословния начин на живот сред деца и младежи и техните родители чрез палитра от образователни дейности и инициативи.

2. Проект: „Младежки паспорт - Система за подкрепа на младежкото участие“, с подкрепата на фонда на Европейския проект INSPIRE - за овластяване на учениците за активно участие в живота на училищните общности чрез различни форми на обучение и развитие, изразяване на мнения и предложения пред училищни и местни власти по въпроси, които ги касаят.

3. Проект: "Младежки решения", подкрепен от ИМКА Америка - поредица от инициативи, насочени към психичното здраве и психическото благополучие на децата и младежите в Габрово.

Сдружение ИМКА Габрово се стреми непрекъснато да развива и надгражда капацитета на екипа си от младежки лидери (обучители, ментори и консултанти), които могат да предоставят обучения и консултации по широк диапазон от теми, свързани с младежкото развитие, а именно: личностно развитие и развитие на базисни социални и емоционални умения, развитие на организационни компетенции – управление на времето, работа в екип, управление на доброволци, преодоляване на конфликти, набиране на средства, финансова грамотност, подготовка на младежки проекти и на едnodневни доброволчески инициативи, права на децата, детско и младежко участие, межкултурно общуване и др. По време на акции и кампании организацията има практика да мобилизира сравнително големи групи доброволци (средногодишно около 20 доброволци). В сферата на младежкото доброволчество ИМКА-Габрово работи по стандартите на Националния Алианс за работа с Доброволци и на ИМКА Европа. Организацията поддържа и непрекъснато обогатява разнообразна ресурсна библиотека с учебни материали на български и английски език по редица теми.

- **Младежки център – Габрово**

Младежкият център – Габрово работи за развитието и подкрепата на млади хора на възраст 15-29 години. Основните дейности на центъра са съсредоточени върху насърчаването на неформалното образование, стимулирането на гражданската ангажираност и овластяването на младите хора, приобщаването, насърчаване на здравословния и природосъобразен начин на живот, развитието на творческите заложби и изява, подпомагането на младежката заетост.

Чрез организиране на различни събития, обучения и инициативи, центърът предоставя възможности за личностно и професионално развитие, доброволчество и социална ангажираност. Дейността на центъра е насочена към изграждане на приобщаваща среда, която стимулира активността и инициативността на младежите, работи се активно с уязвими групи и се насърчава приемането и недискриминацията.

Младежкият център развива различни клубове по интереси, в зависимост от желанията и активността на младежите - клуб по изкуства, литературен клуб, клуб по 3D моделиране, подкаст, клуб по испански език и култура. Организира множество спортни

активности като походи, палаткови лагери, игри, а също и дейности, насочени към психичното здраве на младите хора – лекции и семинари, срещи с различни специалисти и психолози. Насърчава участието на младите хора с подкрепата си за утвърждаване и обучаване на Младежки парламент.

Младежкият център разполага със собствена сграда, която включва офисна част, конферентна зала, споделено работно пространство и кафе, зала за изкуства, звукозаписно студио, репетиционно студио, лятна сцена с 1400 седящи места. Хотелската част разполага със зона за хранене с кухня и бар, студио с две спални и 12 стаи със собствен санитарен възел – 4 двойни, 2 двойни с допълнително легло тип „сандвич“ и 6 четворни стаи – общо 42 места. Инфраструктурата на центъра е създадена с цел осигуряване на комфортни условия за обучения, творчество и отдиш, младежки обмени със страната и чужбина, както и за провеждане на широк спектър от събития, насочени към младите хора.

В момента екипът се състои от управител, образователен медиатор, психолог и младежки работници.

- **Младежка зона – Севлиево**

От 2022 г. Младежка зона – Севлиево, територия на която Община Севлиево осъществява част от своята политика за младите хора. В Младежката зона се организират различни обучения, срещи и инициативи имащи за целта популяризират доброволчеството, като средство за развитие на конкретни умения и навици сред младите хора и като ресурс, който е полезен не само за тях самите, но и за цялото общество. Също така и дейности свързани с инициативи за свободното време, кариерно развитие и личностното развитие. Доброволците, с които работи Младежка зона, са неговият най-ценен ресурс, защото това са хората, които планират и осъществяват всички проекти и инициативи, насочени към младежите в Севлиево. Във връзка с това младите хора участват в редица обучения и развиват своите личностни качества като лидерство, работа в екип, планиране, презентиране и организиране на различен тип събития, от среща до публична изява. Младежка зона – Севлиево работи с подрастващи на възраст от 12 до 22 години.

- **Сдружение „Свят на бъдещето“**

Сдружение „Свят на бъдещето“ е неправителствена организация с офиси в гр. Велико Търново и гр. Трявна. Работи главно с деца и младежи, а мисията ѝ е чрез разнообразни дейности за малки и големи да популяризира неформалното образование, да повиши знанията за околния свят и да развие ключови компетенции сред младите, които да им помогнат да се реализират по-добре в личен и професионален план.

Творчески занимания, походи, спортни и образователни игри, конкурси, лекции са сред редовните дейности на сдружението. Съвместно с Община Трявна ежегодно осъществява и летни лагери за деца от 7 до 14 години. Главен организатор на семейния фестивал “Fun Навън“.

- **Фондация „Фондация Серендипия“**

Фондацията е културна организация съгласно смисъла на Закона за закрила и развитие на културата. Регистрирана е в обществена полза и работи на територията на Община Трявна. Нейна основна мисия е да съдейства за развитие на културния живот в града, да подпомага образованието и да подкрепя изграждането и устойчивостта на местните общности. Организацията работи с доброволци; с жени, млади момичета и майки; подпомага кариерното ориентиране на младежи.

- **Сдружение Цветница – Трявна- <http://tsvetnitsa.bg/>**

Сдружение „Цветница“ е организация с нестопанска цел в обществена полза. От 2009 година Сдружението разработва и управлява проекти финансирани от ЕС. Основните дейности на организацията са насочени към подпомагане на рисковите групи в обществото. Сдружението предлага услуги в сферата на социалните дейности, утвърждавайки европейските критерии и стандарти във всички сфери на обществения живот. Други дейности на организацията:

- ✓ професионално и личностно развитие на материално затруднени хора, граждани с тежко семейно положение, трайно безработни, хора в неравностойно положение чрез различни квалификации и преквалификации;
- ✓ стимулиране развитието на младежта, физическото възпитание и спорта;
- ✓ популяризиране на българската култура и история;
- ✓ оказване помощ и съдействие на творците пред институциите за правата, интересите и възможностите им за представяне;
- ✓ насърчаване активното гражданско участие в обществения живот.
- ✓ утвърждаване ролята на гражданския сектор като представител на обществени интереси, равноправен и отговорен партньор на държавата, местната власт и бизнеса.

- **Сдружение „Шанс и подкрепа“ – Трявна, <http://shansipodkrepa.org/>**

Сдружението предоставя:

- ✓ директна подкрепа;
- ✓ развитие на умения за застъпничество;
- ✓ подкрепа на общини и професионалисти в областта на социалните услуги;
- ✓ изготвяне на изследвания и анализи;
- ✓ предложения за промяна в действащо законодателство и съществуващите практики.

В началото на 2025 г. сдружението спечели проект „Отпадъците, като арт възможности“, който е насочен към промяна на поведението в общността по отношение на разделното събиране на отпадъци, рециклирането и повторното използване на ресурсите. В рамките на инициативата ще бъдат приложени нови възпитателни механизми, насочени към ученици, които ще ги запознаят с принципите на кръговата икономика.

- **Фондация „Вяра“ – Трявна, <https://vyara.tryava.biz>**

Фондацията акцентира в дейността си върху предоставяне на различни видове подкрепа, главно по отношение достъпа до информация и обучения на индивиди и семейства в неравностойно положение, които имат решимостта да помогнат на себе си и на семействата си, така че да си осигурят по-добро бъдеще. Регистрирана в Трявна, Фондацията функционира на територията на област Габрово, където достъпът и значението на ученето през целия живот имат нужда от допълнително поощряване и промотиране. Неформалните форми на обучение и самообучение са почти непознати, особено сред маргинализираните групи.

Фондацията е създател на Младежки портал за работа - платформа за търсене на работа за младежи.

Целите на фондацията са: да подпомага достъпа и стимулира използването на съвременни информационни и комуникационни технологии, образователни услуги и продукти; да съдейства за създаването, развитието и приложението на образователни технологии и продукти; да подпомага икономическото развитие и гражданското общество с неговите институции и механизми за регулация и управление; да участва в развитието на местната общност; да допринася за утвърждаване на националната

самобитност; да развива здравословно и гражданско образование; да повишава квалификацията на заинтересовани млади хора; да участва в борбата с младежката безработица и безработицата изобщо; да участва в процеса на социално подпомагане на деца, младежи и семейства в неравностойно положение; да подпомага устойчивото местно икономическо развитие; да осигурява достъпност до програма Еразъм+; да участва в проекти и програми с международно, национално и регионално значение; да осъществява сътрудничество с научни, учебни, професионални и други организации в страната и в чужбина; да набира и натрупва средства и имущество, което да се използва за осъществяване целите на фондацията; да подпомага материално образованието и социалната адаптация на инвалидите; да провежда информационна кампания и друга дейност за популяризиране целите и дейността на фондацията и нейните партньори в България и в чужбина.

- **Сдружение „Промяната е в теб” – Трявна, <http://cva.tryavna.eu/bg/>**

Сдружението работи активно на територията на община Трявна за личностното развитие на децата и учениците. То е създадено през 2014 г. в подкрепа на младите хора, които желаят да разширят своя кръгзор и да направят реална промяна в собствените си общества чрез използване и прилагане на това, което са научили от цял свят. Основна цел на сдружението е да създаде мост между неформалното и формалното образование, както и мост между правителствените институции, бизнеса и обществото. Организацията цели чрез използване на неформални методи и подходи да насърчава доброволчеството и неформалното образование като средство за мотивиране на младите хора да учат по-усърдно и да бъдат по-отворени към различни култури, религии, полове, националности и т.н.

Сдружението работи активно по програма „Еразъм +“ и има изградена мрежа от национални и международни контакти и утвърдени сътрудничества. Има установени добри контакти с доброволци от Испания, Италия, Франция, Румъния, Унгария. С тяхна помощ са организирани различни мероприятия за децата и младите хора в Трявна. Комуникацията с чужденци-доброволци мотивира жителите на града да учат чужди езици и научават повече за други култури. По-голяма част от дейностите на сдружението, проведени в гр. Трявна се организират с помощта на младежи - доброволци за деца, като например: летни лагери, походи, творчески работилници, спортни игри, образователни дейности, доброволчески клуб, и др.

- **Общински съвет по наркотични вещества /ОбСНВ/ към Община Габрово - <https://gabrovo.bg/bg/page/1111>**

Основна задача на ОбСНВ е осъществяване на координация, ефективно взаимодействие и сътрудничество между институциите, НПО, младежки сдружения и медии в усилията им за ограничаване на разпространението и употребата на психоактивни вещества. Съветите по наркотични вещества разработват, осигуряват и координират изпълнението на общинските програми за борба срещу злоупотребата с наркотични вещества на областно ниво.

В изпълнение на стратегическите задачи на Националната стратегия за борба с наркотиците 2020-2024 г., всички институции, ангажирани с проблемите, свързани с употребата и разпространението на психоактивни вещества сред подрастващите, следва да обединят усилията си. Представители на Общинския съвет по наркотични вещества, Регионално управление на образованието, Окръжна прокуратура, Окръжен съд, ОДМВР- Габрово, Превантивно-информационен център по зависимости и ЦПЛР „Кариерно ориентиране“ към Община Габрово изготвиха Съвместен план за работа по превенция на употребата и разпространението на наркотици сред учениците 2020 – 2024 г. Сред основните акценти в съвместния план са въвеждането на две национални

програми за универсална превенция във всички учебни заведения на територията на област Габрово – съответно в прогимназиален и гимназиален курс, реализирането на обучителни тренинги с ученици от 11 и 12 клас за последствията от шофирането след употреба на психоактивни вещества, провеждане на информационни срещи с ученици за запознаване с наказателната отговорност при производство, притежание, употреба и разпространение на наркотични вещества и др.

- **Превантивно-информационен център /ПИЦ/ към Община Габрово**
<https://prevention.gabrovo.bg/>

Превантивно – информационен център към Община Габрово реализира дейности по две национални програми за универсална превенция на употребата на наркотични вещества и шест общински програми за универсална превенция, четири от които са одобрени по реда на Наредба № 6 от 11 април 2014 г. на Министерство на здравеопазването и Министерство на образованието и науката, както следва:

- ✓ Национална програма за универсална превенция „От връстници за връстници“ – реализира се с ученици от 8 до 11 клас в ПГТ „Пенчо Семов“, ПТГ „Д-р Никола Василиади“, Национална Априловска гимназия и СУ „Отец Паисий“, Габрово.

Обхванати през 2023 и 2024 г. – 943 лица.

- ✓ Национална програма за универсална превенция „Кодово име: Живот“ обхваща всички ученици от 5 до 7 клас, реализира се в ОУ „Ран Босилек“, ОУ „Неофит Рилски“, ОУ „Христо Ботев“, ОУ „Иван Вазов“, ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“, СУ „Райчо Каролев“, СУ „Отец Паисий“ и ПМГ „Акад. Иван Гюзелев“, Габрово.

Обхванати през 2023 и 2024 г. – 444 лица.

Общински програми за универсална превенция, реализирани в периода 2023 – 2024 г.:

- ✓ „Информираният избор“ - програмата е насочена към ученици от 1 до 12 клас, чрез осигуряване на достъпна за участниците информация за видовете наркотични вещества, тяхното въздействие и последиците от употребата им. Реализира се изцяло чрез интерактивни уроци в рамките на час на класа. Обхванати през 2023 и 2024 г. – 2 298 младежи.
- ✓ „Приеми ме на село“ – програма на ПИЦ – Габрово, която е отличена с европейската наградата за превенция на наркотиците за 2018 г. на групата „Помпиду“ на Съвета на Европа за сътрудничество в борбата срещу злоупотребата и незаконния трафик на наркотици. Реализира се в продължение на единадесет поредни години в различни габровски села, с подкрепата на местните читалища, с участието на доброволци от цялата страна. През 2024 година програмата се реализира в партньорство с Българско неделно училище "Йордан Йовков" - гр. Букурещ, Румъния, което предостави възможност на деца и младежи с български корени да участват в инициативата „Приеми ме на село“. Обхванати през 2023 и 2024 г. – 80 младежи.
- ✓ „Здравейко“ - основна цел на програмата е стимулиране на здравословния начин на живот сред подрастващите, развиване на личностни и социални умения и формиране на здравна култура, която да стане основа и източник на здравословен начин на живот и предпоставка за ефективна профилактика на рисковото поведение. Програмата се реализира в гр. Габрово по време на летните занимания за ученици от начална степен, организирани от Община Габрово. Обхванати през 2023 и 2024 г. – 433 деца.
- ✓ „Спри! Дрога на пътя!“ – през 2024 година срокът на одобрение за изпълнение на програмата изтече. ПИЦ – Габрово изготви окончателен доклад, който беше

изпратен към Национален център за обществено здраве и анализи към Министерство на здравеопазването. След извършена проверка, програмата беше приета като успешно изпълнена и получи разрешение за подновяване. Дейностите се реализират в партньорство с ОДМВР – Габрово. Обхванати през 2023 и 2024 г. – 250 младежи.

- ✓ „Заедно извън час“ - програмата цели развиване на личностни и социални умения в извънучилищна среда, чрез алтернативни забавления и спорт на открито, осигуряване на възможности за доброволчество, активност и креативност. Обхванати през 2023 и 2024 г. – 61 младежи.
- ✓ „Лидерска програма“ – включва изпълнение на креативни дейности съвместно с доброволците в Младежкия съвет по наркотични вещества, реализиране на специализирани обучения в извънучилищна среда и младежки обмени, провеждане на обучения по подхода „връстници обучават връстници“, участие в публични кампании и инициативи, реализиране на дейности за признаване на доброволческия труд. Обхванати през 2023 и 2024 г. – 170 младежи.

Кампании за универсална превенция, които се реализират ежегодно от ПИЦ – Габрово в изпълнение на Националната стратегия за борба с наркотиците 2020-2024

- ✓ Кампания по повод Международен ден за борба с наркоманиите и наркотрафика – 26 юни – в община Габрово, ОБСНВ и ПИЦ организират велопоход под надслов „С колело за добро“, съвместно с КК „Янтра – Исполин“. Инициативата обединява граждани от всички възрасти, но основни участници в спортния празник са габровските младежи.
- ✓ Кампания по повод Международния ден на психичното здраве – реализира се под формата на беседи и срещи с външни специалисти за популяризиране на рисковете за психичното здраве, вследствие на употребата на психоактивни вещества.
- ✓ Кампания по повод Международен ден за безопасен интернет – популяризиране сред младите хора на рисковете от зависимостта към електронни игри и социални медии.

Кампании за промяна на обществените нагласи в процеса на ресоциализация на зависими лица:

- ✓ “Начисто в Габрово“- информационна кампания за ролята на доверието и подкрепата в процеса на ресоциализация на зависими лица – представена чрез гостуване на резиденти на ТЦ „Св. Илия“ в предаването „Часът на Габрово“ по радио Бумеранг.
- ✓ „Мостове на доброто“ – инициатива, имаща за цел преодоляване на стигмата към зависимите и в подкрепа на тяхната ресоциализация чрез включването им в доброволчески инициативи.

ОБСНВ и ПИЦ са ангажирани с изграждане на мултидисциплинарни екипи за превенция употребата на психоактивни вещества във всички общини на област Габрово, чрез провеждане на обучения и оказване на методическа подкрепа на Местните комисии за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни и педагогически специалисти от гр. Севлиево, гр. Трявна и гр. Дряново.

ПИЦ – Габрово разполага с обособена **младежка зона** - „Щайгата“. Това е пространство, което е достъпно за всички млади хора в община Габрово. Всеки посетител може да се възползва безплатно от разнообразни настолни игри, библиотека за младежи, телевизор, монитор, лаптоп с мултимедия и модерно озвучаване.

През последните две години „Щайгата“ се използва за реализиране на дейностите на Младежки център – Габрово. Екипите на ПИЦ и Младежки център Габрово работят в тясно сътрудничество за осигуряване на възможности за гражданска активност на младите габровци.

ИЗВОДИ:

- ✓ Социалните услуги в област Габрово са достатъчно като брой и вид и удовлетворяват потребностите на целевата група - деца и ученици. Социалните услуги в общността се използват като ресурс за интеграция на децата в детската градина и в училище и за спомагане адаптацията на деца в неравностойно положение или рискови социални групи.
- ✓ В социалните услуги работят мултидисциплинарни екипи от специалисти: социални работници, психолози, логопеди, здравни специалисти и др., които предоставят почасови или целодневни услуги за детето и семейството, включително и на терен – в дома им и в общността, в която живеят.
- ✓ По отношение на териториалното им разпределение те са концентрирани предимно на територията на общинските центрове и обхващат най-вече ползватели от града.
- ✓ С оглед постигане на по-добри резултати в личностното развитие е необходима по-добра координация между училището (детската градина), в което учи детето със СОП/в риск и социалните услуги, които посещава в общността. Също така е необходимо приемните родители да получават допълнителна психологическа и педагогическа помощ, която да е ориентирана именно към работата им по личностното развитие на детето.
- ✓ Посочените социални услуги извършват дейности, близки до посочените в чл. 49, ал. 1, т. 3, 5 и 6 от ЗПУО – превантивна, диагностична, рехабилитационна, корекционна и ресоциализираща работа с деца и ученици, педагогическа и психологическа подкрепа, прилагане на програми за подкрепа и обучение за семейства на децата и учениците с увреждания.
- ✓ В съществуващите социални услуги в област Габрово работят специалисти, които могат да са полезни за предлагането на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини и да компенсират недостига на специалисти в училищата и детските градини. Опитът на общините от управлението на тези услуги е полезен при вземането на решение за разкриване на нови институции по ЗПУО или за възлагане на ресурсното подпомагане на деца и ученици със СОП на лицензирани доставчици на социални услуги.
- ✓ В област Габрово функционират добре различни неправителствени организации, детски и младежки клубове и други организации работещи с деца и младежи до 18г. Увеличава се както броят им, така и броят на техните услуги, които са гъвкави, динамични и в голяма степен съобразени с потребностите и желанията на децата и младежите, които са преките им ползватели. За съжаление, поради недостатъчните и непостоянни финансови ресурси, осигурявани от държавния бюджет и от общинските бюджети, както и от други национални и европейски частни и обществени финансиращи програми за младежки дейности, НПО изпитват затруднения за своята устойчивост. Съществуващите услуги за деца, подрастващи и младежи в отделните общини могат да се използват като ресурс за личностно развитие, възможност за придобиване на социални и организационни компетенции, гражданско съзнание, придобиване на положителни нагласи към доброволството и др.

- ✓ Съществува потребност от по-тясно сътрудничество между всички участници и всички заинтересовани страни в процеса на реализиране на областната стратегия за личностно развитие (училища, деца и младежи и техни доброволни сдружения, ученически съвети, доставчици на социални услуги за деца и младежи и техните семейства, доставчици на услуги за деца, подрастващи и младежи в рамките на дейността на неправителствените организации, доброволчески клубове в младежки центрове, библиотеки, музеи и общински администрации и др.), както и насърчаване на междуинституционалното сътрудничество и работа в мрежа, в която да се споделят ресурси и добри практики от директната работа с деца, подрастващи и младежи с оглед тяхното личностно развитие и израстване. Препоръчва се по-ефективно сътрудничество на всички заинтересовани страни с цел своевременно идентифициране и осигуряване нуждите от подкрепа на ранен етап.
- ✓ В общинските бюджети са предвидени средства за ежегодното подпомагане дейността на спортните клубове. Преобладаваща част от спортуващите в тях са деца.
- ✓ Необходимо е по-ефективно сътрудничество между институциите за включване на по-голям брой родители в дейностите за превенция на рисковото поведение на младежите и разширяване на обхвата на програмите за универсална превенция на употребата на наркотични вещества в по-малките общини на територията на област Габрово - Дряново, Трявна и Севлиево.
- ✓ ОБСНВ и ПИЦ към Община Габрово реализират дейности по прилагане на две национални програми и шест общински програми за универсална превенция на употребата на наркотични вещества (одобрени по реда на Наредба № 6 от 11 април 2014 г. на Министерство на здравеопазването и Министерство на образованието и науката), насочени към деца и ученици от 1 до 12 клас. Необходимо е разработване и въвеждане на програми за селективна и индикативна превенция, насочени към младежи от рискови групи по отношение употребата на наркотични вещества.

V. КАДРОВИ РЕСУРС

Общият брой на персонала в образователните институции на територията на областта е 1789. В образователните институции работят общо 1256 лица на педагогически длъжности, грижещи се за подрастващото поколение, от които 1224,5 щатни бройки в детските градини и училищата /което е с 27,5% по-малко спрямо предходната стратегия/. В ЦПЛР и РЦПППО педагогическите специалисти са 40,5.

Атрактивността на учителската професия привлича по-млади специалисти и броят на педагозите на възраст до 35 години се увеличава.

Различните специфики в модела на успеваемост и поведение на децата и учениците изискват нов, различен подход и начин на преподаване, за да има ефективен резултат. Определящ фактор в резултатността от преподаването са личностните качества на педагозите, желанието им за прилагане на нови и иновативни ресурси, а не финансовия ресурс. Това определя различните резултати от успеваемостта на учениците от гледна точка на усилията, които се полагат от педагогическите специалисти. От друга страна личностните възможности на учениците и тяхната мотивация също са различни, в резултат на което и постиженията им не са еднакви.

Пред всички работещи с деца стоят следните важни приоритети:

- Позитивна образователна среда и диалог;
- Ефективна комуникация между участниците в образователния процес с цел превенция на неприемливо поведение;

- Мотивация на децата и учениците за учене и преодоляване на дефицитите в компетентностите им;
- Прилагане на нови иновативни, съвременни и привлекателни методи и средства на преподаване с цел мотивирането на учениците за учебен труд, повишаване на образователните резултати, придобиване на система от компетентности, трайни, цялостни знания, ключови умения и нагласи, ориентирани към практиката, които да са основа за личностното им развитие.

В следващата таблица се вижда разпределението на специалистите, назначени към различни образователни институции, които предоставят допълнителна подкрепа за личностно развитие.

Таблица 11. Специалисти, назначени в ДГ/У/РЦПППО/ЦСОП

	Специалисти, назначени в ДГ/У/РЦПППО/ЦСОП					общо
	Ресурсен учител	Психолог	Логопед	Педагогически съветник	Специален педагог	
Детски градини	1	9	6			16
Училища	16	11	7	14.5		48,5
РЦПППО	19	2,5	2			23,5
ЦСОП		1	1		5	7
общо	36	23,5	16	14.5	5	95

Разпределението на длъжностите от персонала в образователните институции на територията на област Габрово е представено в следващата таблица.

Таблица 12. Данни за персонала в образователните институции и др. специалисти за учебната 2024/2025 към януари 2025г.

Училище / ДГ /ЦПЛР/РЦППНО	Населено място	Общ брой на персонала	педагогически	непедагогически	Педагогически специалисти									
					Директор	Зам.-директор	Учител	Учител, ЦОУД	Психолог	Педагогическик и съветник	Логопед	Ресурсен учител	Учител-ръководител на ИКТ	външен лектор
НУ "Васил Левски"	Габрово	29,5	21	8,5	1		10	6		1	1		1	1
ОУ "Ран Босилек"	Габрово	53,5	44,5	9	1		25,5	16		1			1	
ОУ "Неофит Рилски"	Габрово	54,25	45,5	8,75	1	1	27	13		1		1	1	0,5
ОУ "Иван Вазов"	Габрово	25	19	5	1		10	5	1					2
ОУ "Св. Св. Кирил и Методий	Габрово	63,5	50,5	13	1		31,5	15	1		1	1		
ОУ "Христо Ботев"	Габрово	38,5	30,5	8	1		19,5	6		1	1	1	1	
СУ "Отец Паисий"	Габрово	61,25	52	9,25	1	2	35,5	10,5	1			2		
СУ "Райчо Каролев"	Габрово	60	48	12	1	1	30	13		1		2		
Национална Априловска гимназия	Габрово	67,5	55,5	12	1	1	43		1	0,5			1	8
ПМГ "Акад. Иван Гюзелев"	Габрово	57,5	43,5	14	1		38,5		1				1	2
ПТГ "Д-р Никола Василиади"	Габрово	57,5	46,5	11	1	3	38,5		1	1		1		1
ПГТ "Пенчо Семов"	Габрово	64,5	45,5	19	1	3	37	2,5		1		1		
СУ „М. Райкович“	Дряново	56,5	40	16,5	1	1	26	8	1			1	1	1
ПГИ „Рачо Стоянов“	Дряново	14,5	12	2,5	1		11							
ОУ „Христо Ботев“	Севлиево	22,25	17	5,25	1		13	1	1		1			
ОУ „Стефан Пешев“	Севлиево	74,75	58,20	16,50	1	1	35	17	1	1	1	1		0,25
ОУ „Христо Ботев“	с. Добромирка	13,75	9	4,75	1		6	2						

ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”	с. Душево	17,2	13	4,2	1		9	3						
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”	с. Градница	19,5	14	5,5	1		11	2						
ОУ „Свети солунски братя”	с. Крамолин	11,5	8	3,5	1		6	1						
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”	с. П. Славейков	17	11,5	5,5	1		8,5	2						
ОУ „Васил Левски”	с. Шумата	20,75	14,5	6,25	1		9,5	4						
СУ „Васил Левски”	Севлиево	111	91	20	1	2	63	15	1	2	1	3	1	2
ПГТМ - Градница	с. Градница	23	15	8	1	1	12			1				
ПГМЕТ „Ген. Иван Бъчваров”	Севлиево	55	37	18	1	3	32			1				
ПГ „Марин Попов”	Севлиево	26	19,5	6,5	1	1	14,5	2		1				
ОУ „Проф. П. Н. Райков“	Трявна	19	15	4	1		7	5						2
ОУ „В. Левски“	Плачковци	10	8	2	1		6	1						
СУ „Петко Р. Славейков“	Трявна	54	44,1	9,9	1	1	30,1	7	1	1	1	2		
НГПИ „Тревненска школа“	Трявна	32,5	23,5	9	1		18,5	4						
ДГ "Дъга"	Габрово	26,5	12,5	14	1		10,5		1					
ДГ "Ран Босилек"	Габрово	21,5	9,5	12	1		8,5							
ДГ "Слънце"	Габрово	29	16	13	1		15							
ДГ "Перуника"	Габрово	34,5	18	16,5	1		17							
ДГ "Мики Маус"	Габрово	26,5	15,2	11	1		13,2				1			
ДГ "Явор"	Габрово	21,5	12,5	9	1		10,5				1			
ДГ "Първи юни"	Габрово	17,5	10	7,5	1		7		1			1		
ДГ "Радост"	Габрово	29,5	15,5	14	1		14,5							
ДГ "Мечо Пух"	Габрово	25	13,5	11,5	1		12,5							
ДГ "Младост"	Габрово	18,5	9,5	9	1		8,5							
ДГ „Детелина“	Дряново	31	17	14	1		15		1					
ДГ „Радост”	Севлиево	31,5	18,5	13	1		17		0,5					
ДГ „Слънце”	Севлиево	40,5	19	21,5	1		17		0,5					
ДГ „Пролет”	Севлиево	36	19	17	1	0,5	17		0,5					

ДГ „Щастливо детство”	Севлиево	25,5	14	11,5	1		12		1					
ДГ „Мечо Пух”	с. П. Славейков	41	21,5	19,5	1	0,5	20							
ДГ „Светлина“	Трявна	18	10	8	1		8				1			
ДГ „Калина“	Трявна	23	9,5	13,5	1		8,5							
ДГ „Осми март“	Плачковци	5,4	2	3,4	1		1							
Център за специална образователна подкрепа	Габрово	14	8	6	1		4	1	1		1			
РЦПППО	Габрово	27,2	23,5	3,7	1				2,5		2	18		
ЦПЛР- АОП	Габрово	3,75	3	0,75	1		2							
ЦПЛР ДК "Йовко Йовков"	Севлиево	7,5	6	1,5	1		5							
ЦПЛР "Кариерно ориентиране - Габрово"	Габрово	3,75		3,75	1									
Общо за областта		1789	1256	532	54	22	907,8	162	20	14,5	13	35	8	19,75

В основата на Закона за предучилищното и училищното образование е приобщаващото образование, което е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребностите им чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

Подкрепата за личностно развитие се реализира от 1224,5 педагогически специалисти, назначени в образователните институции и от непедagogическите специалисти, назначени в останалите институции, предоставящи услуги на децата и учениците.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се осъществява, както следва:

❖ От 36 ресурсни учители, съответно:

- ✓ 19 ресурсни учители, назначени в РЦПППО;
- ✓ 17 ресурсни учители, назначени в ДГ „Първи юни“ и 11 училища – ОУ „Неофит Рилски“ 1,5 бр./, ОУ Христо Ботев“ – Габрово /1 бр./ ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ – Габрово /1 бр./, СУ „Отец Паисий“ / 2 бр./ , СУ „Райчо Каролев“ / 2 бр./, СУ „Максим Райкович“ /1 бр./, ПТГ „Др. Никола Василиади“ гр. Габрово / 1 бр./, ПГТ „Пенчо Семов“ гр. Габрово / 1 бр./, ОУ „Стефан Пешев“ /1,25 бр./, СУ „Васил Левски“ / 3 бр./, и СУ „П.Р.Славейков“ / 2 бр./

❖ от 23,5 психолози, назначени в 9 детски градини и 11 училища, в ЦСОП и в РЦПППО;

❖ от 16 логопеди, назначени в 5 детски градини, 7 училища, в ЦСОП и в РЦПППО;

❖ от 14,5 педагогически съветници, назначени в 14 училища;

❖ от 5 специални педагози, назначени в ЦСОП.

Общият брой на специалистите (95) е повече с 16,5 щатни бройки спрямо същия за предходната Стратегия. Специалистите – психолози, педагогически съветници, логопеди, специални педагози, учители и треньори в ЦПЛР, назначени в образователните институции, предоставят подкрепа за личностно развитие на децата и учениците според техните потребности и желание за включване в допълнителни дейности и в занимания по интереси. Увеличеният брой на децата със СОП в детските градини и училища, налага качествена промяна на образователните методи и подходи, оказване на допълнителна подкрепа на учителите от страна на педагогически съветници и психолози, включително на външни за училището специалисти, които да подпомогнат учителите в изпълнение на техните непосредствени образователни и възпитателни задачи, с оглед специфичните потребности на децата, подрастващите и младежите в училище. В допълнение на това нараства необходимостта от логопеди, специални педагози и психолози. Няма недостиг на ресурсни учители. Към момента няма сурдо и тифло педагог, но броят на деца със зрителни затруднения е малък. Специалистите непрекъснато обогатяват знанията си за работа с такива деца и ученици, включвайки се в различни обучения. Провеждат се форуми за споделяне на добри приобщаващи практики по инициатива на РЦПППО, на които се споделят методи и форми на работа на специалисти от детски градини, училища и социални услуги. По отношение на подкрепата и предаването на опит РЦПППО Габрово оказва методическа подкрепа на 62 ЕПЛР в детски градини и училища, провежда семинари в присъствена форма, свързани с работата с деца и ученици със СОП. Увеличава се броят на специалисти от областта преминали различни квалификационни обучения. Нормативното ограничение за брой деца/ученици в група, с които работи един ресурсен учител, е предпоставка за постигане на по-ефективно ресурсно подпомагане.

От гледна точка на това, че квалифицираният педагогически персонал е залог за личностното развитие на децата и учениците, е необходимо провеждането на непрекъснати обучения в контекста на ученето през целия живот. С оглед повишаване на професионалните компетентности на педагогическите специалисти на регионално ниво през учебната 2024-2025 г. са създадени условия за квалификация в 30 училища, 19 градини, 3 ЦПЛР и ЦСОП от областта в изпълнение на Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 - 2030). Съгласно разработения от РУО - Габрово план за квалификационна дейност за учебната 2024-2025 г. се организират и провеждат обучения. Множество обучения за преподавателите в област Габрово се осигуряват и в рамките на Национална програма „Квалификация на педагогическите специалисти“ и по проект „Успех за теб“.

Проведени са обучения на теми: „Компетентностен подход и социално-емоционално обучение в начален училищен етап“, „Развитие на умения на училищните психолози за индивидуален и групов консултативен процес в посока себerefлексия и чувствителност към кризисни ситуации. Професионални стандарти, граници и етични принципи“, „Социален диалог и организационна култура“, „Обучение на педагогически специалисти за самооценка и управление на качеството“, както и майсторски клас на тема „Подходи за формиращо оценяване и преподаване, насочени към повишаване на четивна математическа грамотност на учениците в начален и прогимназиален етап и придобиване на умения за извличане на информация и нейното обработване и анализиране“.

Самите образователни институции инвестират в подобряване квалификацията на педагогическите кадри, за да се прилагат съвременни педагогически методики и похвати и да се осъществява образователно-възпитателната работа на високо равнище. Ежегодно училища и детски градини приемат и изпълняват квалификационни програми на различни теми. След някои от квалификационните курсове се реализира вътрешноучилищна дейност за споделя на наученото и мултиплициране на добри практики, което е пряко свързано с училищната политика и изискванията на управленския екип. Директорите преминават постоянни курсове за повишаване на управленческите си умения. Усъвършенстват се вътрешноучилищните системи за оценяване и стимулиране труда на учителите с цел мотивиране за качествен образователен процес.

Друга предпоставка за личностното развитие на децата и учениците е изграждането на ефективна училищна среда чрез съвременни и иновативни методи и практики за преподаване и учене, които да стимулират за личностен напредък. Преподавателите отново имат решаващо значение за мотивираща среда за учене. Реализацията на училищните проекти за иновации и прилагането на нови методи на преподаване и нови и/или интегративни учебни предмети допринасят от една страна за повишаване на квалификацията на учителите и от друга страна за мотивацията на учениците. Участието на училищата в Националната програма „Иновации в действие“ им дава възможност за споделяне на добри практики в иновативните процеси и съдейства за подобряване на обучението и резултатите от него. Обмяната на информация по тази тема насочва педагогическите специалисти към прилагане на методи и стратегии за ефективна комуникация с ученици и родители, управление на класната стая, осигуряване на позитивна педагогическа подкрепа, работа в мултикултурна среда и прилагане на ефективни техники за справяне в различни ситуации.

Един от начините за обмен на опит и повишаване квалификацията на специалистите в системата на образованието е изграждането на партньорства.

Училищата и детските градини взаимодействат с Дирекция „Социално подпомагане“ – Отдел „Закрила на детето“, общинските МКБППМН, Детска педагогическа стая към Районно управление на МВР, ЦПЛР – АОП, ЦПЛР "Кариерно ориентиране - Габрово", културни институции, спортни клубове, читалища, неправителствени организации и др. Училищата имат изградени традиции за партньорство и съвместни инициативи в подкрепа на деца и ученици с научни, образователни, информационни, културни и спортни институции. В търсене на нови форми, удовлетворяващи интересите на учениците и осигуряващи им пълноценно оползотворяване на свободното време, училищата си партнират и с всички клубове, предприятия и дружества в областта на спорта.

С оглед кариерното ориентиране на учениците са създадени ползотворни партньорства с водещи структуроопределящи предприятия и фирми. В някои от тях се осъществяват практиките на паралелките с дуално обучение. Редица институции и организации като ОДМВР, Спешна помощ, библиотеки, музеи, културни институти също партнират за осъществяване кариерното ориентиране на учениците.

Механизмът за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст работи не само в посока обхват, но също така създава предпоставки за засилено взаимодействие на различните заинтересовани страни. Осъществени са обучения, взаимодействия и партньорства между заинтересованите страни по Механизма.

По отношения на създаването на ползотворни взаимоотношения между различните организации и институции - стремежът към създаване на партньорства е налице, търсят се и организации от други области от териториална гледна точка, но с конкретен опит и възможност за подкрепа на местните училища и детски градини. В рамките на част от срещите се формират и конкретни проекти, които в последствие се реализират с местно или външно финансиране.

ИЗВОДИ:

- ✓ Осигуряването на качествени педагогически кадри е от съществено значение за ефективно посрещане на разнообразието от потребности на всички деца и ученици. В област Габрово са покрити основните нужди от качествен преподавателски персонал. Атрактивността на учителската професия привлича по-млади специалисти и броят на педагозите на възраст до 35 години се увеличава.
- ✓ Увеличен е броят на специалистите за осъществяване на подкрепата за личностно развитие с 16,5 щатни бройки.
- ✓ Нормативното ограничение за брой деца/ученици в група, с които работи един ресурсен учител, е предпоставка за постигане на по-ефективно ресурсно подпомагане и постигане на по-голям напредък в личностното развитие на детето/ученика.
- ✓ Ефективната психо-социална и логопедична подкрепа изисква осигуряване на такива специалисти на общинско ниво. Образователната система е призвана да гарантира правото на образование, постигайки основната цел за интеркултурно, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие на всяко дете и ученик. Затова усилията на всички заинтересовани страни – институции и родители, трябва и са насочени към реализация на дейности в най-добрия интерес на децата и учениците в област Габрово, за тяхното образование и подкрепа за личностно развитие.

- ✓ Като цяло тенденцията е да се инвестира все повече в професионалното развитие и компетентност на педагогическите специалисти и да се търсят работещи практики, които да се прилагат на местно ниво. Преподавателите и другите педагогически специалисти обменят информация, опит и добри практики. Проведените обучения и семинари подпомагат работата на педагогическите специалисти, както с деца с проблемно поведение, така също и с деца със специални образователни потребности. Все повече, обаче, се акцентира и върху работата с деца без идентифицирани рискове от гледна точка на индивидуален подход за подкрепа.
- ✓ Средно 1,2% от делегираните бюджети отделят учебните заведения за квалификационни обучения. Все по-ясно се очертава необходимостта учителите да са креативни, иновативни и вдъхновяващи.
- ✓ Планирането на квалификационната дейност в образователните институции в област Габрово се осъществява след идентифициране на потребностите на педагогическите специалисти от допълнителна квалификация. Осигурените обучения съответстват на реално възникналите нужди. В училищата е утвърдена вече практиката да се провежда анкетиране на педагогическите специалисти в началото на всяка учебна година относно необходимостта от квалификационни обучения, на база на които се съставят и планове за квалификационна дейност.
- ✓ Проведени са обучения и семинари за работата в подкрепа на личностното развитие на децата и учениците. Стартирана е практика и за провеждане на уебинари.
- ✓ Липсва изградено доверие у учениците към педагогическите специалисти – психолог и педагогически съветник. За съжаление учениците не виждат в тяхно лице вариант за подкрепа и получаване на помощ при проблем, смятат че те имат по-скоро наказателна функция. Необходима е по-голяма информираност за техните компетенции и ползи в образователните институции.
- ✓ По отношения на създаването на ползотворни взаимоотношения между различните организации и институции - стремежът към създаване на партньорства е налице, търсят се и организации от други области от териториална гледна точка, но с конкретен опит и възможност за подкрепа на местните училища и детски градини. В рамките на част от срещите се формират и конкретни проекти, които в последствие се реализират с местно или външно финансиране.
- ✓ Групата деца и ученици със специални образователни потребности, които се нуждаят от допълнителна подкрепа за личностно развитие, е много разнообразна по своя състав и особености в отделните училища, детски градини и общини. Това изисква много конкретен подход при планиране на необходимите ресурси и нагласяне на институционалните практики към индивидуализирана грижа, както и гъвкави решения на място и в сътрудничество с другите институции (НПО, спортни клубове, доставчици на социални услуги, библиотеки, културни институции, музеи, читалища и др.).
- ✓ Различието и многообразието на индивидуалните потребности на децата и учениците със СОП изисква продължаваща квалификация на учителите по общообразователни предмети за работа с деца със специални образователни потребности и оценяване постиженията им.

VI. МАТЕРИАЛНИ И ТЕХНИЧЕСКИ РЕСУРСИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ В ИНСТИТУЦИИ, ОРГАНИ И СТРУКТУРИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТ ГАБРОВО.

Изграждането на подкрепяща образователна среда, включва подходящи архитектурни и социално-битови условия, индивидуални образователни програми, училищен екип за подкрепа за личностно развитие, който да извършва оценяване, специални учебно-технически средства, материали, помагала и пр. Достъпната архитектурна среда е от изключителна важност, тъй като липсата на такава възпрепятства посещението на учебни занятия от деца с физически увреждания.

През последните четири години бе постигнато добро ниво на достъпност на архитектурната среда. Голяма част от училищата в областта са изградили рампи, монтирани са парпети, подменени са настилки. Учебните заведения в селата изостават по отношения пригодността на помещенията и пространствата за хора с увреждания. В образователните институции се търсят източници за осигуряване на технически средства, специализирано оборудване, специализирана подкрепяща среда и разумни улеснения.

Таблица 13. Достъпна архитектурна среда

Училище, ДГ, Център за подкрепа за личностно развитие, ЦОП и др.	Населено място	Достъпна архитектурна среда								
		Входни и комуникационни пространства						Пригодност на помещенията и пространствата за общо ползване за хора с увреждания		
		Достъпен вход		Достъпност до помещения и пространства				Създадени условия в класни стаи и кабинети за ученици с увреждания	Използваемост на общи помещения - зала, аула, столова, физкультурен салон и др. за ученици с увреждания	Достъпно и пригоден за хора с увреждания санитарно-хигиенно помещение
		Рампа	Подемна платформа	Безопасни парпети	Нехлъзгава настилка	Тактилни ивици	Подемна платформа			
НУ "Васил Левски"	Габрово	да	да	да	да		да	не	да	да
ОУ "Ран Босилек"	Габрово	да	не	не	не		не	не	не	не
ОУ "Неофит Рилски"	Габрово	да		да	не		не	не	да	да
ОУ "Христо Ботев"	Габрово	да		да	не		не	не	да	да
ОУ "Иван Вазов"	Габрово	да		да	не		не	не	да	да
ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	Габрово	да		да	да		не	не	да	да
СУ "Райчо Каролев"	Габрово	да		да	не		не	не	да	не
СУ "Отец Паисий"	Габрово	да		да	не		не	не	да	не
ПМГ "Акад. Иван Гюзелев"	Габрово		да	да	не		не	да	да	не
Национална Априловска гимназия	Габрово	да		да			не		да	не
ПТГ "Д-р Никола Василиади"	Габрово	да	да	да			не		да	не
ПГТ "Пенчо Семов"	Габрово	да		да	да		не		да	не

Център за специална образователна подкрепа	Габрово	да	да	да	не		да	да	да	да
СУ "Максим Райкович"	Дряново	да	не	не	не	не	не	не	да	не
ПГИТ „Рачо Стоянов“	Дряново	да	не	не	не	не	не	не	не	не
СУ „Васил Левски“	Севлиево	да	не	да	да	да	не	да	не	да
ОУ „Христо Ботев“	Севлиево	да	не	да	да	да	не	да	не	не
ОУ „Стефан Пешев“	Севлиево	да	не	да	да	не	не	да	не	да
ОУ „Емилиян Станев“	с. Ряховците	не	не	да	не	не	не	не	не	не
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	с. Градница	не	не	да	не	не	не	не	не	не
ОУ „Свети солунски братя“	с. Крамолин	да	не	да	не	не	не	не	не	не
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	с. П. Славейков	да	не	да	не	не	не	да	не	да
ОУ „Васил Левски“	с. Шумата	да	не	да	не	не	не	не	не	да
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	с. Душево	не	не	да	не	не	не	не	не	не
ОУ „Христо Ботев“	с. Добромирка	не	не	да	не	не	не	не	не	не
ПГ „Марин Попов“	Севлиево	не	не	да	не	не	не	не	не	не
ПГМЕТ „Ген. Иван Бъчваров“	Севлиево	да	не	да	не	не	не	не	не	да
ПГТМ Градница	с. Градница	не	не	да	не	не	не	не	не	не
НГПИ „Тревненска школа“	Трявна	да	не	да	да	не	не	не	не	да
ОУ „В. Левски“	Плачковци	не	не	да	не	не	не	не	не	не
СУ „Петко Р. Славейков“	Трявна	да	не	да	да	не	не	не	не	не
ОУ „Проф. П. Н. Райков“	Трявна	да	не	да	не	не	не	не	не	не
ДГ "Дъга"	Габрово							да	да	
ДГ "Първи юни"	Габрово	да	не		да	не	не		да	да
ДГ "Ран Босилек"	Габрово	не	не	не	не	не	не	не	не	не
ДГ "Мечо Пух"	Габрово	не	не	не	не	не	не	не	не	не
ДГ "Мики Маус"	Габрово	не	не	не	не	не	не	не	не	не
ДГ "Младост"	Габрово	не	не	не	не	не	не	не	не	не
ДГ "Перуника"	Габрово	да	не	не	в дворните пространства	не	не	не	не	не
ДГ "Радост"	Габрово									
ДГ "Слънце"	Габрово	да	да	да						да
ДГ "Явор"	Габрово	не	не	не	не	не	не	да	да	не
ДГ „Детелина“	Дряново	не	не	да	да	не	не	не	не	не
ДГ „Слънце“	Севлиево	да	да	да	не	не	не	не	не	не
ДГ „Пролет“	Севлиево	не	не	да	не	не	не	не	не	не
ДГ „Щастливо детство“	Севлиево	не	не	да	не	не	не	не	не	не
ДГ „Радост“	Севлиево	да	не	да	не	не	не	не	не	не

ДГ „Мечо Пух“	с. П. Славейков	не	не	да	не	не	не	не	не	не
ДГ „Светлина“	Трявна	не	не	да	да	не	не	не	не	не
ДГ „Осми март“	Плачковци	не	не	да	не	не	не	не	да	не
ДГ „Калина“	Трявна	не	не	да	да	не	не	не	не	не

Не по-малко важна за учебния процес е материалната база. През последните години тя значително се подобри. Всички учебни заведения имат спортна площадка, разполагат със спортни съоръжения и компютърни кабинети. В 33 от тях има физкултурен салон. Повече от половината учебни заведения разполагат с библиотечно-информационно обслужване. В самостоятелен стол се хранят учениците от 21 училища.

Материалната среда в детските градини също е в сравнително добро състояние, като 13 от общо 19 детски градини за област Габрово разполагат с физкултурен салон, 13 със спортна площадка и 16 със спортни съоръжения. Децата от 14 детски градини могат да се възползват от библиотечно-информационно обслужване, а две разполагат и с компютърни кабинети. В самостоятелен стол са хранят децата от 13 детски градини в областта.

Таблица 13. Данни за материалната среда

Училище/ДГ	Населено място	Спортна база			Библиотечно-информационно обслужване	Компютърни кабинети	Столово хранене
		Наличие на физкултурен салон	Наличие на спортна площадка	Осигуреност със спортни съоръжения			
НУ "Васил Левски"	Габрово	да	да	да	не	да	не
ОУ "Ран Босилек"	Габрово	да	да	да	да	да	да
ОУ "Неофит Рилски"	Габрово	не	да	да	да	да	да
ОУ "Христо Ботев"	Габрово	да	да	да	не	да	да
ОУ "Иван Вазов"		да	да	да	да	да	да
ОУ "Св. Св. Кирил и Методий"	Габрово	да	да	да	да	да	да
СУ "Райчо Каролев"	Габрово	да	да	да	да	да	да
СУ "Отец Паисий"	Габрово	да	да	да	да	да	да
ПМГ "Акад. Иван Гюзелев"	Габрово	да	да	да	да	да	да
Национална Априловска гимназия	Габрово	да	да	да	да	да	не
ПТГ "Д-р Никола Василиади"	Габрово	да	да	да	да	да	не
ПГТ "Пенчо Семов"	Габрово	да	да	да	да	да	да
СУ "Максим Райкович"	Дряново	да	да	да	да	да	да
ПГИ „Рачо Стоянов“	Дряново	да	да	да	да	да	не
СУ „Васил Левски“	Севлиево	да	да	да	да	да	да
ОУ „Христо Ботев“	Севлиево	да	да	да	не	да	да
ОУ „Стефан Пешев“	Севлиево	да	да	да	не	да	да
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	с. Градница	да	да	да	не	да	да
ОУ „Свети солунски братя“	с. Крамолин	да	да	да	не	да	да
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	с. П. Славейков	не	да	да	да	да	да
ОУ „Васил Левски“	с. Шумата	не	да	да	да	да	да
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“	с. Душево	не	да	да	не	да	да
ОУ „Христо Ботев“	с. Добромирка	не	да	да	не	да	да

ПГ „Марин Попов“	гр. Севлиево	да	да	да	не	да	не
ПГМЕТ „Ген. Иван Бъчваров“	гр. Севлиево	да	да	да	не	да	не
ПГТМ Градница	с. Градница	да	да	да	да	да	не
НГПИ „Тревненска школа“	Трявна	да	да	да	да	да	не
ОУ „В. Левски“	Плачковци	да	да	да	да	да	не
СУ „Петко Р. Славейков“	Трявна	да	да	да	да	да	да
ОУ „Проф. П. Н. Райков“	Трявна	да	да	да	да	да	да
ДГ "Дъга"	Габрово	да	да	да	да	да - по групи	
ДГ "Първи юни"	Габрово	да			да		да
ДГ "Ран Босилек"	Габрово	не	да	да	да	не	да
ДГ "Мечо Пух"	Габрово	не	не	да	да	не	да
ДГ "Мики Маус"	Габрово	да	не	да	да	не	не
ДГ "Младост"	Габрово	да		да	да	не	да
ДГ "Перуника"	Габрово	да	да	да	да	не	не
ДГ "Радост"	Габрово	да	да	да	да	да	
ДГ "Слънце"	Габрово	да	не	не	да	не	да
ДГ "Явор"	Габрово	да	не	не	да	не	
ДГ „Детелина“	Дряново	не	да	да	да	не	да
ДГ „Слънце“	Севлиево	да	да	да	не	не	да
ДГ „Пролет“	Севлиево	да	да	да	не	не	да
ДГ „Щастливо детство“	Севлиево	да	да	да	не	не	да
ДГ „Радост“	Севлиево	не	да	да	не	не	да
ДГ „Мечо Пух“	с. П. Славейков	не	да	да	не	не	да
ДГ „Светлина“	Трявна	да	да	да	да	не	да
ДГ „Осми март“	Плачковци	да	не	не	да	не	не
ДГ „Калина“	Трявна	да	не	да	да	не	да

Продължава да се развива училищната политика, фокусирана върху STEM дейности.

Към края на 2024 година следните училища разполагат със STEM центрове:

В ОУ „Неофит Рилски“ през 2021г беше изграден STEM център „Дигитални създатели“, оборудване с 56 високотехнологични лаптопа и колички за зареждането им, екрани за визуализация, 3Д принтер, HD камера, цветен лазерен принтер за учениците от прогимназиален етап и 24 високотехнологични лаптопа, екран за визуализация, 5 легло комплекти, Micro:bit комплекти за учениците от начален етап.

В STEM център се провеждат общообразователни занимания включващи дигитални технологии. Центърът симулира реална работна среда в технологична компания и предлага 3D техника и набор от инструменти за програмиране и роботика.

STEM центърът в ПМГ „Акад. Иван Гюзелев“ е открит на 23 май 2022 г. Освен иновации в начина на преподаване и организация на учебното съдържание, иновативният STEM център предлага на възпитаниците си свръхмодерна учебна база, съчетаваща технологии и инструменти за практическа и експериментална дейност. Центърът се реализира със средства по програмата за „Изграждане на училищна STEM среда“ и е в синхрон с усилията на гимназията от последните години за създаване на съвременни условия и въвеждане на иновативни методи на обучение.

На 08.06.2022 г., в ПГТ „Пенчо Семов“- Габрово е открит STEM център по природни науки, изследвания и иновации. Новият център предлага естетична, модерна и функционална образователна среда, наситена с богати природни акценти, осигуряваща възможност за провеждане на експериментални дейности. Изградени са 4 съвременни мултимедийни кабинети: по физика, химия, биология и математика.

В ПТГ „Д-р Никола Василиади“ е създаден иновативен учебен център „МЕХАНО“ с фокус върху инженерните науки и технологиите за развиване на уменията на 21-ви век. В обособените пространства са създадени работни места за бъдещите инженери и специалисти по ИКТ в различни режими на дейности за самостоятелно проучване, работа по групови проекти, участие в дебати, дистанционни разговори и срещи с колегите си от цял свят. Организацията на пространствата определя подходяща среда за преплитане на шест режима на учене. Налични са условия за режим на учене: връхче, пещера, огнище, езерце, преживяване и движение. За подготовка и почивка на учителите е обособен тих и уютен акустично изолиран кът. Новоизграденият STEM център е съвкупност от четири учебни пространства с общ фокус върху интегрирането на учебно съдържание и учебни преживявания в сферата на технологиите, инженерното и природо-математическото мислене.

През 2022 г. в Професионална гимназия по механоелектротехника „Ген. Иван Бъчваров“ в Севлиево беше открит уникален и модерен център за природни науки, изследвания и иновации „ИНТЕРА“, в който учениците по нов и съвременен начин учат, като съчетават обучението в различни области на познанието с експериментални дейности. В динамична среда и мултифункционални зони се реализират интегрирани уроци, основани на проектно-базиран метод. Най-голямото помещение на центъра е зона „Творчески център“ за методическа работа на учителския екип. В нея учителите се възползват от различни технологии и учебни сценарии с дигитален елемент за формиране у младите хора основите на екологично мислене и умения, чрез връзка с науката и практиката. Зоната е оборудвана с интерактивна дъска и мултимедиен проектор и се използва за представителни изяви, обучения на различни целеви групи, презентирание на идеи и резултати. В по-малкото помещение са обособени работни кътове за групов и индивидуална работа – зона „Изследователски център“. В мейкърспейс пространството младите иноватори създават програми за управление на роботизирани процеси, свързани с решаване на екологични проблеми, творят, работят, учат чрез правене. В зона „Еколаборатория“ се организират лабораторна и изследователска станции с подходящото оборудване за визуализация на структури и модели и се симулират природни процеси и явления. Във фойето има кътове с мека мебел и естествена зеленина – подходящи места за подготовка, планиране, обсъждане, и дискусии. Те оформят зона „Динамика“ и зона „Релакс“. STEM центърът в ПГМЕТ „Ген.Иван Бъчваров“ предоставя възможност за интегриране на иновации, за развиване на таланта на младите хора, за творческа дейност и за инициативност.

През учебната 2023/2024 г. са изградени два кабинета, за двете сгради на ДГ „Радост“ – Севлиево за работа със STEM – LEGO , а в ОУ „Христо Ботев“ Севлиево е одобрена концепция за STEM образователна среда.

По НП "Изграждане на училищна Stem среда" от 2020 г. на първия етаж в НГПИ "Тревненска школа" - Трявна училището е изградило Makerspace пространство. То ще се използва за творческо пространство за реализиране на интердисциплинарните проекти на учениците по Проектно базирано обучение, както в часовете по дърворезба, така и за провеждане на арт проекти, уъркшопи и презентации от гост лектори.

По НП „Изграждане на училищна STEM среда“ в ПГИ „Рачо Стоянов“ е изградена класна стая за креативни дигитални създатели с кът за учителя и кът - работилница, с мрежови технологии от ново поколение, с програмни и технически средства. Промени се изцяло физическата среда, ново обзавеждане и нов интериорен дизайн. Учениците разполагат със самостоятелни работни места и лаптопи с touch екран. С цел бърза обмяна на идеи, решения или друга информация, класната стая е оборудвана с видеодисплей, позволяващ споделянето да става безжично. Залата осигурява пространство и дава възможност за творчески срещи, за представянето на

мултимедийни презентации, визуализация и индивидуална работа. В къта за работа се провеждат занятия по конструиране, роботика, работа с нисковолтова електроника и със специфични машиностроителни инструменти. В коридора е създаден и кът за социализация, срещи, почивка и свободно движение.

Предстои изграждане на STEM центрове в няколко образователни институции, след кандидатстване по процедура „Изграждане на училищна STEM среда“, финансирана по Националния план за възстановяване и устойчивост. Процедурата цели разработването на интегрирана учебна среда от ново поколение, която да поощри и подкрепи образователните иновации в обучението и преподаването. Проектите предвиждат изграждане на STEM центрове с обновен интериор и нужните оборудвания за кабинети по биология и здравно образование, по химия и опазване на околната среда, по физика и астрономия, както и в кабинета в професионално направление по графичен дизайн и изобразително изкуство.

В община Габрово пет училища посочват, че предстои изграждането на STEM центрове през следващите две години: ОУ „Ран Босилек“, ОУ „Иван Вазов“, СУ „Райчо Каролев“, СУ „Отец Паисий“ и НУ „Васил Левски“.

ЦСОП - Габрово има сключен договор за изграждане на STEM център. От тази учебна година в ЦСОП е оборудвана зала за ерготерапия и сензорна интеграция. Целта е да се подпомага сензорното развитие на учениците със специални потребности, да се развиват уменията им в ежедневните дейности, да бъдат самостоятелни.

СУ „П. Р. Славейков“, гр. Трявна стартира изпълнение на проект BG-RRP-1.015-1075 Изграждане на училищна STEM среда и високотехнологични оборудвани свързани класни стаи (ВОКС). До 31.05.2026 г. трябва да бъдат осъществени строително-ремонтни дейности, закупуване на модерно обзавеждане и съвременно оборудване.

В СУ „Максим Райкович“ – гр. Дряново също предстои изграждането на STEM среда, с цел посрещане нуждите на нарастващите технологични потребности и въвеждане на иновативни методи на обучение.

ИЗВОДИ:

- ✓ По-голямата част от училищата и детските градини в област Габрово покриват изисквания за достъпност на архитектурната среда съгласно Наредбата за приобщаващото образование. Въпреки отчетения напредък, учебните заведения в някои от селата изостават в изграждането на достъпна архитектурна и физическа среда като част от осигуряването на подкрепяща среда.
- ✓ Материалната база в училищата и детските градини в област Габрово е с добра обезпеченост – налични са: спортни бази, библиотеки, компютърни кабинети и столово хранене. Необходими са постоянни инвестиции в поддръжката и обновяването им.
- ✓ Запазва се делът на STEM профили и специалности в габровските средни училища, както и тенденцията да се обновява материално-техническата база чрез изграждане или планиране на нови STEM – центрове, оборудвани с високотехнологични системи и софтуери, които създават облик на нова образователна среда за развитие на младите хора.
- ✓ Развива се образователна инфраструктура в съответствие с потребностите на местната икономика и нуждите на пазара на труда, което е важно условие за по-добра реализация на младите хора на пазара на труда.

- ✓ Освен в училищата дигитализация е стартирана и в детските градини. Много от тях вече са оборудвани и в групите работят с интерактивни дъски и компютърна техника.
- ✓ Запазва се традицията за обновяване на библиотечните фондове на училищата чрез закупуване на книги и чрез набиране на дарения.

VII. СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ

Стратегическата част задава приоритетните направления за оказване на личностна подкрепа със съответната обща цел към всяко от тях. Към приоритетните направления са формулирани специфичните цели и са определени отделните мерки, които следва да се реализират за тяхното постигане.

Приоритетно направление 1: Подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.

Обща цел: Осигуряване на необходимите условия в училищата и детските градини на Област Габрово за развитие на потенциала на децата и учениците според индивидуалните им нужди.

Специфична цел 1.1: Осигуряване обща подкрепа на децата и учениците

- Мярка 1.1.1. Предоставяне на допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове, включително ограмотяване на ученици, за които българският език не е майчин;
- Мярка 1.1.2. Провеждане на дейности в училищата и детските градини за ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
- Мярка 1.1.3. Оказване на педагогическа, психологическа и логопедична подкрепа за преодоляване на трудности в обучението, процеса на учене и комуникацията в учебна среда, включително осъществяване на взаимодействие с родителите;
- Мярка 1.1.4. Обновяване на библиотечен фонд в училищата и детските градини;
- Мярка 1.1.5. Развитие на високотехнологична образователна среда, включително чрез изграждане на нови STEM центрове и Център за високи постижения в професионалното образование и обучение;
- Мярка 1.1.6. Осигуряване на достъп на децата и учениците до медицинско обслужване и програми за здравно образование и здравословен начин на живот. (чл. 183, ЗПУО);
- Мярка 1.1.7. Организиране занимания по интереси в училищата и детските градини чрез различни организационни педагогически форми – клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор и др.;
- Мярка 1.1.8. Включване на децата и учениците в организирани обучителни, творчески, възпитателни, спортни и туристически дейности през ваканциите;
- Мярка 1.1.9. Насърчаване развитието на деца с таланти в областта на науката, изкуствата и спорта чрез учредяване на награди и отпускане на стипендии, както и изпълнение на мерките по Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби.

Специфична цел 1.2: Осигуряване на подкрепа на деца и ученици с рисково поведение

- Мярка 1.2.1. Реализиране на дейности за идентифициране на проблеми и превенция на рисковото поведение на децата и учениците, чрез включването им в превантивни програми, реализиращи се в училищна и извънучилищна среда;
- Мярка 1.2.2. Планиране и реализиране на дейности по прилагане на Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование;

- Мярка 1.2.3. Създаване на условия за индивидуална работа с родители на деца и ученици с рисково поведение;
- Мярка 1.2.4. Прилагане на План за сътрудничество и координация между институциите в реализиране на дейности по превенция употребата и разпространението на наркотични вещества сред учениците в област Габрово;
- Мярка 1.2.5. Провеждане на обществени кампании и реализиране на дейности и програми в подкрепа на интеркултурното многообразие, толерантността и солидарността;
- Мярка 1.2.6. Включване на разнообразни форми за личностно развитие в рамките на целодневните форми на организация на учебния процес, включително насърчаване на сътрудничеството между НПО и училищата;
- 1.2.7. Работа по национални и общински програми, кампании и дейности по превенция употребата на наркотични вещества;
- 1.2.8. Мобилизиране на средства за дейности, насърчаващи детското участие, младежката активност и доброволчеството, както и специфични форми на консултиране за личностно развитие, като ефективни форми на превенция.

Специфична цел 1.3: Осигуряване на допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, с хронични заболявания, с изявени дарби и деца в риск

- Мярка 1.3.1. Създаване на достъпна физическа и архитектурна среда в образователните институции в област Габрово, в това число:
 - Изграждане и/или подобряване на входните и комуникационни пространства (достъпност до входа, помещенията и пространствата) в детските градини и училищата;
 - Осигуряване на пригодност на учебните помещения и пространствата, помещенията и пространствата за общо ползване за хора с увреждания, както и достъпни и пригодни санитарно-хигиенни помещения.
- Мярка 1.3.2. Навременна и точна диагностика на деца със специални образователни потребности и насърчаване индивидуалния подход при работата с деца и ученици, нуждаещи се от допълнителна подкрепа чрез:
 - създаване на екипи за подкрепа за личностно развитие в училищата и детските градини съгласно чл. 188 и 189 от ЗПУО, чл. 132 от Наредба за приобщаващото образование.
 - Взаимодействие между ЕПЛР в детските градини и училищата с регионалния екип за подкрепа за личностно развитие (РЕПЛР) в РЦПППО, във връзка с одобряването или не на оценките на ЕПЛР или извършване на оценка в образователни институции, които нямат експертен капацитет за създаването на пълни екипи – чл. 190, ал. 3 от ЗПУО.
 - Разработване на индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми за учениците със СОП, съобразено с психо-физическите особености и индивидуалните потребности на ученика.
- Мярка 1.3.3. Въвеждане на иновативни педагогически и психологически методи и техники за преподаване, обучение, възпитание, учене и мотивиране на учениците със СОП;
- Мярка 1.3.4. Подобряване на материално-техническата база за нуждите на деца и ученици със СОП, изграждане и оборудване на Терапевтичен център;

- Мярка 1.3.5. Осигуряване на достатъчно ресурсни учители съобразно нуждите на всяко дете със СОП;
- Мярка 1.3.6. Включване доставчиците на социални услуги и техния кадрови ресурс в обезпечаването на допълнителната подкрепа за личностно развитие;
- Мярка 1.3.7. Прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция;
- Мярка 1.3.8. Съвместни дейности между училища и институция/и за реализация на индивидуални планове за подкрепа на ученици с изяви дарби;
- Мярка 1.3.9. Осигуряване на допълнителна подкрепа на деца и ученици в риск чрез работа по конкретен случай с подкрепата на доставчиците на социални услуги в общността.

Специфична цел 1.4: Засилване ролята на кариерното ориентиране и консултиране, подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия.

- Мярка 1.4.1. Реализиране на „Програма за кариерно ориентиране на ниво училище“ на Министерство на науката и образованието от ЦПЛР „Кариерно ориентиране - Габрово“;
- Мярка 1.4.2. Провеждане на индивидуални консултации за определяне на интереси, способности, ценности и др.; за подпомагане процеса на вземане на решение за избор на образование/професия; за подпомагане изготвянето на личен план за кариерно развитие, за мотивация за учене и др. в зависимост от потребностите и заявките на ученика от кариерни консултанти, училищни психолози, педагогически съветници;
- Мярка 1.4.3. Провеждане на групови дейности с ученици под формата на: обучения, дискусии, тренинги, срещи с професионалисти в училище, посещения на реални работни места във фирми и институции и др. включително организирани от училищата срещи с представители на средни училища, гимназии, висши учебни заведения, участия в състезания по професии и др.;
- Мярка 1.4.4 Провеждане на анкетно проучване сред учениците от 7 и 12 клас във връзка с готовността им за преход в по-горна образователна степен и/или реализирането им на пазара на труда и необходимостта от кариерно информиране и консултиране;
- Мярка 1.4.5. Провеждане на дейности с родители за повишаване на родителския капацитет за оказване на помощ и подкрепа в процеса на избор на образование и професионална реализация на децата и младежите.

Специфична цел 1.5.: Повишаване капацитетът за развитие на човешките ресурси и осигуряване на условия за сътрудничество за подкрепа личностното развитие на децата и учениците

- Мярка 1.5.1. Провеждане на квалификационни обучения и курсове за педагогическите специалисти и всички други специалисти (психолози, социални работници, младежки работници, специалисти по неформално образование), работещи за подкрепа личностното развитие на децата и учениците, в рамките на бюджетите на учебните заведения и детските градини;

- Мярка 1.5.2. Изграждане на партньорства и реализация на съвместни проекти и инициативи на заинтересованите страни (форуми за споделяне на добри практики и обмен на опит, участия в проекти и др.).

Приоритетно направление 2: Подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в свободното им време

За работа с деца и ученици чрез организиране на дейности в свободното им време и развиване и насърчаване на уменията и способностите на детските таланти, ще се разчита на Центровете за подкрепа за личностно развитие в област Габрово, школите, неправителствените организации, читалищата и спортните клубове, Младежки център – Габрово, ОБСНВ и ПИЦ към Община Габрово и др.

Обща цел: Развитие на системата от организации и дейности, насочени към подкрепа на личностното развитие на децата и учениците извън училищата и детските градини.

Специфична цел 2.1: Подпомагане личностното развитие на децата и учениците чрез услугите, предоставяни от младежки центрове, неправителствени организации, читалища, школи и спортни клубове в Област Габрово

- Мярка 2.1.1. Създаване на допълнителни възможности за изява и развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на науката;
- Мярка 2.1.2. Създаване на допълнителни възможности за изява и развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на изкуствата;
- Мярка 2.1.3. Създаване на допълнителни възможности за изява и развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на спорта;
- Мярка 2.1.4. Създаване на допълнителни възможности за изява и развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на технологиите;
- Мярка 2.1.5. Създаване на допълнителни възможности за личностно развитие и кариерно ориентиране за деца и ученици чрез широка палитра от проекти, обучения, консултации и инициативи, реализирани от Младежки център – Габрово, ОБСНВ и ПИЦ към Община Габрово, ИМКА-Габрово, други НПО и неформални младежки групи;
- Мярка 2.1.6. Създаване на възможности за изява на младите хора чрез подкрепа на гражданското образование в рамките на младежкия парламент и ученическите съвети;
- Мярка 2.1.7. Подобряване възможностите за здравно образование чрез кампании, насочени към психично здраве, здравословно хранене, развитие на емоционална интелигентност, емпатия и др.
- Мярка 2.1.8. Създаване на допълнителни възможности за подпомагане личностното развитие на децата и учениците чрез включването им в програми за универсална превенция на различни рискови поведения, базирани на методите на неформалното образование.

Специфична цел 2.2: Подобряване на институционалната среда чрез разкриване и функциониране на центрове, подкрепящи личностното развитие

- Мярка 2.2.1. Развитие дейността на Младежки център – Габрово;
- Мярка 2.2.2. Развитие дейността на Младежка зона – Севлиево;
- Мярка 2.2.3. Развитие дейността на ЦПЛР - Детски комплекс „Й.Йовков” - Севлиево с акцент върху обученията на деца и ученици в сферата на изкуствата;
- Мярка 2.2.4. Развитие дейността на ЦПЛР-АОП, Габрово с акцент върху иновативни обучения на деца и ученици в областта на науката и технологиите.

VIII. ФИНАНСОВ РЕСУРС

Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Габрово (2025-2026 г.) има условна финансова рамка, тъй като няма да управлява пряко ресурси. Тя очертава единствено основните източници на финансиране:

- Общински бюджети
- Делегирани бюджети на училищата и детските градини
- Бюджети на Министерство на образованието, Министерство на младежта и спорта и Министерство на културата, включително различни национални програми
- Частно финансиране на школи, НПО, спортни клубове
- Дарения
- Фондовете на ЕС – С потенциално най-голям финансов принос могат да бъдат Програма „Образование” и Програма „Развитие на човешките ресурси”
- План за възстановяване и устойчивост на Република България - В Стълб 1 „Иновативна България“ по направление „Образование и умения“ са предвидени инвестиции за:
 - STEM центрове и иновации в образованието;
 - Модернизация на образователна инфраструктура;
 - Предоставяне на обучения за дигитални умения;
 - Младежки центрове;
 - Изграждане на центрове за високи постижения в професионалното образование и обучение;
- Финансов механизъм на Европейското Икономическо Пространство
- Делегиран бюджет на ОБСНВ и ПИЦ към Община Габрово
- Средства, привлечени от НПО и реализирани за дейности, свързани с личностното развитие

IX. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНКА И ИНДИКАТОРИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ

С оглед измерване напредъка по изпълнението на настоящата Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в област Габрово (2025-2026 г.) е изградена система от индикатори към всяка специфична цел във всяко приоритетно направление. Мониторинг на индикаторите и събиране на информация за тях ще се извършва в края на двугодишния период на Стратегията. Мониторингът и оценката на изпълнението на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие ще бъде осъществен от междуинституционална група за мониторинг и оценка. Тя ще бъде сформирана със заповед на Областен управител в края на периода, като в състава ѝ ще бъдат включени експерти от четирите общини, Областна администрация, РУО и представители на НПО сектора.

Индикатори към приоритетно направление 1: Подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в училищата и детските градини.

Обща цел: Осигуряване на необходимите условия в училищата и детските градини на Област Габрово за развитие на потенциала на децата и учениците според индивидуалните им нужди.

Специфична цел 1.1: Осигуряване обща подкрепа на децата и учениците

- Брой дейности в училищата и детските градини за ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения
- Брой педагогически и психологически консултации за преодоляване на трудности в обучението, процеса на учене и комуникацията в учебна среда, включително брой срещи с родители
- Брой училища и детски градини с обновен библиотечен фонд
- Брой училища с обновени компютърни кабинети и/или високотехнологично оборудване
- Брой изградени STEM центрове и Център за високи постижения в професионалното образование и обучение
- Брой инициативи в областта на здравното образование и здравословен начин на живот
- Брой училища и детски градини с организирани занимания по интереси и брой включени деца.
- Брой деца и ученици включени в обучителни, творчески, възпитателни, спортни и туристически дейности през ваканциите
- Брой учредени награди за насърчаване на деца с таланти в областта на науката, изкуствата и спорта
- Брой отпуснати стипендии на деца с таланти в областта на науката, изкуствата и спорта

Специфична цел 1.2: Осигуряване на допълнителна подкрепа на деца и ученици с рисково поведение

- Брой осъществени дейности за идентифициране на проблеми и превенция на рисковото поведение на децата и учениците, чрез включването им в превантивни програми, реализиращи се в училищна и извънучилищна среда.

- Брой реализирани дейности по прилагане на Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование
- Брой проведени срещи за индивидуална работа с родители на деца и ученици с рисково поведение
- Брой реализирани дейности по превенция употребата и разпространението на наркотични вещества сред учениците в област Габрово, заложи в съвместния План за сътрудничество и координация между институциите
- Брой проведени обществени кампании и дейности в подкрепа на интеркултурното многообразие, толерантността и солидарността
- Брой инициативи за личностно развитие в рамките на целодневните форми на организация на учебния процес, включително насърчаване на сътрудничеството между НПО и училищата.
- Брой участия по национални и общински програми, кампании и дейности по превенция употребата на наркотични вещества
- Брой дейности, насърчаващи детското участие, младежката активност и доброволчеството, както и специфични форми на консултиране за личностно развитие, като ефективни форми на превенция.

Специфична цел 1.3: Осигуряване на допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, с хронични заболявания, с изяви дари и деца в риск

- Брой разработени индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми за ученици със СОП
- Брой училища с обновена материална база с изградени и оборудвани специални помещения за работа с деца и ученици със СОП и от аутистичен спектър;
- Брой ресурсни учители
- Брой училища и детски градини с новоизградена достъпна архитектурна и физическа среда
- Брой случаи, в които е имало прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция
- Брой съвместни дейности между училища и институция/и за реализация на индивидуални планове за подкрепа на ученици с изяви дари
- Брой конкретни случаи за оказване на допълнителна подкрепа на деца и ученици в риск

Специфична цел 1.4: Засилване ролята на кариерното ориентиране и консултиране, подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия

- Брой индивидуални консултации (за определяне на интереси, способности, ценности и др.; за подпомагане процеса на вземане на решение за избор на образование/професия; за подпомагане изготвянето на план за действие, за мотивация за учене и др.)
- Брой групови дейности (обучения, дискусии, тренинги, срещи с професионалисти в училище, посещения на реални работни места във фирми и институции и др. включително организирани от училищата срещи с представители на средни училища, гимназии, висши учебни заведения, участия

в състезания по професии и др.) за подпомагане процеса на вземане на решение за избор на образование и/или професия

- Брой дейности с родители по теми, свързани с избора на образование, професия и работа.
- Брой участници в анкетно проучване сред учениците от 7 и 12 клас във връзка с готовността им за преход в по-горна образователна степен и/или реализирането им на пазара на труда и необходимостта от кариерно информиране и консултиране.

Специфична цел 1.5: Повишаване капацитетът за развитие на човешките ресурси и осигуряване на условия за сътрудничеството за подкрепа личностното развитие на децата и учениците

- Брой квалификационни обучения и курсове за педагогическите специалисти и всички други специалисти (психолози, социални работници, младежки работници, специалисти по неформално образование), работещи за подкрепа личностното развитие на децата и учениците, в рамките на бюджетите на учебните заведения и детските градини.
- Брой нови партньорства
- Брой съвместни проекти и инициативи на заинтересованите страни (форуми за споделяне на добри практики и обмен на опит, участия в проекти и др.)

Индикатори към приоритетно направление 2: Подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в свободното им време

Обща цел: Развитие на системата от организации и дейности, насочени към подкрепа на личностното развитие на децата и учениците извън училищата и детските градини.

Специфична цел 2.1: Подпомагане личностното развитие на децата и учениците чрез услугите, предоставяни от младежки центрове, неправителствени организации, читалищата, школите и спортните клубове в Област Габрово

- Брой инициативи в областта на науката
- Брой инициативи в областта на изкуствата
- Брой инициативи в областта на спорта
- Брой инициативи в областта на технологиите
- Брой проекти, обучения, консултации и инициативи, реализирани от НПО, Младежки център – Габрово, ОБСНВ и ПИЦ към Община Габрово и неформални младежки групи
- Брой инициативи на младежки парламент и ученическите съвети
- Брой инициативи, насочени към психично здраве и здравословен начин на живот
- Брой инициативи за превенция на рисковото поведение;

Специфична цел 2.2: Подобряване на институционалната среда чрез разкриване и функциониране на центрове, подкрепящи личностното развитие

- Брой инициативи на Младежки център – Габрово
- Брой инициативи на Младежка зона - Севлиево

- Брой инициативи на ЦПЛР-Детски комплекс „Й.Йовков”-град Севлиево в сферата на изкуствата и в сферата на технологиите
- Брой иновативни обучения в ЦПЛР АОП - Габрово за деца и ученици в областта на науката и технологиите

Х. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Габрово (2025-2026) представлява цялостна рамка за създаване на устойчива и ефективна среда, която да отговори на индивидуалните потребности на всяко дете и ученик.

Областната стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Габрово за периода 2025-2026 г. поставя основите на цялостен подход към развитието на младите хора, съчетавайки образователни, социални и институционални мерки. Документът отразява стремежа на всички заинтересовани страни да осигурят устойчива среда за обучение, личностно изграждане и социална интеграция, като поставя акцент върху равния достъп до качествено образование и индивидуалния потенциал на всеки ученик.

Един от основните изводи в стратегията е необходимостта от последователно надграждане на образователната среда чрез подобряване на материалната база и модернизиране на учебния процес. Важен приоритет остава разширяването на възможностите за кариерно ориентиране и професионално развитие, което е ключов фактор за успешната реализация на младите хора в региона. Наред с това, стратегията идентифицира и предизвикателствата, свързани със задържането на учениците в образователната система, и предлага конкретни мерки за предотвратяване на отпадането им, особено сред уязвимите групи.

Развитието на извънкласните и извънучилищните дейности също заема важно място в стратегическия документ. Участието на децата в дейности, организирани от читалища, спортни клубове и неправителствени организации, се разглежда като ценен инструмент за изграждане на социални умения и личностно развитие. В този контекст се отчита необходимостта от по-тясно взаимодействие между образователните институции и организациите, ангажирани със свободното време на учениците.

Подобряването на условията на труд и повишаването на квалификацията на педагогическите специалисти са неразривно свързани с осигуряването на качествено образование. В този процес междуинституционалното сътрудничество между училища, социални и здравни институции играе ключова роля за успешното изпълнение на заложените цели. Разширяването на инвестициите в образователната инфраструктура, технологичното обновяване и създаването на достъпна учебна среда ще допринесат за по-ефективното прилагане на подкрепата за личностното развитие на децата и учениците в област Габрово.

Стратегията предлага интегриран и устойчив модел на подкрепа, който гарантира, че всяко дете ще има възможност да развие своите способности и да реализира потенциала си в благоприятна и стимулираща среда. Успешното ѝ изпълнение изисква активното участие на всички институции, организации и общности, които споделят общата отговорност за развитието на младите хора в региона.